

ЦРТЕЖ У ПЕСКУ

ПОВЕСТ О
РАНОХРИШЋАНСКИМ
МУЧЕНИЦИМА

CRTEŽ U PESKU

Povest o ranohrišćanskim mučenicima

U POPLIJEVOJ VILI

Nedaleko od plaže Arminije je vešto zatezao luk, dok su ga ostali robovi pažljivo posmatrali. Neki od njih su sedeli, a neki ležali na pesku.

- Pazi se ostalih - promrmlja Sepijun, bojažljivo se osvrćući oko sebe.

Mišićavi plavokosi rob je olabavio tetivu na oružju i s neobičnim naglaskom polako rekao:

- Evo ima godinu dana otkako u šumi odapinjem strele i još niko mi to nije zamerio.

- Ali ti kao da zaboravljaš da više nisi slobodan čovek. Ti si sada Arminije, a ne German, kako su te zvali u tvojoj zemlji, i rob si, a ne ratnik - upozori ga jedan od robova.

Znam da robu nije dozvoljeno ni da dotakne oružje i da ga čeka bič ukoliko to učini. Ali odapinjanje strele u slobodno vreme mi predstavlja jedinu radost. Osim toga, prijatelji, siguran sam da me niko od vas neće odati.

Niko mu nije odgovorio. Tek nakon nekog vremena Sepijun lukavo upita:

- A zašto bismo te izdali?

- Zaista zašto?! Možda bi se nadzornik o tebi bolje starao i dao ti da obavljaš lakše poslove, ili možda da bi dobio veće sledovanje hrane - zajedljivo će Arminije.

- Znaš kako se kaže: svako gleda sebe - uzgred mu odgovori jedan od robova, sležući ramenima. - A u šta ciljaš?

- Uvis, i to svaki put sve dalje! - ponosno će Arminije pa ponovo zateže luk iz sve snage.

Ostali robovi se od srca nasmejaše.

- Tako ćeš sigurno pogoditi pravo u metu! - glasno će jedan od robova, pljesnuši se o butinu.

- Budalo, pa ti nišaniš u more! - grohotom se nasmeja drugi.

Ponosni German se namršti i podiže obrvu:

- Od detinjstva nisam nikad promašio metu. Pogledajte!

U tom trenutku galebovi su leteli iznad površine vode, kružeći nad jatom riba. Arminije je stavio strelu u luk, zategao ga i naciljao u ptice. Za tili čas je jedan veliki galeb pao mrtav, proboden kroz srce

vrhom Germanove oštre strele. Ponovio je to šest puta, svaki put sve brže. Robovi su zinuli od iznenađenja i poput kakvih kipova posedali na pesak.

Gde si kupio takav luk? - najzad će Kvint.

- Sam sam ga napravio, i to tako da ga je veoma lako sakriti - pohvali se Arminije pokazujući im jednostavan sklop svog oružja. - Vidiš, mogu da ga rasklopim i u stene sakrijem i da ga ponovo sastavim kad god mi zatreba.

U tom trenutku začu se prodoran i dug zvuk trube.

Znak za rad! Bolje da požurimo!

Brzim korakom robovi krenuše niz dolinu, čiji je početak bio na kraju peščane plaže. Pod vrelim sicilijanskim suncem imanje je izgledalo veličanstveno. No robovi, iscrpljeni od svakodnevnog geškog rada, nisu uživali u tom izuzetnom pejzažu.

Ove godine je žito dobro rodilo - primeti Kvint.

Ne samo žito već i grožđe i masline - dodade neko od robova. - I žetva i berba će biti dobre.

- A gospodar Poplije Klem će postati još imućniji. Kao da već nije dovoljno bogat i moćan!

- Nema on samo ova polja. Naš gospodar ima još sto stvari koje mi nikad nećemo ni videti.

- Tako je! - progundā Arminije. - Ima i rudnike, gde me sad čeka toliko posla.

Na te reči se Kvint zajedljivo iskezi:

- Da možda ne maštaš o tome da džina, kao što si ti, zaposle u biblioteci? Snažne ruke poput tvojih trebaju im za rad u rudniku.

A ti?

- Drugo sam ja! Bio sam učitelj u Aleksandriji! To je zanimanje od kojeg ne jačaju ruke. Zato su me zadužili da se brinem o gospodarevim knjigama. Pogledaj, eno gospodara. Izgleda da je prilično zadovoljan.

Grupa robova je stigla do veličanstvene palate u kojoj je rimski senator provodio vrele letnje mesece sa svojom porodicom, daleko od grada. Na pokrivenoj verandi Poplije Klem je doručkovao sa svojom suprugom Kornelijom i sinom Aleksamenom.

Pogledaj, gospodar drži u ruci zlatnu čašu i polako pijucka iz nje. Mora biti da je nešto dobro. Očigledno uživa u piću! - tiho će Sepijun.

Bibliotekar Kvint iznenada privuče pažnju ostalih robova. Gledajući pravo u senatora, kao da svedoči o prizoru koji je odavno video, Kvint je počeo da recituje svečanim i odmerenim glasom:

Na prag veliki stane i počne s pogledom strašnim brze izmetat' strele, Antinoja pogubi kneza, potom na druge strane boldnosne bacati strele gađajuć' pravo, i prosac za proscem padahu brzo. Videlo se da pomoć od nekog dobivaju boga, jer se po kući oni povedoše za srcem svojim, sa svih strana ih stanu ubijati i glave im seći, grdan ih jauk stoji, a krv im se po tlu puši.

- Šta ti to tamo mumlaš? - zapita Sepijun.

- Sećanje - melanholično će Kvint. - Da, to je sećanje na vreme kad sam u Aleksandriji imao svoju školu i učenicima predavao Homera. To je odlomak iz Odiseje i govori o strelcu koji zna šta hoće i kako da se osveti onima koji ga ugnjetavaju.

Na to se Arminije iznenada primirio i prebledeo, usresređeno posmatrajući ljude koji su sedeli na elegantno ukrašenoj verandi.

- Hej, ti! Šta je to s tobom? Zar su Homerovi stihovi ganuli tvoju varvarsku dušu? - iz zabave će Kvint. Zakasnićeš na posao. Kako si krenuo da izostaješ, neće ti biti prvi put da dobiješ bičem po leđima. Požuri, Arminije! U rudnik, dragi moj strelče, u rudnik!

* * * * *

Od trenutka kad su seli za sto, Poplije Klem jedva da je progovorio. Njegova žena je nekoliko puta pokušala da započne razgovor, ali bezuspešno. Za stolom je vlado osećaj nespokojstva. U jednom času Kornelija se obrati sinu:

- Dakle, Aleksamene, da li te je Trasej jutros podstakao da učiš?

- Majko, taj učitelj je dosadan kao i ostali koje sam do sada imao - ravnodušno odgovori dečak.

- Ali ne možeš vreme da provodiš u lovu i igrama na stadionu! - uzviknu njegova majka, očito se ljuteći što joj se sin sve više otuđuje od njihovog svakodnevnog porodičnog života.

- Naprotiv, mogu. To su jedine stvari koje me zanimaju. Kad bacam disk ili lovim srndaća, osećam se kao druga osoba. Zašto da učim o Grcima i Persijancima i čime se oni bave? Kakve ću koristi imati od toga kad odrastem? - optužujuće upita dečak.

Ovaj razgovor je prenuo Poplija Klema iz duboke zamišljenosti i, obraćajući se sinu, smišljeno počeo:

- Kad odrasteš, nasledićeš me na dužnostima. Postać ćeš rimski senator i zato moraš poznavati naše zakone i običaje, kao i zakone i običaje naroda koje smo porazili. Možda ćeš jednog dana, poput moga oca, postati konzul neke daleke provincije.

- Zašto? Zar nismo dovoljno bogati da živimo kako živimo? Majka ima mnoštvo poseda u Tesaliji i veliko imanje u Korintu, koje je dobila od svoje porodice, a ti si, oče, ako ne računamo našu palatu u Rimu, vlasnik ogromnog imanja na Siciliji i toliko mnogo rudnika, te verujem da je moja budućnost potpuno obezbeđena - uobraženo odvrativši Aleksamen, zavalivši se u stolicu.

- Sine, razumem zašto tako govoriš. Pre nekoliko meseci si napunio tek četrnaest godina i još uvek si mlad, ali kad odrasteš, shvatićeš da je sve to bogatstvo nesigurno.

- Ali zar ti nisi carev prijatelj? - insistirao je dečak.

- Naravno da jesam. No car Aurelijan neće živeti daveka! Mogao bi da ga nasledi neko poput Tiverija ili neko njemu sličan, a takvi jedino rade na tome da sastave spiskove ljudi koje treba pogubiti i prisvojiti njihova imanja.

- A kako se mi možemo zaštititi od toga? - zabrinuto će Aleksamen.

- Tako što ćemo se potruditi da što više vredimo - odlučno će Poplije. - Moramo biti sposobni da istinski služimo caru. Samo na taj način neko može biti nezamenljiv. I upravo zato nije dovoljno znati samo kako se baca disk ili kako se lovi srndać.

- Aleksamen se namršti i ućuta. Nikad nije ni pomislio da bi mogli da izgube svoje veliko bogatstvo i zato su očeve reči povredile njegov ne tako mali ponos, a pomalo ga i zabrinule. Pokušavajući da smiri svoju strepnju, reče:

- Ali, oče, ne treba da brineš!

- Možda, dečače moj! - s uzdahom će Poplije. - No ako je tako, onda je to samo zato što sam, kao i tvoj deda, naučio da budem koristan. Aleksamene, najvažnije je biti od koristi. Caru su potrebni dobri podanici koji će braniti carstvo. Veoma mu je važno da oko sebe ima samo obrazovane ljude.

- Zato, čedo moje, treba više da čitaš. Zar ne želiš da jednog dana postaneš senator? - dodala je Kornelija.

Aleksamen nije rekao ni reči. Međutim, njegovi roditelji su osećali da je hteo da im kaže nešto drugo, nešto što je od njih krio već duže vreme. Znajući svog sina, osetili su da je nešto držao u sebi i zato su ga posmatrali u očekivanju odgovora. Mladić se vrpolio u stolici, boreći se sa unutrašnjim mislima i osećanjima. Nije bio siguran u to da li treba da im kaže ono što mu je zaista bilo na pameti. Konačno, ne mogavši više da se uzdrži, odjednom mu je izletelo:

- Da postanem senator? A zašto bih? Ti si, oče, senator, ali si već ostario. Više se ne usuđuješ da uzjašeš konja! Deda je bio konzul, i umro je. Nažalost, i ti ćeš umreti kao i on. A i ja ću ostariti i jednog dana umreti!

- Aleksamene! - zaprepašćeno uzviknu majka. Dečak nije mogao da zaustavi bujicu svojih osećanja.

Zajapuren u licu i dostojanstven smelo je nastavio:

- Juče je divlji vepar ubio mog dragog psa Veloksa. Pitao sam se kakva će biti razlika između leša cara Aurelijana i leša mog psa?

Poplije i Kornelija su se užasnuto pogledali. Nije im bilo jasno šta to njihov sin od jutros govori i zašto je tako zabrinut i uplašen. Odakle li samo dolaze njegove reči?

- Aleksamene, šta je to s tobom danas? Da li ti nešto nedostaje u životu? - brižno će majka.

- Ne, naravno, ali mislim na onaj dan kad sve ove stvari više neće postojati i kad ni mene više neće biti. Neko drugi će dobiti naše palate i sve naše bogatstvo!

- Šta se to s tobom dešava? - strogo će Poplije.

- Kako može jedan četrnaestogodišnjak tako da priča? Čitav život je pred tobom! - zavapi Kornelija.

- Koliko dugo? Znamo li to? - nastavi Aleksamen. - Sećaš li se tragedije koja se zimus desila? Zar ste zaboravili mog dragog rođaka Libija? Krenuo je kod mene i pao mrtav na putu, a da niko ne zna zbog čega. Imao je samo dvadeset godina i bio je vlasnik jednog od najvećih imanja u Rimu!

- Šta hoćeš time da kažeš? Takva mu je sudbina neubedljivo će Poplije.

- Možeš li mi objasniti šta je sudbina? - oštro će Aleksamen. - Mogao bih to da shvatim da je reč o nekom bednom prosjaku iz Suburskog okruga koji je umro od gladi. Ali kad neko ko ima sve što mu je potrebno da bi živio srećno iznenada i neobjašnjivo umre, ja to onda jednostavno ne razumem! Dakle, život je besmislen!

Slušajući kako mu sin plače, senator je dopustio da se na njegovom zategnutom licu pokaže ogroman bol i još jednom je ućutao. Tužan plač njegovog čeda dirnuo je nešto duboko u njemu, mešajući njegova osećanja i budeći iste sumnje i strahove, koje nije hteo da prizna i koje je dugo potiskivao u sebi. Korneliju je zbolelo sinovljevo očajanje kao i izraz na muževljevom licu, izraz koji je odavao utisak da se povlači u sebe pun nespokoja, što uopšte nije bilo svojstveno njegovom staloženom karakteru. Znajući da nešto mora učiniti, pokušala je da ublaži razgovor:

- Mora da postoje i druge stvari sem slave i novca, a i istina je da to nije dovoljno da bi se objasnio smisao života. Zašto ne razmišljamo o religiji, o bogovima?

Na te reči se Aleksamen ironično nasmeja:

- Bogovi?! Molim te, majko, zaista nema smisla jer tek u tome uopšte ne oskudevamo! Ima ih toliko da se ne mogu ni izbrojati: Zevs, Hermes, Apolon, pa bogovi šuma, planina, dolina, izvora. Pretpostavljam da moj učitelj Trasej zato nikad i ne prestaje da mi recituje grčku poeziju!

Poplije se prenu iz razmišljanja pa, zgranut sinovljevom smelom izjavom, uskliknu:

- Aleksamene, još si dete! Zakoni naših gradova se zasnivaju na poklonjenju bogovima, i....

- Iako svi gradovi koje smo osvojili imaju sopstvene bogove, ipak su poraženi! - prekide ga dečak. - Njihovi bogovi ih nisu mogli zaštititi. To znači da naši bogovi imaju iste slabosti kao i mi, budući da se, tamo na gori Olimp, stalno svađaju, a da i ne govorim o njihovim manama!

- To nema nikakve veze sa narodnim sujeverjem - odlučno će Kornelija. U mojoj domovini, u Grčkoj, zemlji sedam filozofa, postoje izuzetna i mudra božanstva.

- Majko, kakva je razlika između naših i njihovih bogova? Ne žrtvuju li se i njima bikovi i druge životinje? Ne bave li se i bogovi

Grka nebitnim stvarima, kao što su žrtve i kipovi, samo zarad unosnijeg posla? - ironično će dečak.

- Otkud ti to znaš? - ogorčeno će Kornelija. - Moj otac se uvek vraćao tako uplašen sa proslave Elevsinskih misterija.[3]

- Uplašen? Zašto? Šta je tamo video? - zainteresovano će Aleksamen.

- Nikad mi o tome nije pričao niti je ikad majku i mene tamo vodio.

Kornelija je po prvi put spomenula sinu uspomenu iz detinjstva, i to samo zato što se uplašila Aleksamenovih očajnih reči. No čim je to izgovorila, odmah je zažalila.

Aleksamenovo lice se ozarilo od istinske radoznalosti. Poplije je u mislima bio negde drugde i nije to primetio. Ne razmišljajući o onome što će reći, počeo naglas da razmišlja:

- Zašto ne otputujemo u Grčku? Kornelija, zar to ne bi bila dobra prilika da obiđeš svoja imanja? Ništa nas ne sprečava da usput odemo i do Elevsine. Voleo bih da i sam vidim o kakvim je misterijama reč, budući da su tako preplašile mog dragog tasta - pomalo u šali će Poplije.

Preneražena Kornelija je odmah pokušala da promeni temu.

- Mojim imanjima u Tesaliji upravlja odličan staratelj i ti si toga svestan koliko i ja. Zašto bismo kretali na takav iscrpljujući put bez ikakvog razloga?

- Voleo bih da Aleksamen poseti Atinu. To bi bila 3 dobra prilika za njegovo obrazovanje, a i ja bih zadovoljio svoju radoznalost - dodade Poplije. - Upravo mi je jutros filosof Tutlije Nerv poslao žreca. On uživa veliki ugled u Rimu, a i njegov predlog je veoma zanimljiv.

- Šta ti je rekao, oče?

- Predložio je da posmatram obred poklonjenja boginji Kibeli koji namerava da obavi u obližnjoj pećini. Tvrdi da je najbolji boginjin posrednik i obećao mi je da će njegove čini ostaviti jak utisak na mene.

- Oče, mogu li i ja s tobom?

- To se nikad neće desiti! Te stvari nisu za decu! odlučno će Kornelija.

Senatorova supruga, pametna i prefinjena, bila je jedna od najobrazovanijih žena Rima. Znala je da je smatraju uglednom i želela je da tako i ostane, te se naročito starala da se uvek ponaša

prefinjeno i oprezno. Ali u tom trenutku je bila van sebe. Njene krupne crne oči su prkosno sijale, a rukom je tako jako stegla ivicu stola da su joj zglobovi na prstima pobeleli. Senator je iznenađeno pogledao svoju suprugu, shvativši da je takvu po prvi put vidi.

Aleksamen je bio razočaran. Uprkos činjenici da je znao koliko ga njegovi roditelji vole i kako su mu, budući slabi prema svom jedincu, ispunjavali svaku želju, razumeo je da sad nije pravo vreme da insistira. Trenutak kasnije Poplije je ponovo razmislio o čitavoj stvari i, uvidevši da verovatno nije trebalo da otkrije svoje namere supruzi i sinu, dodao:

- To je zaista čudan predlog. Uostalom, mislim da nemam vremena da idem. Iako smo ovde zbog odmora i opuštanja, car mi neprekidno šalje glasnike zbog poslova kojima moram da se posvetim.

- To je tačno - reče Kornelija, brzo se smirivši nakon što je našla bezopasnu temu na koju je mogla da usmeri razgovor. - Jutros je još jedan stigao. Nije delovao baš umorno pa se pitam koliko im treba da stignu iz Rima - dodala je veselo.

- Samo četiri dana - smesta odgovori Poplije, budući da je gotovo sve znao o administraciji prostranog carstva. Bilo mu je drago što je mogao da promeni temu. - Carska pošta je čuvena po svojoj organizaciji. Naročito se staraju o stanicama gde se menjaju konji. Novi eparh[4] Rima sa velikim oduševljenjem obavlja svoj posao. To je, Aleksamene, još jedan čovek koji zna kako da bude od koristi.

Ali Aleksamen nije čuo očeve reči. Ustao je od stola namrgođen i rekao robu koji ih je služio:

- Reci Brutu da me čeka u sobi.

- Izgleda da ti se sviđa mladi Sicilijanac - primeti Kornelija. - Veoma sam srećna što sam ga kupila da lično tebi služi. Želim vam da se lepo družite.

- Ima mnogo toga što mora da nauči da bi mi ugodio - osorno će Aleksamen napuštajući verandu i odlazeći u svoje odaje gde ga je čekao mali Sicilijanac.

* * * * *

- Hej ti, šta radiš tamo?

Čuvši grubi glas nadzornika imanja, Brut podiže svoje suzne oči i tužno ga pogleda.

- Gospodar mi je rekao da ne zna kako će provesti popodne. Znam samo da će ići ili u lov ili na stadion. Zato glačam diskove i koplje, a luk i strele sam mu već spremio. Tako će, šta god da odabere, biti spremno. Ne smem da ljutim svog mladog gospodara.

Nadzornik je za trenutak razmišljao, a potom zaključio da Aleksamen ima novi hir, pa je zato upitao malog slugu:

- Šta će biti sa lovačkim psima?

- Dva najbolja su vezana napolju i čekaju.

- A konj? Je li on spreman? Kojeg si izabrao?

- Hensitata, riđana kojeg je senator poklonio mladom gospodaru za rođendan. Izgleda da mu se mnogo dopada i zato mislim da će biti zadovoljan onim što sam mu pripremio.

- Dobro je da si izvršio sve te pripreme - strogo će nadzornik. - Ali još bolje bi bilo kad bi promenio izraz lica. Znaš, gospodari ne vole da gledaju tužna lica oko sebe.

Brut je pognuo glavu i zaplakao.

- Kako god želiš, dečače! Videćeš, mnogo ćeš zažaliti ako se ne oraspoložiš do popodneva! - upozori ga nadzornik.

U tom trenutku se pojavi Aleksamen.

- Zar nisam zapovedio Brutu da me čeka u mojoj sobi? Zašto je još uvek ovde?

- To sam ga baš i pitao, gospodaru, a on mi reče da je upravo završavao sa glačanjem Vašeg koplja i diskova za stadion. Ali ako biste više voleli da idete u lov, i u tom slučaju je sve spremio za Vas.

- Zašto Brut plače? Da li je ponovo napravio neku glupost?

- Ne verujem, gospodaru - odgovori nadzornik. Vidite, kad me je vaša blaga majka zamolila da za Vas kupim ovog mladog pastira, na istoj tržnici su prodavali i njegovog oca i majku. Kupio sam i njih, jer sam ih dobio po dobroj ceni. Ali i sami znate, gospodaru, koliko mi je stalo da budem od koristi vašoj izuzetnoj porodici. Juče mi se ukazala prilika da njegove roditelje prodam za više nego što sam ih kupio i nisam mogao da propustim takvu zaradu. Brut se nikad nije razdvajao od njih i zato...

- I zato plače što zna da ih više nikad neće videti - hladno će Aleksamen.

- Tačno! Već dva dana krišom plače. Rekao sam mu da Vaša Ekselencija zaslužuje srećna i radosna lica u svojoj službi. Ali izgleda da on to ne razume.

- Zaista! - grubo će Aleksamen. - Svojim suzama traćiš moje vreme! Naređujem ti da smesta promeniš izraz lica! Misliš da rob ima isto pravo na porodicu kao slobodan čovek? Kad su moji štenci bili odvojeni od svoje majke, da li su cvileli? I da li je moj konj Hensitat žalio kad su ga odvojili od majke? Treba da poštuješ zakone ovog doma! Razumeš li? urlao je na potištenog mladog roba, koji se mučio da utuši jecaje.

Ne rekavši ni reči, Brut nastavi da glača metalne diskove. Umoran i iznerviran zbog te rasprave, Aleksamen se naglo okrenuo i ušao u svoju spavaću sobu. Tamo je legao među velike jastuke koji su ukrašavali izrezbareni krevet od slonove kosti. Gospodar je klimnuo glavom, pozivajući tako nadzornika koji ga je dopratio do sobe.

- Reci mi, Nervine znaš li dobar način da se spreči pobuna robova?

- Naravno da znam!

- Da čujem!

- Učinio sam da uhode jedan drugoga - odgovori Nervin ponosno. - Sad ne veruju jedan drugom i malo-pomalo to prerasta u zanimljivo međusobno nepoverenje. Tako sam, na primer, skoro saznao da je mladi rob Arminije napravio luk koji koristi u slobodno vreme i da je odličan strelac!

- Kako je to moguće? Rob nema pravo ni da dodirne oružje, a ne da ga još i poseduje! - ljutito će Aleksamen. - Kako ćeš ga kazniti?

- Za sad nikako, gospodaru. Ne sme tako brzo da sazna da su ga drugi robovi izdali. Još uvek je nov i ne poznaje ovdašnje prilike. Ipak se nadam da će mu time što ga neću odmah kazniti dati vremena da...

- Da ga prodamo?

- A ne! Samo da se još slobodnije ponaša. Što više znam o njemu, to bolje!

Aleksamen je razmišljao za trenutak pa reče:

- Dobar si sluga, Nervine. Uvek ću se toga sećati. Idi sad, ne trebaš mi više!

- Neka Vas bogovi zaštite, gospodaru, i Vas i Vašu dobru porodicu!

- reče Nervin i podiže ruku ukazujući tako poštovanje.

Dok je sluga izlazio iz odaje, mladi gospodar se zajedljivo nasmejao.

- Bogovi! - promrmljao je poluglasno. - Naravno, šta bismo da nas oni ne "štite".

Posle nekog vremena Aleksamen je pozvao Bruta i dečak se odmah pojavio.

- U pet sati, kad napolju zahladi, ići ćeš sa mnom na stadion a potom na bazen. Ne moraš da nosiš tegove. Danas ću samo vežbati bacanje koplja i diska.

- Da, gospodaru!

- U međuvremenu ću se odmarati. Kad dođe moj učitelj, otpusti ga.

Aleksamen je udobno ležao na jastucima i zatvorio oči da bi odremao.

Tri sata kasnije, kad je blagi povetarac sa mora ohladio večernji vazduh, odmorni mladi patricije se mogao videti kako baca fino izglačane diskove po peščanom prostranstvu njegove lične sportske arene.

Uživajući u tome što tako radosno provodi vreme, osećajući svoju mladalačku energiju i diveći se sopstvenoj telesnoj građi, nije ni primetio koliko je njegov jadni sluga iznemogao. Brut je vredno trčao napred-nazad vraćajući gospodaru bačene diskove i koplje. Bio je zadihan i znojav. Borio se da ne vuče noge, ali ponekad bi posrnuo. U jednom trenutku skoro da je pao na lice u suvi i prašnjavi pesak.

Posle nekog vremena, savladan željom da uživa u toploj vodi, Aleksamen je konačno završio s vežbanjem na stadionu. Skinuvši sa sebe ono malo preostale odeće, hitro je otrčao do obližnjeg bazena, koji je bio napravljen naročito za njega, i radosno uronio u duboku plavu vodu. Čak je i kasnije te večeri izraz njegovog lica odavao takvu radost da Kornelija nije mogla da odoli a da ga ne zadirkuje:

- Dakle, Aleksamene, pretpostavljam da ti danas život nije izgledao tako dosadan?

- Moram priznati da ima dobrih stvari u životu veselo odgovori mladić, pogledom prelazeći preko bogato i raskošno postavljene trpeze.

Sveži povetarac je kroz noćni vazduh nosio nežni blagouhani miris cvetova narandže, blago pomešan sa jačim, oštrijim mirisom zemlje dalekih žitnih polja. U tom trenu Aleksamen je, osećajući

zadovoljstvo i sigurnost, imao neodoljivu želju da se zahvali roditeljima. Poljubivši ih za laku noć, pre nego što je otišao u svoje odaje, ozbiljno im reče:

- Obećavam da ću učiniti sve što do mene stoji da zaštitim ugled naše porodice, koji ste tako teškim trudom stekli!

Sat vremena kasnije bezbrižno je spavao na perjanom krevetu, pokriven svilenim čaršavom. Kod vrata je, na popločanom podu hodnika, ležao Brut, spreman da brzo ustane u slučaju da se njegov mladi gospodar probudi i da mu usred noći nešto zatreba. Njegov položaj je bio najbedniji, jer mladi gospodar je čak i svom psu

Veloksu, dok je bio živ, dozvoljavao da spava na udobnom krevetu, sklupčan kraj njegovih nogu. Sreća u nesreći je bila to što je siroti Brut bar mogao da na hladnom mermernom podu predahne od iscrpljujuće dnevne žege, koju je morao da podnosi sve dok ne bi potpuno malaksao.

Tek što je Brut zaspao, osetio je kako ga pospanog i dremovnog neko drma za rame. Najpre nije shvatio šta se dešava i ko ga to budi. Osoba koja je stajala pred njim nosila je grub i jednostavan pamučni plašt, poput onih koje nose obični poljski radnici i seljaci, dok mu je lice skrivala kabanica koju je navukao preko glave. No ipak je bilo nešto poznato u njegovom upečatljivom stavu i držanju.

- Ustani, Brute! - zapovedi neznanac tihim ali oštrim šapatom.

- Ma, ko je to? Oh, to ste Vi, gospodaru?!

- Da! - oštro će Poplije. - Uzmi ovu svetiljku i hajde sa mnom.

Iako je dečak još uvek bio zbunjen i umoran, ipak je uradio ono što mu je rečeno i otkao obližnju uljanu svetiljku koja je visila u uglu hodnika.

- Hodaj pored mene! - naredi mu senator. - Nećemo ići na glavni ulaz, već kroz baštu, kroz onu malu kapiju.

Neko vreme su ćutke išli peskovitom obalom izvan glavnog dela imanja, a onda je gospodar strogo rekao:

- Zabranjujem ti da ikome pričaš, čak i mom sinu, o mestu na koje idemo i o onome što ćemo videti. U suprotnom ćeš umreti od biča!

- Da, gospodine! Dajem Vam reč da ću ćutati!

- Postaraj se da održiš svoje obećanje!

Išli su kroz mračnu, mirnu noć gotovo čitavu večnost, kako se činilo uplašenom Brutu. Tek što su stigli do usamljene špilje, okrenute ka

nekim stenovitim pećinama, iznenada se niotkuda pojavi neki čovek i duboko se pokloni senatoru.

Ovo je velika čast! - uskliknuo je teatralno gestikulirajući, kao da se obraća nevidljivoj publici. - Njegova Ekselencija, čuveni senator Poplije Klem je blagoizvoleo da dođe i da nam se pridruži! Siguran sam, gospodaru, da nećete zažaliti trud koji ste noćas uložili. Zaista se po prvi put boginja Kibela na Siciliji obožava i poštuje onako kako joj priliči i oni koji su prisutni svakako će zadobiti njenu naklonost. Dozvolite mi da vam pokažem put. Pođite za mnom. Očekuju nas.

Skrenuli su levo kroz usku pukotinu između stena i u tren oka se našli pred otvorom velike pećine. Oprezno se osvrnuvši desno i levo, Poplije Klem duboko uzdahnu i nastavi da sledi svog vodiča. Idući iza svog gospodara, Brut je držao svetiljku iznad njegovog ramena i osvetljavao mu put.

Brzo su ušli u pećinu pokušavajući da odgonetne njene nejasne obrise pri slabom osvetljenju uljane lampe. Posle nekoliko sekundi zaobišli su ispupčenu stenu u zidu pećine i stupili u veliki prirodni amfiteatar. Pred očima im je bila otvorena kriptna. Uprkos tome što je sve u njihovom okruženju bilo vlažno, zemlja ispod njih je bila pokrivena svežim slojem krupnog, suvog peska. U sredini proplanka stajala je mala bina podignuta iznad zapaljene vatre. Bronzani kip boginje Kibebe se izdizao iznad bine jezivo se presijavajući pri treperavoj svetlosti. Mnogo ljudi, obučenih u odeću sa kapuljačama, stajalo je oko kruga u nestrpljivom iščekivanju. Koplja i mačevi su im bili položeni kraj nogu. Poplije Klem, ljubitelj fine umetnosti, nije mnogo obraćao pažnju na njih, već je, kao da je na nekoj tajanstvenoj ponoćnoj licitaciji, gledao u kip i nesvesno u sebi procenjivao kvalitet umetničkog rada i njegovu vrednost. No Brut se odmah uplašio tog mnoštva ljudi i uprkos toploti u pećini, osećao je kako mu se zloslutna jeza penje uz kičmu. Iznenada njihov vodič prekide tišinu:

- Veliki gospodaru, ovi ljudi su se okupili da se poklone Kibeli. Ja, boginjin prvosveštenik, i moji sledbenici prešli smo dug put da bismo Rimljanima objavili poklonjenje boginji koja, kao što Vaša Ekselencija možda zna, već uživa ugled u Maloj Aziji zahvaljujući mnogim čudesima i tajnama.

Kad je govornik video da Poplije ne reaguje, nastavio je:

- Posvećenici koji se klanjaju boginji znaju mnoge stvari, no Vi ćete videti više no što oni znaju i to posvedočiti. Dođite, Kibelini posvećenici, okupite se i udružite snage!

A onda je taj čovek počeo da čini niz čudnih pokreta i da zapeva na jeziku koji je Popliju bio nepoznat. Posvećenici su uzeli svoja koplja i mačeve i velikom silinom počeli da udaraju jedne o druge. U isto vreme pećinu ispuni gromoglasni zvuk bubnjeva koji je dolazio iz nekog skrivenog udubljenja. Sve se pretvorilo u metež. Jezivi krici i vika odjekivali su pećinom. Plesači su skočili na binu kezeći zube i kriveći tela u pozama nalik na životinjske. Dok se čudni obred odvijao, plamen ispod idola je postajao sve veći, bacajući po zidovima jezive izobličene senke posvećenika.

Prvosveštenik je prebledelo, a oči su mu se zacaklile. Crte lica su mu se izmenile tako da je ličino na neku groznu masku. A onda je uzdigao ruke sa čvrsto stisnutim pesnicama i počeo da doziva boginju:

- Kibela! Kibela! Kibela!

Iznenada odjeknu zveket oružja koje su posvećenici istovremeno bacili na zemlju. U pećini zavlada tišina, a posvećenici podigoše ruke sa stisnutim pesnicama. Svi pogledi su bili upereni u nepomičnog prvosveštenika koji je stajao bez ikakvog izraza na licu.

Brut je čitav ovaj prizor preplašeno posmatrao a onda je pao na kolena i, sav drhteći, pokrio lice s obe ruke. Odjednom se začu nekakav strašan glas. Činilo se kao da dolazi iz unutrašnjosti pećine. Bio je to glas njihovog vodiča, koji je govorio veoma lagano, naglašavajući svaku reč i čineći tako čitav prizor još ozbiljnijim i dramatičnijim:

- Vi, moji verni sledbenici, čujte šta poručuju bogovi! Do sada smo mi bili jedini koji su vladali zemljom, ali sad se pojavila nova religija i širi se po celom carstvu. I dok ona privlači sve više pristalica, naši hramovi su se ispraznili a oltari ostali bez žrtava. Poslušajte sada šta Zevs, otac bogova, zapoveda! Velika nesreća će zadesiti one koji se zanesu ovim novim verovanjem a još veća beda i prokletstvo će snaći one koji imaju vlast i silu da je unište, a ništa ne čine. Oni će sve izgubiti, bez obzira na svoj društveni položaj, jer ja Kibela tako zapovedam!

Tim rečima je posrednik završio ono za šta je tvrdio da su Kibelina naređenja njenim sledbenicima. Jedan od posvećenika se okrenuo prema vodiču i drhtavim glasom upitao:

- Gospodaru, šta znače ove reči? Da li znaš koja je to nama neprijateljska religija?

- Znam. Dolazi sa Istoka a ustanovio ju je neko ko se zove Hristos.

Dok se taj strašan obred vršio, Poplije Klem je uspeo da ostane smiren i dostojanstven, kao što i priliči njegovom položaju. Okrenuvši se vodiču, rekao je:

- Nije mi nepoznato da ova religija pokušava da se proširi čitavim svetom i da su je mnogi naši carevi žestoko progonili.

- Da li je neki od njih uspeo da je iskoreni?

- Moram priznati da nije.

- Ima li mnogo ljudi koji slede tu religiju?

- Aurelijan ima druge brige.

- Ali čuli ste da boginja zapoveda da oni koji je ne progone i ne trude se da je zatru moraju izgubiti sve što imaju.

- Gospodine, da li Vi to meni pretite? - nadmeno će Poplije.

- Gospodaru moj, nek' me bogovi štite, nisam to mislio. Ali reči koje su izašle iz mojih usta, nisu bile moje. Ja sam samo sasud za jezik bogova koji govore kroz mene, a naročito za boginju Kibelu.

Na znak svoga vođe posvećenici su počeli da napuštaju pećinu. Brut, koji je drhtavim rukama držao svetiljku, kratko pogleda vodiča a potom svog gospodara, koji su napeto posmatrali jedan drugog.

- Ne bih se usudio da govorim sa Vama, gospodaru, da to nije za Vaše dobro i za blagostanje Vaše porodice. Verujte mi i nemojte prenebregnuti ovo pitanje. Kad Vam ovih dana car pošalje svoje glasnike, nemojte propustiti priliku i dopustiti sebi da se izložite opasnostima na koje Vas je boginja upozorila.

Poplije nije odgovorio. Zajedno sa svojim malim slugom napustio je pećinu i vratio se na imanjanje, i to u potpunoj tišini. Dok su se približavali vili, obratio se Brutu i strogo mu naredio:

- Vрати se na svoje mesto, ispred spavaće sobe mog sina, i ako hoćeš da živiš, pobrini se da nikome ne kažeš ni reč o onome što smo noćas videli i čuli. Pokušaj da to zaboraviš. Pretvaraj se da se nikad nije ni desilo.

DAN U LOVU

- Kad stignemo u šumu, zaveži Hensitata za drvo. Ne moramo da se plašimo da će ga neko ukrasti jer je ime moga oca urezano na oglav.

- Da, gospodaru. Gospodaru, da li da...

- Šta je sad, Brute? - razdraženo odbrusi Aleksamen.

- Da li da idem za Vama peške?

- Pa ne misliš valjda da ćeš sedeti pored mene ili da ćeš možda jahati umesto mene?

- O ne, gospodaru! Hteo sam samo da Vam kažem da na ovoj nepodnošljivoj vrućini ne bih mogao da Vas pratim u stopu i da uvek budem uz Vas. Bojim se da neću izdržati.

- Dobro, ne brini neću ići galopom. Jahaću Hensitata polako. Da vidimo šta ćeš još da me moliš?

- Gospodaru imam mnogo da nosim na leđima.

- Zar pokušavaš da mi kažeš da ti je moj luk pretežak? - ljutito ga prekide Aleksamen.

- Ne, gospodaru, ali tobolac sa strelama je malo teži. Tražili ste da danas ponesem mnogo strela.

- Aha, je l' tako? E pa, šta je tu je! Ovo će ti pomoći da trčiš! - nabusito će Aleksamen, dvaput ošinuvši Bruta bičem po nogama, a zatim se okrenuo, ljutito uzjahao konja i otišao.

Deset minuta kasnije mladi gospodar i sluga su stigli do kraja šume. Iako je Brut prethodne noći spavao samo nekoliko sati i bio veoma umoran posle svenoćne pustolovine sa svojim gospodarem, ipak se trudio da ne poklekne pod teretom koji je nosio.

Razmišljao je o tome kako je njegov mladi gospodar sav srećan i s takvom energijom galopirao kroz šumu, budući da se prethodne noći dobro odmorio i upravo se okupao u hladnoj vodi. No Brut više nije mogao da trči za konjem, pogotovo zato što je bio natovaren opremom za lov i tek ubijenim zecom, kojeg je uprtio na iscrpljena leđa.

Brut je odjednom kriknuo od užasa. Hensitat se naglo propeo na zadnje noge i podivljao. Verovatno ga je ubola osa. Kad je konj osetio da ga jahač ne može zauzdati, pojurio je galopirajući iz sve snage.

Videvši u kakvoj je opasnosti mladi gospodar, Brut je smesta bacio luk, strele i mrtvog zeca pa i ne misleći o tome koliko je i sam iscrpljen, otrčao u vilu po pomoć. Jurio je što je brže mogao.

Aleksamen je za tren oka shvatio da će poginuti. Upravo mu je tada sevnuo čitav život pred očima, kao što se često dešava ljudima koji su na samrti. U mislima je već mogao da vidi natpis koji bi mu roditelji postavili na njihovoj lepoj porodičnoj grobnici. Verovatno bi pisalo: "Poplije Aleksamen, ljubljени sin i naslednik, umro kao četrnaestogodišnjak." Sa njim se gasi i Poplijeva porodična loza. Budući da nije imao braće i sestara, čitavo bogatstvo njegove čuvene porodice bi po smrti njegovih roditelja pripalo Rimskom carstvu. Tako bi Poplijevo ime umrlo.

Njegov pomahnitali konj je bio tek nekoliko koraka od ivice strme stene. Za tili čas i konj i jahač bi se strmoglavili i žestoko udarili u stenovitu liticu, a potom se utopili u uzburkanom moru. Nemoćan da se hrabro suoči sa svojom tragičnom smrću, Aleksamen je zatvorio oči. Činilo se da i junaci posustaju u ovakvim trenucima.

Iznenadni trzaj ga je gotovo zbacio s konja. Odjednom je shvatio da se njegov konj naglo zaustavio. Polako je otvorio oči i ugledao grupicu ljudi koji su ga netremice posmatrali. Među njima je bio i dečak koji se brzo odvojio od svoje družine i stao ispred galopirajućeg konja, mašući krpom jarke boje. Iznenadna pojava ovog dečaka odmah je zaustavila Hensitata.

Iako je prilika, koja mu se pružila, bila potpuno neočekivana, Aleksamen nije oklevao da je iskoristi. Brzim i spretnim pokretom mladi jahač je skočio sa konja. Dečak je u isto vreme zgrabio Hensitatove labave uzde i čvrsto ih držao. Mišići zaustavljenog konja su snažno podrhtavali. Mocar od znoja, kao da je izronio iz morske dubine, konj je teško disao i bacao penu na usta.

- Spasao si mi život! - reče Aleksamen pokušavajući da uhvati dah.

Videvši da njegov mladi spasilac nosi samo plašt bez rukava sa običnim kožnim kaišem oko struka, tiho ga upita:

- Ko si ti?

- Zovem se Milvije, rob sam i sin robova.

Rekao je to jednostavno. Dok je izgovarao te ponižavajuće reči, na licu mu se videlo tiho dostojanstvo i Aleksamen je zbog toga osetio blagu uznemirenost.

- Ko su ovi ljudi?

- Ovo je trgovac koji vodi da proda mene i moje prijatelje robove na arkagaškoj tržnici - staloženo će dečak.

Senatorov sin je obišao grupu robova pažljivo ih odmeravajući.

- Koji je od vas trgovac? - upita zapovedničkim tonom.

Jedan od njih, debeo, proćelav, sa licem punim ožiljaka, odgovorio mu je gordo i bez uvažavanja:

- Ja sam, mladiću!

Aleksamen ga prezrivo pogleda pa reče:

- Ja sam sin Poplija Klema.

Čim je trgovac čuo ime Aleksamenovog oca, pao je pred njim na kolena i laskavo počeo:

- Oh, Vaša Ekselencijo, oprostite molim Vas! Oprostite čoveku koji ne vidi dobro, jer da vidim bolje, smesta bih prepoznao Vašu blagorodnu ličnost, koja je tako visoko cenjena u Rimu. Sad sam se setio da Vaš slavni otac ima veličanstvenu rezidenciju sa druge strane šume. Biće mi drago da Vam budem na raspolaganju. Samo zapovedite!

- Dobro, ako je tako, hoću da mi prodaš ovog dečaka koji je zaustavio mog konja. Možeš da mi se pridružiš do vile - odlučno će Aleksamen.

Trgovac se zadovoljno pokloni. Kad su se okrenuli da pođu, ugledaše oblak prašine iza nekoliko kočija koje su im se munjevito približavale. U prvoj kočiji je bio senator sa suprugom, a u ostalima sluge i kućni lekar, inače Grk.

- Aleksamene, čedo moje, šta se desilo? - uznemireno će Kornelija čim je iskočila iz kočije. U glasu joj se osećalo nespokoјstvo, ali i olakšanje što ga vidi živog i bez povreda. - Brut je došao iznenada, vapeći za pomoć. Šta ti se desilo?

- Smiri se, majko, dobro sam - odgovori dečak pokušavajući da pokaže hrabrost koja ga je bila napustila samo nekoliko trenutaka ranije.

- Lekar će te odmah pregledati!

- Ako tako želiš, ali pregledaće me kad se vratimo kući. Uveravam te da sam dobro. Vidiš da mogu da hodam, a ako hoćeš, mogu i da potrčim. Sve je u redu.

- Zaboga, šta se desilo? - strogo će senator.

- Kad smo izlazili iz šume, Hensitat je naglo pojurio. Galopirao je pravo prema litici i zbacio bi me da...

- O, boginjo! - užasnuto će Kornelija stegnuvši obraze dlanovima.

- ...da ovaj dečak Milvije nije imao hrabrosti da me spasi. Izložio je svoj život opasnosti. Konj je lako mogao da ga ubije!

- Želeo bih da ga nagradim - reče senator.

- Oče, on je rob i trgovac bi uzeo za sebe novac koji bi ti dao dečaku. Želeo bih da ga kupiš za mene da mi bude lični sluga.

- Pa naravno, sine. Samoodricanje koje je pokazao, iako te nije ni poznavao, siguran je zalog da će ti biti odan dok ti bude služio. Trgovče, hajde za nama. Nadzornik mog imanja će se dogovoriti s tobom oko cene.

- Obećavam Vam, veliki senatore, da ću Vam prodati Milvija za istu cenu za koju sam ga i kupio, bez ikakve zarade. Vaš ponizni sluga ima veliku čast da služi Vašoj plemenitoj porodici. Možda bi Vaša Visost želela da pogleda i ostale robove?

Poplije ga nije udostojio odgovora, već je klimnuo glavom dajući slugama znak da se čitava povorka kočija vrati u vilu.

U mučnom iščekivanju onog najgoreg, Brut se skrio u odajama za slugu. Šćućurio se i u užasu razmišljao o tome kako će se današnja pustolovina, bez obzira na njen ishod, zasigurno loše završiti po njega. Ako Aleksamen pogine, on će morati da pređe na drugi posao i tako će izgubiti sve povlastice koje je uživao u službi svog mladog gospodara, a ako bi Aleksamen nekako uspeo da umakne strašnim kandžama smrti, još uvek bi njega mogli da okrive za ono što se dogodilo. Optužili bi ga da nije pregledao oglav sa đemom i uzdama, i tako se uverio da su dobro pričvršćeni, ili da se nije postarao da otera insekte od Hensitata.

Sedeo je tako zadubljen u očajničke misli, kad se Nervin, nadzornik imanja, iznenada pojavi pred njim.

- Hej Brute, zašto se kriješ? Mladi gospodar je dobro i traži te! Trči k njemu!

- Nervine, da li možda znaš, da li je... - bojažljivo počeo mali rob.

- Da li je u dobrom ili lošem raspoloženju? - prekide ga nadzornik. - Ubrzo ćeš saznati, prijatelju moj! Idi pravo u njegovu spavaću sobu. Još si tu? Hajde, trči!

Kad je Brut ušao u sobu, lekar je smirivao Poplija i Korneliju. Sa kreveta na kojem je Aleksamen ležao, dopirao je ironičan smeh:

- Bogovi? Ma nemojte mi reći! Da Milvije nije bio tamo da me spasi, siguran sam da bi čitavu goru Olimp bilo baš briga za mene. Ah, evo i Bruta. Dođi, Brute! Priđi bliže!

Mladi rob je prišao krevetu, obamro od straha.

- Bez obzira da li se to desilo tvojom krivicom ili ne, više mi nećeš služiti - rastrojeno će senatorov sin. - Samo, za sada hoću da mom novom sluzi pokažeš sve što treba. Majko, neka lekar izađe, dobro sam. Hvala za sve što ste učinili za mene.

Zagrlivši Aleksamena, Kornelija ga upita:

- Reci mi, drago moje čedo, o čemu si razmišljao u tom strašnom času?

- U trenutku kad sam mislio da ću umreti, video sam tebe i oca kako plačete nad mojim grobom.

- Stani, ne govori više! - zaplaka Kornelija, ispunjena strahom.

- Razmišljao sam i o jučerašnjem razgovoru. Mi smo ništa! Ubod male ose je dovoljan da iz istorije izbriše ime jedne od najvećih rimskih porodica. Majko, zašto uopšte živimo ako smo ništa?

- Ne misli sad o tome. Budi srećan, Aleksamene. Uživaj u današnjoj sreći i neka te takve misli više ne brinu.

Posle nekog vremena Poplije je sa suprugom napustio Aleksamenovu spavaću sobu, spustivši tešku zavesu ispred sinovljevih vrata.

Aleksamen je posmatrao dvojicu slugu i u sebi ih poredio. Bili su gotovo iste visine i građe, ali su se po nečemu veoma razlikovali. Brutove oči su neprestano odavale utisak unutrašnjeg nemira i izgledao je poput uplašenog čoveka koji se uvek suočava sa teškoćama. Delovao je ponizno čitavom svojom pojavom. Glava i ramena su mu uvek bili pognuti. Nasuprot tome Milvije je odavao utisak samouverene osobe, no nije pokazivao gordost ili sebičnost. Čitavo njegovo prisustvo je zračilo prostotom, ali i veličanstvenošću. Po nečemu je bio nadmoćniji ne samo od Bruta, već i od mladog gospodara. Preimućstvo je bilo tako očigledno da je ostavilo snažan utisak na Aleksamena. No ma koliko da je bio zadovoljan izborom novog sluge, u isto vreme je bio i ljut na njega.

- Kome si pre služio? - upitao ga je.

- Bio sam u kući trgovca uljem u Sirakuzi.

- Koliko dugo si bio tamo?

- Šest meseci.

- A gde si služio pre toga?

- Nigde.

- Kako to?

- Moji roditelji su bili slobodni. Otac mi je bio trgovac, ali mu je posao propao. Dugovao je trgovcu uljem veliki iznos koji mu nije mogao vratiti zbog svog finansijskog kraha. Tako je trgovac prodao i moje roditelje i mene.

- Da li ste svi služili u istoj kući?

- Jesmo u početku, a pre tri dana trgovac uljem me je prodao čoveku koga ste juče videli. Što se mojih roditelja tiče...

Ne primećujući kako je Milvije prebledeo dok mu je pričao o sebi, Aleksamen mu dade znak da stane, stavivši mu do znanja da ga ne zanima ostatak priče, a onda se okrenu Brutu i reče:

- Vidiš, i Milvije je razdvojen od roditelja, a pogledaj kako je smiren. Ugledaj se na njega i pokaži mu njegove dužnosti, i to što je moguće pre - naredi Aleksamen i napusti sobu.

Brutu je laknulo kad je njegov gospodar izašao. Želeo je da prvi započne razgovor, ali je i dalje stajao pognute glave i s izrazom straha na licu. Milvije prvi prekide ćutanje:

- Dakle, hoćeš li mi reći koje su mi dužnosti?

- Da, bolje da počnemo. Za nekoliko dana ćeš sve sam obavljati. Dovde mi je došlo - uzviknu Brut, stavivši ivicu dlana na grlo. - Više mu se ne sviđam.

Jesi li tužan što prelaziš na drugu dužnost? Brut je očajno slegao ramenima.

- Ne znam gde će me staviti - rekao je utučeno. Treba da znaš da ovde nije toliko teško raditi kao u polju ili rudniku. Kad se mladi gospodar odmara, mogu da radim u tišini. S druge strane, bič lako radi za svaku sitnicu. Možda će prema tebi biti drugačiji jer ti duguje život. Želim ti više sreće.

- Da li bi ti se dopalo da ga zamolim da te zadrži? - ozbiljno će Milvije.

Brut je bio toliko iznenađen ovim pitanjem da nije odmah odgovorio.

- Kad bi se to desilo, nas dvojica bismo delili neke povoljne okolnosti, tako da bi ti bio na gubitku.

- Nema veze - bezbrižno će Milvije. - Važno je da ti budeš srećan.

Brut ga iznenađeno pogleda. No Milvije mu nije dao vremena da odgovori.

- Vidiš, i tebe i mene isto boli. Obojica smo razdvojeni od roditelja i ako hoćeš, možemo da tešimo jedan drugog. Postaćemo dobri prijatelji.

- Oh, nikad nisam čuo nekoga da tako govori! - iznenađeno će Brut. Nadam se da će mladi gospodar prihvatiti tu ideju.

Kad se te noći Aleksamen vratio u spavaću sobu, Milvije mu je izneo svoj predlog. Aleksamen ga je pogrešno shvatio. Mislio je da Milvije to predlaže zato što hoće da ima manje posla.

- U redu, shvatio sam - rekao je. - Očigledno je da sam tvoj dužnik, te ne bi trebalo da radiš kao svi ostali. Neka ti bude kako tražiš.

Sve je bilo spremno za večernje kupanje, potom krevet i konačno poslužavnik sa osveženjem.

- Iscrpljen sam od današnjeg dana - reče Aleksamen nakon kraćeg vremena. - Ne sviđa mi se da obigravate oko mene. Voljno!

Pod tim je senatorov sin podrazumevao da obojica treba da legnu pred njegova vrata i da u svakom trenu budu spremni da mu se nađu pri ruci. Brut je bio raspoložen za razgovor sa svojim novim drugom, kako je mislio o njemu, još uvek se ne usuđujući da ga nazove svojim prijateljem. No Milvije je klečao u mračnom hodniku i držao glavu u rukama. "Verovatno razmišlja o roditeljima", mislio je Brut. Kad je Milvije ustao posle nekoliko minuta, video je da je Brut zaspao. Iza zavese je mogao da čuje kako Aleksamen, koji je takođe spavao, tiho diše. Tada Milvije podiže ruke, duboko uzdahnu i tiho se pomoli:

- Gospode, pomози mi!

* * * * *

- Ne zaustavljaju se besni konji svakog dana! - zlobno će Arminije Milviju. U poslednje vreme je sve češće govorio takvim tonom.

Prošlo je već nekoliko meseci od Milvijevog dolaska u senatorovu vilu. Po naređenju mladoga gospodara, u početku je pomagao Brutu,

no njegovo ophođenje i besprekorno izvršavanje dužnosti je kod Aleksamena sve češće izazivalo gnev. Osetio je da je Milvije dostojniji od njega i, premda to nikad nikome ne bi otkrio, sve više mu je zavideo kad bi video da se njegov sluga ponaša smireno i blago i s neobjašnjivim dostojanstvom. Jednog dana je, potpuno neočekivano, rekao svojim roditeljima:

- Milvije mi se više ne sviđa, a i ne trebaju mi dvojica slugu. Sumnjam da će biti ljubomorni jedan na drugog. Zato ću da zadržim Bruta, jer je iskusniji.

Iznenadeni takvom promenom osećanja, njegovi roditelji su se samo pogledali, ali nisu ništa rekli. Obuzet sve većom mržnjom prema svom novom sluzi, Aleksamen je naredio nadzorniku da Milvija pošalje u rudnik.

Nervin je bio veoma iznenađen i usudio se da primeti:

- Ali, gospodaru, u rudnicima su najteži poslovi. Za rudnik uzimamo samo snažne i dobro građene robove. Ovaj dečak je tako mršav da će za samo nekoliko nedelja tamo ostaviti svoje kosti.

- Čuo si šta sam ti rekao! Hoću da vidim kako će da reaguje - hladno je rekao Aleksamen.

I tako se Milvije našao u rudniku radeći pored Arminija.

- Ovaj dečak je tako mršav - podsmevao se Arminije novopridošlom šegrtu kad su ga jedne noći stavili da radi pored njega.

Znam da se besni konji ne zaustavljaju svakog dana. Ali koji god posao budem ovde obavljao, činiću to što god bolje mogu i možda tako i tebi olakšati tvoj zadatak. - spokojno odgovori Milvije.

- Gujo mala! - zasikta visoki German. - Bolje bi ti bilo da si na samom početku priznao da su te ovamo poslali da bi me uhodio!

Pri treperećoj svetlosti baklje, koja je osvetljavala ugao pećine u kojoj su radili, Milvijevo lice je malo tako tužan i bolan izraz da je Arminije stajao nepomično i neko vreme čudno zurio u njega. Njegovo tvrdo lice je za trenutak omekšalo:

Dobro onda, videćemo da li ćeš moći da mi pomogneš! Dani su prolazili. Dok su se mučili radeći do iscrpljenosti, Arminije bi se često osvrnuo i pogledao Milvija. Videći ga kako mirno i tiho radi, uopšte se ne žaleći, oči bi mu se ispunile suzama. Dok su jednog dana za

vreme pauze sedeli u blizini malog pristaništa, koje je Arminije tako voleo, upitao je dečaka:

- Milvije, kako uspevaš da sve vreme budeš tako radostan? Uvek si tako dobar prema meni. Otkrij mi svoju tajnu?

Dok je govorio, Milvije je u pesku kažiprstom nacrtao ribu. Bio je to simbol koji su prvi hrišćani koristili kad su hteli da otkriju jedan drugome svoj identitet. Starogrčka reč za ribu ΙΧΘΥΣ takođe označava početna slova reči Ἰησους Χριστός Θεου Υἱος Σωτήρ što znači Isus Hristos, Božji Sin, Spasitelj. German je zurio široko otvorenih očiju.

- Šta to radiš? Vračaš? - zbunjeno je zapitao. - Ja evo ovde imam bolju magiju - rekao je i iz skrovišta u stenama izvukao luk i strele. - Vidiš, Milvije, ovo služi za odapinjanje strela, kako to samo ja umem da radim. Možda će upravo ovo oružje koje držim značiti slobodu za tebe, mene i svu našu nesrećnu braću.

Arminije mu je tako nagovestio da priprema osvetu, no Milvije na to nije odgovorio. Te iste večeri, dok su ostali robovi spavali, uspeo je da se približi Arminiju i tada mu je rekao da je razumeo šta smeru. Pričao je tiho i dugo. Ti tajni kasni noćni razgovori su trajali danima.

Milvije se uskoro prilagodio svojoj novoj dužnosti. Uvek je radio sa radošću i unutrašnjim mirom. Izgledalo je kao da je Aleksamen zaboravio na svog spasioca. Učio je i pohađao časove kod svog ličnog učitelja, ali bez interesovanja. Često je nalazio razloge za beg na stadion ili u lov.

Kornelija je vreme provodila u svojim odajama zabavljajući prijatelje. Senator je i dalje primao carske glasnike i, pored vođenja svog posla, upravljao poslovima provincije iz relativne osame svoje letnje vile. I dok su tako letnji dani polako prolazili, u ovoj ogromnoj kući, punoj raskoši i udobnosti, i gospodari i sluge su se dan za danom bavili istim redovnim zadacima i dužnostima. Među njima je samo jedan bio istinski srećan.

* * * * *

Jednog lepog jutra Aleksamen se dosađivao u predivno uređenim vrtovima vile, koji su se protezali do mora. U poslednje vreme sve mu je smetalo, sve je izgledalo glupo i nezanimljivo. Nisu mu se više

dopadali ni stadion ni lov jer ni u njima nije mogao pronaći ništa novo i uzbudljivo. Iste aktivnosti, iste stvari svakog dana! Razmišljao je o tome kako će tako biti i kad odraste. "Dešavaće se iste stvari. Moraću da govorim o istim pitanjima u Senatu sa rimskim ili sicilijanskim patricijama, da uvek slušam ista predavanja i prepirke na sastancima, da gledam iste predstave u amfiteatru." I dok je tako razmišljao, stegnuvši pesnice zbog uznemirenosti, iznenada se pojavi Nervin.

- Gospodaru, Vaši blagorodni roditelji su me zamolili da Vas obavestim da je general Akila, čije se ima, e graniči sa Vašim, pozvao Vašu porodicu da sutra dođete u njegovu palatu.

- O, mislio sam da je još uvek u pohodu protiv Parćana. Zar se već vratio?

- Zapravo, vratio se posle mnogih pobeda i Vaš otac bi voleo da ga poseti sutra ujutro oko devet sati. Kočije će biti spremne u...

- O ne, opet poseta!

- Ali svakako ćete čuti neke uzbudljive ratne priče.

- Problem i jeste u tome što ti vojnici nemaju o čemu drugom da razgovaraju do o slavnim podvizima i pobedama.

Usledilo je ćutanje. Posle nekog vremena Aleksamen upita razdražljivim tonom:

- Da li je Milvije još uvek u rudniku?

- Da, gospodaru, kao što ste naredili. Ali ako hoćete moj savet, nemojte ga više tamo držati. On je dostojan da Vam služi.

Aleksamen je razmišljao nekoliko minuta, pa reče:

- Pa da, možda si u pravu. Neka se Milvije posle ručka vrati da mi služi. Što se Bruta tiče, videću šta ću s njim.

- Bogovi su prosvetili mladog gospodara! - radosno će Nervin.

- Bogovi? - zajedljivo promrmlja Aleksamen. - Koji bogovi? Nisam još video ni jednog.

SLOBODNI ROBOVI

- Mislim da se Sekst Akila prebrzo vratio iz pohoda protiv Parćana
- reče Aleksamen svome ocu. Senator pogleda sina i nasmeja se:

- Da li hoćeš da kažeš da nije ostao dovoljno dugo da napuni svoje kočije neprijateljskim plenom?

- Ne, oče, nisam to mislio. Samo mi je žao što nismo otišli za Rim pre njegovog povratka i tako izbegli ovu posetu.

- Videćeš da neće biti baš toliko zamorno. Nemoj sam sebi da otežavaš.

- Nadam se da nas neće zadržati na ručku, jer se to ne uklapa u moj raspored.

Poplije se namršti:

- Dabome da neće. I ja večeras imam mnogo posla. Pogledaj, evo tvojih slugu. Idi sa njima i pusti ih da se pobrinu o tebi. Obradovaćeš majku ako se lepo obučeš.

Dok je senator odlazio, Aleksamen je klimnuo Brutu i Milvijiu da mu priđu.

- Za sat vremena ću sa roditeljima krenuti u prijateljsku posetu. Brute, idi i donesi mi tunike. Izabraću onu koja mi najbolje stoji.

Milvije je ćutke stajao pored svog gospodara.

- Jesi li srećan što si se vratio da mi služiš? Nije li tako bolje? - samouvereno će Aleksamen.

- Rad u rudniku je težak, ali mi to ne smeta.

- Kako to? - iznenađeno će mladi gospodar. Milvije se ustručavao da odgovori, ali je ipak, pažljivo birajući reči, rekao:

- Gde god da sam, bez obzira na mesto, srećan sam.

- Srećan?! Zar baš svagde? Kako je to moguće? - grohotom se nasmeja Aleksamen. - Slugo, da li bi bio srećan, ako...

Aleksamen se na vreme zaustavio i začutao. Ne, ne može biti da će on, gospodar, jednom robu poveriti kako se oseća i priznati da mu je život prazan i da ga budućnost uopšte ne zanima. No u isto vreme je osetio da bi mu pomoglo kad bi ove svoje misli poverio nekome. "Kakva sramota što je Milvije rob! Nijedan od mojih prijatelja u Rimu nema tako iskreno lice kao on. Ali šta se to sa mnom dešava? Sada se čak i robu divim?" I dok je tako razmišljao, uđe Brut noseći odeću koju je tražio.

Nespretno i uplašeno, kao što je bilo svojstveno Brutu kad je bio u prisustvu svog gospodara, položio je odeću na krevet, jednu tuniku kraj druge, da bi Aleksamen mogao da izabere šta će obući. Dok je ćutke uklanjao nabore sa odeće, došao je do prelepe grčke tunike koja je bila tako divna, ukršteno izatkana da čak ni Milvije nije mogao da zadrži uzdah divljenja. A siroti Brut, kao i uvek nervozan i preplašen, pomisli da je Milvije uzdahnuo zato što je on u nečemu pogrešio. I od same pomisli da je napravio neku grešku, počеше da mu se tresu ruke te prelepa tunika pade na pod.

- Deset udaraca bičem, i to odmah! - ljutito zaurla Aleksamen i skide svoj bič sa klina na zidu.

Brut je preklinjao i jecao:

- Gospodaru, molim Vas, oprostite mi! Jutros sam od nadzornika primio dvadeset udaraca i još uvek me strašno boli! Molim Vas, gospodaru, nemojte!

- Pridi! Čuješ li! - vikao je Aleksamen, prezirući molbu bednog sluga.

Iznenada Milvije napravi korak napred i odlučno reče:

- Gospodaru, ono što se desilo je bilo mojom krivicom. Posmatrajući ovu lepu tuniku, nisam mogao da ne ispustim uzdah divljenja, i zato se Brut uplašio. Ako neko treba da bude kažnjen, onda, molim Vas, dozvolite da to budem ja.

Rekavši to polagano je kleknuo u uglu sobe, otkrio svoje rame za bič i čekao.

Aleksamen je prebledeo od zaprepašćenja. Nikad nije susreo nikoga tako hrabrog, kao što je to bio Milvije, niti je i slutio da takva hrabrost postoji. Neodlučno je stajao gledajući dvojicu slugu. Iznenada su gordost i ljubomora počeli u njemu da rastu i on se silno razbesni te nemilosrdno izbičeva Milvija. Osećao je da je rob sa svakim udarcem sve nadmoćniji i da kaznu prihvata bez ikakve žalbe, pa je zato svaki udarac bivao sve jači. Kad je završio sa šibanjem, hladno je rekao:

- Obojica ste slobodni. Ne trebate mi. Sam ću se spremiti.

Tako su dvojica dečaka ostali sami. Brut je gledao Milvija sa dubokim poštovanjem. Iznenada je spontano zagrlio svog prijatelja i briznuo u plač.

- Ko si ti? Zašto ovo radiš? Nikad nisam učinio nešto što bi te obradovalo, nego sam naprotiv bio ljubomoran kad te je gospodar vratio iz rudnika, a ti se prvom prilikom žrtvuješ za mene. Zašto to činiš? Objasni mi! Kako možeš da se prema meni ponašaš tako prijateljski i sa ljubavlju?

Milvije nije odmah odgovorio. Čutao je duboko se zamislivši, a onda je ozbiljno rekao:

- Zato što si mi brat.

Brut očito nije razumeo šta je Milvije time mislio pa ga je upitao:

- Zar ja tvoj brat? Kako je to moguće? Možda zato što smo obojica robovi?

- Ne, nego zato što nam je otac isti Bog.

- Stalno mi govore da bogovi ne mare za robove. Da li znaš da bar jedan od njih misli o nama? - počeo da zapitkuje, dok su mu u očima blistale suze.

Milvije se nasmeja:

- Brute, postoji samo jedan Bog, Onaj Koji je stvorio čitav svet. Došao je na zemlju i rekao...

- Šta je rekao? - ozbiljno će Brut zureći netremice u prijatelja i jedva dišući od iščekivanja.

- Rekao je: ljubite jedni druge, kao što vas Ja ljubih.

- Stvarno je to rekao? Šta je još rekao?

- Rekao je i: šta god učinite jednom od braće, meni činite. Po tome će vas svi poznati: da ste moji učenici ako budete imali ljubav među sobom.

- Da ljubimo jedni druge? - čudio se Brut. - Znači, samo kaže ljubite?

- Tačno - tiho će Milvije, gledajući ga nežno. - To je suština naše vere. Onaj ko istinski voli pravi je hrišćanin.

- Šta si rekao? Hrišćanin? Šta ta reč znači?

- Potiče od imena koje je Sam Bog imao dok je bio ovde na zemlji. Njegovo ime je Isus Hristos - polagano i sa strahopoštovanjem izgovori ime koje Brut nikad nije zaboravio. - Rimljani ga izgovaraju malo drugačije od Grka - dodade Milvije.

No Brut iznenada strašno preblede. Setio se čudnog prizora koji je jedne noći sa senatorom posmatrao u pećini. Naglo je zgrabio svog druga za ruku i sa suzama u očima mu rekao:

- Milvije, brate moj, mrtav si!
- Zašto? O čemu se radi?
- Ne pitaj me, molim te! Dao sam reč da neću govoriti o tome. Ali, sa tobom mislim da...

- Ako si obećao, onda moraš da održiš svoje obećanje - prekide ga Milvije.

- Stari gospodar mi je zapretio da ću umreti od biča ako bilo kome kažem šta sam video, ali dobro znam da me nećeš odati. Čuj samo šta je bilo.

I dok je Brut opisivao šta se one noći desilo i šta je bilo rečeno u mračnoj pećini, Milvije ga je iznenađeno slušao.

- Tako će senator poslušati zapovest boginje Kibele i savetovati caru da izda ukaz da svi hrišćani budu ubijeni, pa čak i ti, prijatelju moj.

- Car nikad neće uspeti da ubije sve hrišćane smireno odgovori Milvije. - Ako bi se to desilo, onda bi Crkva Hristova umrla, no Gospod naš Isus Hristos je obećao da to neće dopustiti. To ću ti objasniti u miru i tišini, kad budemo imali više vremena. Hoćeš li da o tome razgovaramo večeras pre spavanja, kad mladi gospodar ode u krevet?

- Milvije, baš bih voleo! Ne mogu ni da zamislim da ću doznati ono što ti znaš! Oh, tako sam srećan. Jedva čekam da dođe veče!

Milvije je održao obećanje. Od tog dana je svake noći, pre no što bi otišli na spavanje, pričao o Gospodu i Spasu našem Isusu Hristu i Njegovo Jevanđelje je postepeno osvajalo Brutovo prosto srce.

* * * * *

Jedne noći, dok je ležao pred vratima mladog gospodara, Brut je osetio da ga je neko dodirnuo po ramenu i skočio je. Pred njim je stajao senator, obučen u jednostavan plašt, poput onog koji je imao kad su išli u pećinu.

- Dođi - prošapta Poplije. - Ponesi svetiljku. Idemo na poklonjenje Kibeli.

U noćnoj tišini jasno je čuo kako sluga odlučno i jasnim glasom kaže:

- Ne, ne idem sa Vama!

Bio je to tako neočekivan odgovor da je Poplije pomislio da je pogrešno čuo roba, pa je ponovio:

- Zapovedam ti da uzmeš ovu svetiljku i da me pratiš na boginjin obred.

Ali, na svoje veliko iznenađenje, ponovo je čuo Brutov odlučan odgovor:

- Ne, gospodine!

Njegovo zaprepašćenje je bilo još veće kad je Milvije, koji se u međuvremenu probudio i čuo njihov razgovor, stao pored svog prijatelja i rekao:

- Gospodaru, ja sam odgovoran za to što Brut neće da Vas poslušati. Kaznite mene umesto njega.

Poplije je navikao da naređuje i zato je, s nevericom posmatrajući dečake, rekao:

- Zar se usuđujete da se ne povinujete mojim narednjima?

- Da, gospodaru! - jednoglasno su odgovorili.

- Znate li šta vas čeka?

- Znamo, gospodaru.

Poplije je ćutke stajao. Nije mogao da veruje svojim ušima i za trenutak je pomislio da sanja. Potom se prenuo, glasno pljesnuo rukama i kućni stražar se istog trena pojavio.

- Odvedi ovu dvojicu u podzemni zatvor i pozovi dželata! Biće pogubljeni ujutro, pre početka rada.

Stražar je grubo zgrabio dečake i odveo ih sa sobom. Još uvek zapanjen i u neverici, Poplije se vratio u svoje odaje pokušavajući da shvati zašto su dva mlada roba, čak i po cenu života, stajala tako neposlušno, i to zbog takve beznačajne stvari. Za sve to vreme Aleksamen je mirno spavao u svojoj sobi i nije čuo pometnju pred vratima.

Kad su se teška drvena vrata zatvorske ćelije zatvorila iza dvojice mladih robova, Brut je čvrsto zagrlio svog prijatelja.

- Raduješ li se sa mnom? - zapitao je.

- Da, radujem se - s ljubavlju mu se nasmeši Milvije. - Ali ono što je još važnije jeste da se Gospod naš Isus Hristos još više raduje s tobom. Uostalom, zar nisi zbog Njega odbio da ideš na služenje lažnim bogovima? Ponosim se tobom, Brute. Hoću da to znaš!

- Ostaću veran čak i ako Bog dopusti da me snađe još više teškoća. Je li tako, Milvije?

Milvije je čvrsto držao prijatelja za ruku.

- Brute, i ranije sam ti govorio da možemo činiti velika dela kad na svojoj strani imamo Gospoda. Možemo biti dovoljno jaki da damo svoj život za Njega, čak i ako nam je samo šesnaest godina.

Brut je iznenada ozbiljno pogledao Milvija i zamolio:

- Nauči me kako da se molim.

Sa dečakovih usana su polagano potekle tople reči usrdne molitve Bogu, Onome za Koga su se dva mladića spremala da za nekoliko sati umru, i to istom smrću Kojom je On umro na Krstu:

- Oče naš, Koji si na nebesima...

* * * *

Strašna buka uznemirila je Poplijevu vilu u sam osvit zore. Zvučalo je kao da neko vuče nešto teško s jedne strane dvorišta, a potom to baca na zemlju uz tup udarac. Nakon toga su se ispred podzemne tamnice čuli nekakvi teški koraci. Vrata su se otvorila i na njima se pojavio dželat!

- Ajde, izlazite! - rekao je grubo. dvojici mladih robova.

Ogroman i silan dželat se uvukao u ćelijicu, ispunivši je mirisom znoja i alkohola. Krupnim ručerdama je zgrabio dečake i gurnuo ih ka uskom i mračnom stepeništu koje je vodilo u dvorište.

Dželat, koji je i sam bio rob, nije obraćao pažnju na dve mlade žrtve, nego je svojim pomoćnicima glasno izdavao poslednja uputstva:

- To su samo deca i njihova tela nisu teška. Bolje je prvo učvrstiti krstove u zemlju, a potom ih zakovati za njih. Neće biti teško. Kad završite, idite u odaju robova i sve ih dovedite da vide kako će ova dvojica umreti na krstu. Gospodar je rekao da hoće da pokaže dobar primer kako se kažnjava neposlušnost - grohotom se smejao, otpivši usput veliki gutljaj iz svog meha.

Psujući i ropćući pomoćnici su postavili osnove dva teška krsta u uzane, duboke rupe, koje su ranije bile iskopane, a potom su ih popunili zemljom i sitnim kamenjem, čvrsto zaglavivši krstove.

Dželat, kome je vino još teklo niz bradu, je uzeo veliki čekić i eksere. Pogledao je dva mala roba i rekao, podrugljivo se smeškajući:

- Ko će prvi?

Milvije je istupio napred i odlučno odgovorio:

- Ja ću!

Nakon toga se okrenuo prema Brutu, poljubio ga u oba obraza, čvrsto zagrlio i prošaputao:

- Ja ću da budem prvi, da ti dam primer, da se ne bi uplašio. Budi hrabar. Za kratko vreme ćemo biti u Raju sa Hristom.

Prišao je krstu sa takvom hrabrošću i smirenjem da ga je dželat iznenađeno posmatrao, ne dodirujući ga. No trenutno iznenađenje ga nije sprečilo da krene u izvršavanje zlodela. Svojim debelim rukama zgrabio je Milvija za ramena, podigao ga i spremio se da ga pribija na krst. Dok je postavljao prvi klin u sredinu dečakovog dlana, prišli su mu njegovi pomoćnici kako bi mu pomogli, pridržavajući Milvija na mestu. Uz surov osmehom na usnama, div je jako stisnuo dršku čekića, povukao tešku ruku unazad i spremio se da zamahne.

Iznenada im je neko pritrčao sa drugog kraja dvorišta. Bio je to Nerven. Dok je trčao iz sve snage, mahao je rukama i vikao:

Stani! Gospodar zapoveda da smesta staneš! Zgranut Nervenovim rečima, dželat je ispustio čekić i klimnuo pomoćnicima da skinu dečaka. Brut je pritrčao Milviju i zagrlio ga. Stajali su tako čvrsto zagrljeni oslanjajući se jedan na drugoga.

Stigavši zadihan na mesto obustavljenog pogubljenja, nadzornik reče dvojici mladića:

Gospodar hoće odmah da vas vidi! Kad bi samo znao gde je gospodar u ovom trenutku, zinuo bi još više - reče dželatu, koji ga je i dalje zgranuto posmatrao. - Mnogo čudnih stvari se danas dešava u ovoj kući!

ARMINIJEVA SMRT

Brutova neposlušnost nije bila jedina oluja koja je prethodne noći narušila mir u vili. U odajama robova digla se još jedna bura. Stražar Balb, isti onaj koji je odvukao Bruta i Milvija u zatvor, tajno je prisluškivao senatorov razgovor sa dva mlada roba i bio veoma iznenađen. Kad je izvršio gospodarevo naređenje, vratio se u odaje robova i rekao im šta se desilo. Mreža uhoda i obaveštajaca u vili je već razglasila vest i svako je imao svoje mišljenje o pobuni i svoje objašnjenje. Ali dok su o tome tiho razgovarali, sa drugog kraja sobe dopiralo je glasno stenjanje.

- Kakva je to buka? - upita Balb radoznalo, ali i pomalo ljutito.

- To je Arminije. Polako umire. Pre nekoliko sati se desila nezgoda u rudniku. Ogromna stena rude gvožđa se odlomila od zida gde je radio. Nije uspeo da se na vreme skloni pa mu je pala na grudi.

- Au!

- U velikim je bolovima i traži da vidi gospodara.

- Zašto hoće da ga vidi? - iznenađeno će Balb, čudeći se takvoj molbi jednog roba.

- Neće da nam kaže. Samo ponavlja da će se gospodar spasiti velike nevolje ukoliko s njim porazgovara.

- Tačno tako je rekao - potvrdi drugi rob. - I još . stalno priča o Milviju, onom dečaku koji je s njim radio u rudniku.

- Verovatno bunca - sleže stražar ramenima.

- Ne verujem - odlučno će jedan od robova. - Ako hoćeš, možeš da odeš do njega i da ga vidiš.

Kad je Balb prišao krevetu, tri ili četiri roba su stajala iznad Arminija koji je bio u samrtnim mukama. Njegove plave oči su bile prikovane za mesto na tavanici i izgledalo je kao da sanja. Verovatno je video jezera i planine svog zavičaja i tajanstvene šume u kojima je živeo kao dete. Iz njegovih ugruvanih i polomljenih grudi dopiralo je žalosno ječanje i činilo se da će se i ono svakog trenutka okončati.

Za trenutak je pogledom prešao preko Balba i prepoznao ga. A onda je s krajnjim naporom pokrenuo usne i kašljući ipak uspeo da izusti:

- Balbe, jesi li to ti? Molim te, idi i dovedi gospodara. Idi molim te!

- Opusti se, siroti čoveče. Znaš da ne smemo uznemiravati gospodara zbog roba, čak i ako umire.

- Kažem ti, idi!

Ali, noć je. Gospodar spava. To je nemoguće! Arminije jecajući uhvati svog prijatelja za ruku i očajno zavapi:

- Balbe, veruj mi, moram da mu poverim jednu veliku tajnu! Ti si na najvišem položaju među robovima i tebe će saslušati.

- U redu, otići ću! Opusti se sada i čuvaj snagu obeća Balb, uzaludno pokušavajući da ga smiri.

- Nagradiće te kad vidi da sam, zahvaljujući tebi, uspeo da ga spasem!

Pominjanje nagrade je najzad ubedile Balba i on požuri ka gospodarevoj odaji. Nekoliko trenutaka kasnije tiho je pokucao na senatorova vrata.

- Šta je? - začu Poplijev pospani glas. - Je li stigao carev glasnik?

Čim je Balb čuo te reči, ustuknuo je i zapitao sa da ovo možda nije najgluplja stvar koju je u životu uradio. Ali bilo je prekasno. Senatora je već probudio i sada je morao da mu da objašnjenje.

- O ne, gospodaru! - odgovori, progutavši knedlu.

Rob Vas zove.

- Jesi li lud? - zagrme Poplije.

- Gospodine, razumem Vašu začuđenost, ali rob umire - pokuša da se pobuni postideeni stražar.

- Pa šta? Neka umre, zameniću ga drugim. Nije vreme za šalu.

- Gospodaru, - produži Balb nespokojno - oprostite mi, ali ovaj rob kaže da ima da Vam otkrije veliku tajnu, nešto što je od velike važnosti za Vašu Visost. I toliko je uporan, čak i pored toga što umire u tako velikim bolovima, da mu verujemo. Zato sam, iako znam kako Vas je opasno naljutiti usred noći, odlučio da Vas uznemirim, jer kao što dobro znate, gospodaru, samo me zanima Vaše blagostanje, i to do te mere da bih ostavio svoje kosti...

- Dosta, brbljivče jedan! Biću tamo za minut i ako se ispostavi da si me bez razloga uznemirio, obećavam ti da ćeš moj gnev osetiti na svojoj koži!

Kad je Poplije stigao u sobu za robove i prišao Arminiju, shvatio je da se samrtnik borio da zadrži bar malo preostale snage.

- Zašto si me tražio? - strogo ga upita.

- Gospodaru, je li istina da ste naredili da ujutro razapnu Milvija?

- Da li si tražio da dođem ovamo da bi me ispitivao? - ljutito će senator.

- Molim Vas, gospodaru, nemam još mnogo snage i zato mi odgovorite!

- Istina je! Milvije je nagovorio Bruta da me ne poslušaju i zato će obojica umreti na krstu za nekoliko sati. Eto, to sam naredio.

Znojeći se i boreći se za vazduh, Arminije se još jednom hrabro potrudi i nastavi da govori:

- Gospodaru, ne činite to jer ste Vi onaj koji je trebalo da umre pre samo nedelju dana!

Čuvši to Poplije Klem se razbesni. Činilo mu se da mu ovaj sluga zapoveda. Jedva je mogao da obuzda gnev. Nehotice je učinio nagli pokret kojim je izražavao svoje iznenađenje, a onda je zamahnuo rukom kao da će da udari čoveka na smrti. No ipak se suzdržao i besno povikao:

- Robe, o čemu to govoriš?

- To je istina - izusti Arminije jedva čujno. - Zašto bih to sada krio od Vas? Ne plašim se da ćete me ranije ubiti. Ionako umirem i time biste me samo izbacili ovih muka. Živeo sam bednim životom roba koji sada umire u strašnim bolovima. Možete da mi verujete, ako hoćete, a ako nećete, ne marim.

- Hajde, ispričaj mi! - zahtevao je sve radoznaliji Poplije.

- Pa, ja sam naumio da Vas ubijem, i to sam, bez ičije pomoći i čak bez ičijeg znanja. Nikome nisam rekao, jer se ovde nikome ne može verovati. Možda to ne znate, ali moja strela nikad nije promašila metu. Planirao sam da Vas njome pogodim pravo u grlo, i to dok doručkujete sa ženom i sinom.

Kad je to čuo, Poplije je obamro i stajao je kao da je paralisan. Verovatno uopšte nije očekivao da tako nešto čuje pa su ga zato reči čoveka na smrti tako užasnule.

- I šta se desilo? Zašto to nisi uradio? - pokušavao je da ostane staložen.

- Zbog Milvija. On je to naslutio. Kako i odakle ni sam ne znam, ali znam da u tom dečaku postoji nešto što nije od ovoga sveta. Dok smo zajedno radili u rudniku, imao je običaj da sa mnom razgovara. Govor mu je uvek bio tako smiren i pun blagosti. U takvim trenucima

bi učinio da sva moja mržnja prema Vama polako nestane. Govorio mi je o svom Bogu, Jedinom, kako je govorio! Jedinom Koji stvarno postoji. Doslovno bi me potresao načinom na koji mi je govorio. I, zamislite, pošto je znao šta smeram, dovoljno je bilo samo da me oda, a Vi biste ga za to bogato nagradili i čak mu možda i slobodu dali. Usluga za njega, smrt za mene. Ali, njegove reči su na svoj način spasile moj život, ali i Vaš!

Zbog strašnog kašlja Arminije je za trenutak zastao, a potom pokušao da udahne vazduh. Disao je veoma teško.

- A sad čujem - nastavio je - da ste osudili Milvija na smrt na krstu!

- Pa šta? - nabusito će senator.

- Ako hoćete da sa svojom porodicom živite srećno, sa svim svojim bogatstvom, ugledom i položajem pored samoga cara, možete to postići samo sa tim detetom koje će za nekoliko sati umreti, i to po Vašem naređenju! Verujte mi i požurite da učinite ono šta morate. Eto, to je sve što sam imao da Vam kažem. Odlazim čiste savesti!

Senator je zanemio. Duboko uzdahnuvši, kroz otvorena vrata je pogledao nebo koje je počelo da pokazuje prve znake svitanja. Naborao je obrve dok je razmišljao o tome da li zaista postoje ljudi u čijem životu nema mesta za mržnju i koji se prepoznaju po praštanju. No, zapanjen ozbiljnošću ispovesti, Poplije Klem, plemeniti i gordi rimski senator u čijem je prisustvu čitav legion robova drhtao, polako se sagnuo nad umirućim robom i rekao:

- Možeš da ideš u miru. Obećavam ti da Milvije neće umreti!

- O, gospodaru, zaista si pravedan! Ali, mogu li te zamoliti za još jednu uslugu? Da samo znate koliko bih voleo da Milvije bude ovde dok umirem!

- Biće tako!

Posle kraćeg vremena, daleko od pogleda ostalih robova, Arminije je ležao polako umirući u spokojstvu ranog jutarnjeg sunca. Kraj njega je klečao i nešto mu tiho govorio Milvije koji je, iako je samo bio upola njegove visine, uspeo da svojom dubokom i postojanom hrišćanskom ljubavlju osvoji srce gnevnog Germana.

- Želeo bih da budem kao ti, da poznam tvoga Boga pre nego što umrem. Šta mi je činiti? - tiho će samrtnik.

- Samo veruj da je Isus Hristos Sin Božji - prošapta Milvije, pun snažnog saosećanja prema stradalnom prijatelju robu. - Veruj da je

On naš Spasitelj. I još veruj da je sve ono što je On rekao jedina Istina.

Slabašnim glasom, koji je počeo da jenjava, Arminije počeo da ga moli:

- Verujem. Učini me hrišćaninom, kao što si ti, da bih bio tvoj brat i čedo Božje.

Milvije nije gubio vreme. Da bi ga pripremio za večno putovanje, krstio je Arminija onako kako su ga učili: "U ime Oca, i Sina, i Svetoga Duha..."

HRABRO ISPOVEDANJE

- Dakle, ti si hrišćanin? - upita Poplije.

- Da, gospodaru.

Pored stola za kojim je sedeo Poplije Klem, uspravan i uzdignute glave stajao je Milvije. Senator se još jednom duboko zamislio. Sve što je znao o hrišćanima izgledalo mu je nemogućim sad kad se iz prve ruke uverio kakvo je ponašanje istinskog hrišćanina. Sve te priče da obožavaju magareću glavu i da su anarhisti i buntovnici odjednom su bile besmislene.

- Mome sinu si spasao život, a sada i meni, pa ipak nisi tražio nagradu. Zašto? Zašto činiš sva ta dobra dela?

- Zato, gospodine, jer sam gledajući Vas i Vašeg sina video Isusa Hrista - bezazleno odgovori mladić.

- Ne razumem - zbunjeno će senator.

- Isus je rekao: Kad učiniste jednom od svoje braće, meni učiniste. Tako se, na neki način, može reći da sam spasavao Samog Hrista kad sam pokušao da zaustavim besnog konja. Isto se desilo kad sam saznao o Arminijevim namerama. Vrlo je jednostavno.

U tom trenutku na vratima se pojavi Nervin.

- Šta hoćeš? - upita senator.

- Gospodaru, došao sam da dobijem od Vas naređenja za danas.

- Daću ti ih kasnije. Idi sada!

Iznenadno pojavljivanje Nervina podsetilo je senatora na uzaludnost njegovih napora da održi slepu poslušnost svojih slugu. Neprestani nadzor i organizovana prismotra ga nisu mogli zaštititi od smrtonosne strele germanskog roba, dok je reč ovog deteta bila sasvim dovoljna da zaustavi ubicu.

- Milvije, jesu li svi hrišćani kao ti? - iznenada će senator.

- Ne znam, gospodine. Osim toga, ja nisam za primer. Hrišćani ne treba samo da veruju u Hrista, već i da žive po Njegovom učenju i slede Njegov primer.

- A ako to ne čine?

- Onda nisu pravi hrišćani.

Odgovori su bili jednostavni i iskreni. Senator se ponovo zamislio. Bilo je zaista za neverovati da on, guverner čitave provincije Rimskog carstva i savetnik i bliski carev prijatelj, pažljivo i sa

zanosom sluša prostodušne reči jednog od svojih robova, prostodušne reči deteta.

- Zašto je Brut, po tvom savetu, odbio da me isprati do Kibeline pećine?

- Zato što je svoje srce već predao Hristu i mislio je da ćete ga odvesti tamo da se pokloni demonskom idolu.

- To znači da biste obojica žrtvovali život za vašeg Boga?

- Videli ste to, gospodine.

Opet je usledio tajac, a potom je senator upitao:

- Da li ste već videli svoga Boga?

- Ne, ali ni Vi niste videli cara Tiverija koji je vladao kad je Isus Hristos bio na zemlji.

- Nisam to mislio. Video sam Kibelu, njene posvećenike i poklonike ukočene od straha pred njenim veličanstvom. Čuo sam njenog prvosveštenika kako saopštava njene zapovesti. Da ste videli ono što sam ja video, i vi biste verovali u njenu moć.

Sad je bio red na Milvija da ćuti. Zatvorio je oči, a usne su mu se jedva pomerale, kao da je nešto šaputao.

- Nemaš odgovor na to, zar ne?

- Gospodaru, mislim da nijedan od Kibelinih obožavalaca ne bi izložio svoj život opasnosti da spasi Vašeg sina ili da Vama spasi život, a da ne obelodani Arminijeve namere svima oko sebe.

- Slažem se. Ali zar ništa ne znači ono što se desilo u pećini? Brut je video što i ja. Možda ga je strah zbog onoga što je prošli puta video i sprečio da krene sa mnom.

- Gospodine, Brut se nije uplašio krsta.

- Istina - uzdahnu senator potvrdno klimnuvši glavom.

Milvije se iznenada, nadahnut tajanstvenom unutrašnjom svetlošću koja ga je prožela, obrati svom gospodaru, pogleda ga u oči i reče:

- Gospodine, ako mi naredite da večeras krenem sa Vama u pećinu, poći ću.

* * * * *

U noćnoj tišini senator je išao sa svojim mladim robom.

- Stvarno se ne bojiš? - zapita Poplije.

- Da sam sam, gospodine, svakako bih se bojao.

- Ne shvatam kako te moje prisustvo može ohrabriti i dati ti osećaj sigurnosti budući da verujem u boginju Kibelu.

- Gospodine, hrabri me ne Vaše, već prisustvo nekog drugog. Sada je to teško objasniti i trebalo bi mi mnogo vremena za to.

Poplije nije ništa rekao. Razmišljao je o tome kako se sve više divi ovom detetu. Toliko je bilo događaja koji su ga zadivili. Milvije je spasao dva života iz ljubavi prema svom Bogu i silno je promenio Arminija i Bruta. Dečaci su neustrašivo prihvatili smrtnu kaznu na krstu. Osim toga, Milvije sada smireno ide da uzme učešća u užasnom prizoru, strašnom kao onaj koji su mu opisali. Čudno! Svojim ujednačenim korakom i jasnim glasom je odavao potpuno smirenje. "Nijedan od naših filozofa ne bi žrtvovao život za veru u svoje učenje. A i šta nas to tako važno uče filozofi? Neke nas guraju u očajanje, a druge u zabavu. Ali ni jedni ni drugi, pa čak ni sam car, ne mogu sve učiniti da ne dođe do pobune robova. No ako Milvijev Bog stvarno postoji, onda ja..." - razmišljao je senator.

Gospodaru, neko je ovde - prekide Milvije njegovo razmišljanje.

Bio je to prvosveštenik koji je došao Popliju u susret, baš kao i prošli put.

Pećina je senatoru izgledala isto kao i pre. U njenoj dubokoj unutrašnjosti stajali su nepomični posvećenici. Na licima im se videlo iščekivanje nečeg velikog, što su poklonici doživljavali uvek kad su se okupljali da odaju poštu Kibeli.

Senator je stajao u sredini pećine a pored njega Milvije. Stojeći tako u tišini mladi rob je spustio svoju svetiljku i prekrstio ruke. "Gospode, ako sam ovde stvarno po nadahnuću od Tebe i po Tvojim volji, molim Te, ne dozvoli da ovde budem uzalud. Tvojom Božanskom Silom pomoz mi ovoj mojoj jadnoj braći" - bezglasno se molio.

Čarobnjak je već počeo sa svojim čarobnim rečima i činima. Dok je crtao krug u pesku, izgovarao je drevne reči koje je samo on razumeo. Na početku je izgledalo da se sve odvija mirno. Njegovo pevanje i njihanje je postajalo sve vatrenije. A onda mu je lice zadrhtalo. Pokreti i glas su mu postali napregnuti i senator je video da je vršenje obreda zahtevalo mnogo više napora nego prošli put. Činilo se kao da ga je nešto sprečavalo da nastavi obred. Uznemireno se sagnuo i još jednom nacrtao isti krug. S tragičnim

izrazom lica okrenuo se prema posvećenicima koji su se uzaludno borili da umilostive Kibelu i drhtali u svojoj nemoći.

Čarobnjak je licem dodirivao zemlju i vikao tako kao da je hteo da prizove silu iz same zemlje. Niz lice mu se slivao znoj. Iznenada se okrenuo prema Popliju i malaksalim glasom rekao:

- Ne mogu! Boginja odbija da mi da uputstva. Ili ne želi, ili ne može.

U tom trenu primeti Milvija i svirepo ga pogleda. Činilo se kao da ga ekserima probada.

- Ko si ti? Zašto si došao? Ko te je pozvao? urlao je čarobnjak.

Senator je hteo da se umeša, ali čarobnjak je nastavio:

- Zašto si došao ovamo? Ko živi u tebi? Ko?! Iznenada se okrenuo prema Kibelinom kipu, uzvikujući tri puta i očajničkim glasom zahtevajući pomoć:

- Kibela! Kibela! Kibela!

Podstaknut nevidljivom unutrašnjom silom, Milvije načini korak napred, podiže ruke pa čvrsto i odlučno učinio znak krsta u pravcu kipa.

- U ime Hristovo! - rekao je.

I dogodi se nešto što je kod prisutnih izazvalo strah. Ogromna i stašna bronzana statua boginje se uz grozan prasak rasprši u paramparčad. Njeni delovi se razleteše po svoj pećini. Posvećenici, koji su samo trenutak pre toga pomamno pokušavali da umire boginju, ustuknuše i pribiše se uz zid pećine, zgranuti i skamenjeni od praska. Njihov vođa je ležao na zemlji! Pena mu je išla na usta a telo mu se u grčevima lomilo.

Bled i bez daha senator se pridrža za Milvija, uhvativši se za njegovo rame, a potom, držeći se za dečaka, tiho reče:

- Hajdemo!

Milvije ga odmah poslušao te krenuše iz pećine. Išli su obalom bez zastajkivanja i bez reči. Dok je sveži povetarac duvao sa obale, Poplije je osetio da mu je tunika mokra od znoja. Događaji koji su se upravo zbili toliko su duboko potresli patricija da mu je čitavo telo drhtalo. U isto vreme je primetio da je dečakovo rame, za koje se i dalje pridržavao, ostalo čvrsto. Milvije je bio spokojan.

- Taj čovek je iskreno govorio. Milvije, ti si ga zaista pobedio!

- Ne ja, gospodine! Nisam bio ja onaj koji ga je pobedio.

- Nego ko?

- To je bio Bog Koji živi u meni. Zbog Njegovog prisustva sam ostao smiren i siguran kad smo išli kroz pećinu. Njegovo prisustvo pre nekoliko trenutaka je ono koje je pobedilo demona koji je živeo u tom kipu.

Iako su reči mladog Milvija istinski ostavile utisak na njega, Poplije Klem ih je slušao pretvarajući se da je ravnodušan i zato nije progovorio ni reči. Kad su stigli u vilu, skinuo je ruku sa Milvijevog ramena i rekao mu:

- Mora da si vrlo umoran. Nemoj sutra da radiš. Obavestiću Aleksamena.

To je svakako bilo prvi put u životu da je Poplije Klem, senator, guverner provincije, savetnik careva, na taj način govorio jednom robu.

SMERNI MISIONARI

Kad su senator i njegova supruga ušli u Aleksamenovu dvoranu za učenje, na Kornelijinom licu se videla nesigurnost.

- Ostavi nas same, Traseju - odlučno će Poplije. Čim je učitelj izašao, Poplije se okrenu prema sinu i poče:

- Aleksamene, treba da razgovaram s tobom.

- Da li stvarno veruješ, dragi, da je ovo najbolje? tiho će Kornelija.

- Da, Aleksamen je rimski građanin i dovoljno je zreo da čuje ono što imam da kažem - odgovori senator na ženino poluizgovoreno pitanje, a potom se ponovo obrati sinu.

- Aleksamene, zar se nisi iznenadio juče ujutro kad ispred vrata nisi našao svoje sluge?

- Svakako, oče. Šta se desilo?

- I jedan i drugi su se usudili da me ne poslušaju. Aleksamen je skočio. Užasna pomisao da će se njihovi robovi jednog dana pobuniti i ranije mu je dolazila na um, ali da su dvojica mladića, i to njegovi vršnjaci, bili neposlušni Popliju Klemu, ni na pamet mu ne bi palo. To mu je izgledalo kao najgora uvreda koja se ikada mogla desiti njegovom ocu.

- Za to će platiti krstom! - zakle se.

- Upravo sam i zapovedio da se tako kazne. Ali dozvoli da ti ispričam šta se posle toga zbilo.

Arminijeva smrt i njegova čudesna ispovest na samrtnom odru su zabrinuli Aleksamena. No kad mu je otac ispričao o onome što se desilo u pećini, zaprepašćeni Aleksamen je ustao sav bled.

- Ali, oče, ko je ovaj Milvije?

- Sine, da budem iskren, stvarno ne znam. Zaista ne znam.

- Dakle, oče, spasao je život i tebi i meni. Šta ćemo sad da uradimo? Moramo da saznamo ko je on. Ja, koji nisam verovao u bogove, odjednom osećam da se vera ponovo rađa u meni. Oče, da li misliš da je Milvije novi bog koji je došao na zemlju?

Senator odmahnu glavom.

- Ne, sine. Milvije je, kao i mi, čovek od krvi i mesa. Ali taj mladić ima nešto što nas prevazilazi, a što ne mogu da objasnim. Nema sumnje da je i pre bilo robova koji su dovodili svoje živote u opasnost

da bi spasili gospodare, no niko nije video ništa nalik na čudo koje se sinoć zbilo u pećini.

- Eh, kako se Milvije tako lako složio da umre na krstu i učinio da i Brut to prihvati tako brzo, Brut koji je samo pre nedelju dana bežao od mog biča! I sve to za religiju koja se protivi carevoj!

- Kako bi bilo da pozovemo Milvija da dođe ovamo? - predloži Kornelija. - Ne mislite li da bi bilo bolje da sve to čujemo od njega?

Posle nekoliko minuta Milvije se pojavi pred svojim gospodarima. Ponovo su приметili da je mladi rob bio tako dostojanstven da bi se moglo pomisliti da mu je otac neki kralj, bez obzira što je bio odeven u debelu neuglednu tuniku i što su mu ruke bile pune žuljeva od rada u rudniku.

Sa nestrpljenjem koje je svojstveno njegovom uzrastu, Aleksamen prvi počne s pitanjima:

- Objasni nam šta se sinoć dogodilo. Tvoji drugovi robovi kažu da poznaješ magiju. Reci nam gde si učio o tim stvarima?

- Gospodaru, prezirem i uvek ću prezirati sve što ima veze sa magijom.

- No ipak te je boginjin prvosveštenik optužio za svoj neuspeh. Samo jednom rečju si učinio da se ogroman Kibelin kip rasprši u paramparčad. Odakle ti ta moć? - insistirao je Poplije.

- Gospodaru, rekao sam Vam tada, a i sada Vam još jednom kažem da nisam ja bio taj koji je to učinio, nego da je to bio moj Bog, Koji živi i obitava u meni.

- Bog koji živi u tebi? Kako to misliš? Ako bismo te rasekli, da li bismo našli tvoga Boga? - s nevericom će Aleksamen.

- Bog je u duši svakog hrišćanina, naravno kad ta duša nije počinila ozbiljne grehe.

- Zar nije greh to što me Brut nije poslušao? - zapita Poplije.

- Ne, gospodaru! Nije Vas poslušao zato što ste mu naredili da se klanja drugom bogu, a ne Jedinom Istinitom.

- Dakle, hoćeš da kažeš da ne treba slušati nikog drugog do tvog Boga? Ali ja sam tvoj gospodar!

- Da, Vi ste moj gospodar jer Vam je Bog dao tu vlast. No ipak mi ne možete zapovediti da radim nešto što se protivi Njegovoj volji.

- I svaki hrišćanin ima istu čudnu silu koju si sinoć pokazao? - s nevericom će Kornelija.

- Ne, gospodarice, ni ja sam nisam znao da je imam u sebi. Odjednom sam osetio da sam vođen da učinim ono što sam učinio, no sasvim je moguće da ne bih mogao ponovo da uradim istu stvar.

- O, mora da ti je žao zbog toga?

- A ne, gospođo! Bog ne traži od nas da učinimo nemoguće da bismo Mu ugodili. Bogu je isto bilo ugodno kad sam radio u rudniku kao i kad sam prekinuo idolopoklonjenje.

Neko vreme niko nije govorio.

- Milvije, nemoguće je da si se sam naučio ovoj mudrosti. Neko te je naučio svemu tome. Želeo bih da se sretnem sa njim - najzad će senator.

Milvije je iznenada prebledeo. Svojim krupnim crnim očima prodorno je posmatrao gospodara. Videlo se da je zabrinut. Nije ništa odgovorio.

- Pretpostavljam da se plašiš da ću vođu tvoje religije predati policiji - poče Poplije. - Saslušaj me, Milvije, dajem ti reč, reč rimskog senatora, da neću izdati tvoje poverenje. Veruješ li mi?

- Čedo moje, a ovo je prvi put da slugu nazivam svojim čedom, zaklinjemo se da smo iskreni - dodade Kornelija.

Milvije je već bio potresen, no Aleksamenove reči su uklonile i poslednji tračak sumnje.

- Milvije, nikad mi nije bilo tako žao svog slugu. Želeo bih da si mi brat! - iskreno će senatorov sin.

- Brat? O, gospodaru, možda ćete jednog dana shvatiti veliki značaj reči koju ste upravo izgovorili. Gospodine, taj hrišćanski episkop se zove Dionisije i krije se u predgrađu Sirakuze - reče obraćajući se Popliju.

- Možeš li da me odvedeš kod njega?

- Gospodine, Vi ste veoma poznati i ako se pojavite u toj bednoj kući, to će pobuditi sumnju kod mnogih.

- U pravu si.

- Ako mi dozvolite, otići ću da ga nađem i siguran sam da će se složiti da Vas ovde poseti.

- To je veoma daleko. Daću ti kočiju.

- Naši apostoli su navikli da idu pešice, no episkop Dionisije je star. Hvala vam na brizi, gospodaru.

Još iste noći Milvije je otišao u Sirakuzu.

* * * * *

Prošle su tri sedmice od dolaska episkopa Dionisija. On i senator su te noći sedeli u radnoj sobi Poplija Klema i razgovarali.

- Ne razumem zašto su carevi progonili hrišćane i samim tim radili protiv svojih interesa. Kad bi građani i vojnici svi odreda bili hrišćani, Rim bi večno bio bezbedan i u miru bi se živelo! reče Poplije.

- Pa zar niste ponosni na čuveni rimski mir? pomalo ironično će arhijerej.

- Oče - poče Poplije, nazvavši ga tako po prvi put - taj čuveni mir se oslanja samo na primenu vojne i policijske sile. U zamenu za povelike poreze koje nam svaka provincija plaća, mi moramo da ih čuvamo i branimo. Ali bune se dešavaju češće no što smo spremni da priznamo pa smo često primorani da zažmurimo i ne obraćamo pažnju na lopovluk i pokvarenost naših upravitelja. Narodi koje smo pobedili vrše našu volju iz straha, a ne iz ljubavi.

- Da, stvarno. Bar cara štiti Pretorijanska garda - pažljivo odgovori episkop.

- Oni to čine radi sopstvene koristi. Odani su jer su dobro plaćeni. Ali kad bi im jedan od bogatih i slavni Rimljana obećao veće bogatstvo, videli biste da ti isti ljudi postaju ubice svoga "voljenog" cara.

- Božjom blagodaću ste za kratko vreme shvatili mnogo toga. No očito je da vi u hrišćanstvu vidite samo uspešan sistem vladavine. Hrišćanska vera je više od toga - ozbiljno će vladika.

- Ali, njen Utemeljitelj...

Njen Utemeljitelj je rekao: Ištite najpre carstvo nebesko i sve će vam se dodati. Pod tim On ne podrazumeva samo mir u državi, već još više unutrašnji mir u svakome od nas. Hrišćanstvo od nas traži da vršimo volju Božiju.

Senator je ustao i ćutke koračao po sobi. Činilo se da razmišlja da li da vladiki otkrije nešto što ga Je mučilo.

- Oče, više ne mogu da krijem od Vas da mi je car već nekoliko puta pisao tražeći moj savet o progonu hrišćana. Pod uticajem onog što sam video i čuo prvi put u idolopokloničkoj pećini, ja sam ga savetovao da nastavi progon.

- Tada nisi znao Istinu - prekide ga episkop Dionisije.

- Čim sam od Milvija saznao za veru, pisao sam caru i opozvao svoj prethodni savet. Verujem da sad moram da pišem Aurelijanu i da mu kažem da smo moja porodica i ja hrišćani i da dajem ostavku na svoj položaj na dvoru.

- Ne, ne čini to - upozori ga mudri vladika. - Tvoj uticaj na Aurelijana bi mogao biti korisniji nego što možeš da zamisliš. Ne samo da će se zbog tebe mnogi od naše braće spasiti sigurne smrti, nego možeš da predložiš caru nove zakone. Životi mnogih građana i robova...

- Robova! - s tugom ga prekide Poplije. - O, kako bih voleo da im pomognem! Narediću da im se od sutra udvostruči sledovanje hrane i da im se poveća vreme za odmor.

- To je zaista veoma dobro. Ali postoji još nešto što možeš da učiniš. Ne mislim da ih oslobodiš. To bi, naravno, bilo divno, ali ne možeš da uradiš sve za jedan dan. Objasniću ti šta sam naumio.

- Šta? - zainteresovano će Poplije.

- Treba više da se njima baviš. Mnogo ćeš im olakšati položaj ako se lično postaraš na rešavanju njihovih problema. Kad sluge vide da zaista saosećaš s njima i da s njima postupaš kao sa pravom braćom u Hristu, radovaće se kako ne možeš ni da zamisliš!

- A kako li će se tek zaprepastiti?

- Svakako - odgovori vladika. - U početku verovatno neće imati vremena da ispituju zašto si promenio stav prema njima, jer će biti zauzeti uživanjem u svojoj sreći, ali kasnije će ih tvoj primer voditi ka Istini.

U tom trenu Nervin pokuca na vrata i do pola ih odškrinu.

- Šta je bilo? - upita ga senator.

Ovde je carev glasnik - odgovori nadzornik. Činilo se da je Aurelijanovo pismo od velike važnosti budući da je glasnik rekao da dolazi pravo iz Rima i da nigde nije stajao, osim da promeni konje.

Po dolasku carskog glasnika, episkop Dionisije se povukao u svoju sobu.

- Nervin će se za tebe pobrinuti - obrati se senator glasniku. - Sad možeš da ideš.

Čim su glasnik i nadzornik izašli, Poplije otvori koverat sa carskim pečatom i pročitao naglas svojoj ženi i sinu pismo napisano rukom

samoga cara.

"Po prvi put sam iznenađen, dragi moj senatore, tako brzom promenom tvog mišljenja. Nedavno si me ohrabrivao da činim sve što mogu progoneći novu religiju i čak da strpljivo i istrajno radim na pronalaženju njenih čelnika. Međutim, tvoje poslednje pismu zvuči potpuno drugačije i mogao bih reći da nisi rad da izvršiš ono što si ranije predložio. Ne pominješ ništa drugo sem svojih misli o tome kako da se stvari stišaju. I još više, uveravaš me da je nova religija mirotvorna po svom učenju i da ne pretil carstvu. Da ti bi mogao da dođeš u Rim da lično razgovaramo o ovim stvarima?"

- Nije li očito da smo u opasnosti? - zabrinuto će Kornelija. - Možda car na taj način priprema zamku?

Aleksamen nije rekao ni reči, ali je izraz njegovog lica sve govorio. U mislima je jasno video prizor, koji mu je dželat opisao, kako su se Milvije i Brut hrabro suočili sa svojom predstojećom krsnom smrću.

- Ne, Kornelija, nema opasnosti - reče senator, koji je u međuvremenu pročitao sledeći pasus carevog pisma. - Slušaj šta ovde kaže.

"Postoji još jedan razlog zbog kojeg mi je potrebno da u svojoj blizini imam dobrog prijatelja. Jedan od mojih generala, Tetrik, se sa svojim vojnicima pobunio protiv mene. Poslao sam vojsku da uguši pobunu i on je sada u zatvoru."

- Ako je u zatvoru, zbog čega je car zabrinut?

- Evo, kaže ovde na kraju pisma - produži senator. "Prirodno, posle toga ne bi trebalo da sam uznemiren. Ali Tetrik je brat Mnesteja, onog kojeg sam učinio slobodnim čovekom i svojim ličnim sekretarom i savetnikom. Mnestej mi je, bez sumnje, odan i ne verujem da je bio upleten u bratovljevnu pobunu. Uprkos toj činjenici ne osećam se bezbednim. Čitava Pretorijanska garda nije dovoljna da se osećam sigurno kao što bi to učinilo prisustvo dobrog prijatelja poput tebe. Osim toga, leto je na izmaku i verovatno nameravaš da se uskoro vratiš u Rim. Vрати se brzo, moj dragi prijatelju. To je želja tvoga cara i prijatelja. Pozdrav!"

- Dobro je, ne zvuči kao naređenje - s olakšanjem će Kornelija.

- I ja tako mislim. Za nekoliko dana, kad se glasnik odmori i spremi za povratak u Rim, poslaću po njemu odgovor caru i obavestiti ga da ću se uskoro vratiti rekao je Poplije, već donevši odluku.

- Careva poruka je vrlo prijateljska i više se ne plašim - reče Kornelija. - Slažeš li se Aleksamene? Šta ti misliš?

Mladić nije odmah odgovorio.

- Majko, voleo bih da dokažem da sam sposoban da pokažem istu ljubav prema Hristu kao što su to pokazali Milvije i Brut - napokon će Aleksamen.

Kornelija je prebledela. Bila je spremna da za hrišćanstvo učini sve jer je, kao i njen muž i sin, postala prava hrišćanka, sa velikom verom koju je slagala u srcu. Razumela je iz učenja episkopa Dionisija da bi trebalo da bude spremna da se odrekne svega ako bi Gospod to zatražio od nje. Ali kao majka se strašno uplašila kad je shvatila da to sve može da znači da treba da se odrekne i svog sina jedinca, koji je toliko napredovao u veri da je bio spreman da svoj život položi bez ustezanja i straha.

- Šta si rekao, Aleksamene?

- Majko, kako bi ti bilo kad bi ti sin bio kukavica? - tiho će mladić. - Zamisli da sin rimskog senatora ima manje hrabrosti od svojih slugu! Oče, da li je istina da je car grub i da ga je teško ubediti?

- Pre nego što je postao car, bio je običan vojnik i rimska vojska ga je zvala Aurelijan Gvozdenoruki. On je zaista čovek koji zna kako da nametne svoju volju i da se osveti onima koji mu se suprotstave.

- Oče, kad se vratimo u Rim, - počeo uzdignute glave i s pogledom koji je sijao tako kao da je već prkosno stajao pred Aurelijanom - na prvom prijemu kod cara, reći ću mu da sam postao hrišćanin i videće kako mladi Rimljanin zna ponosno da umre!

To nije dobra misao, drago moje čedo - začuše glas koji je dolazio s vrata pa se sve troje u isti mah okrenuše. Bio je to episkop Dionisije! - Ne, uopšte nije dobro. Niko nema pravo da sebe dovede u opasnost i izazove sopstvenu smrt.

- Ali zašto?

- Zato što je tada za Boga nemoguće, usuđujem se da ako kažem, da nispošlje Svoju blagodat. Ako zaista zatraži od nas da svedočimo svoju veru tako što ćemo čak dati život za nju, tada će On, i jedino On, izabrati vreme i mesto i ukrepiti nas da to učinimo.

- Ali, Milvije i Brut... - pokuša Aleksamen da se usprotivi.

- Ni Milvije ni Brut nisu to učinili. Oni su obojica služili Bogu svojom svakodnevnom smirenim dužnošću, naročito Milvije. Da li se sećaš

kako si se iznenadio kad si video da se podjednako raduje i da tebi služi i da u rudniku radi? Njegov napor i trud su ili njegovo mučenje i žrtva, njegov prinos Bogu, ako tako želiš. A jednoga dana Bog je zatražio da dokaže da je hrišćanin, što je i učinio.

- No ja ipak sanjam o tome da žrtvujem svoj život za Boga - vatreno i nepopustljivo će Aleksamen.

- Korak po korak - odgovori mu strpljivi vladika. - Prvo treba da naučiš da živiš kao hrišćanin. Pre no što odjuriš da pokažeš svoju hrabrost pred carem, treba da se malo naučiš smirenju, a da i ne pominjem to da treba da zauzdaš svoju narav. Jesi li već zaboravio da sam te jedva zadržao da jutros ne bičuješ jednog od svojih slugu kad ti je uprskao tuniku blatom?

Kad je čuo vladikine reči, Aleksamen je pocrveneo i napokon uvideo da sanjari.

- Da, možda jednog dana - rekao je episkopu Dionisiju. - Oče, mislim da vrlo dobro razumem Vaše učenje.

Zar nisu svakodnevne muke i tiha borba, koju svet ne vidi, teže od onog drugog? - promrmljao je.

- Dabome da jesu - odgovori vladika nasmešivši se. - U Božjim očima imaju istu vrednost kao samo žrtvovanje života. Neznabošci treba da uvide da hrišćani znaju kako se umire, ali da isto tako znamo i kao se živi.

- A živeti kao hrišćanin znači...

- Znači činiti ono što je Milvije činio, to jest sledovati Hristovom primeru svim srcem svojim, i to svakoga dana svog života.

- Oče, mogu li još nešto da Bas pitam? - sa smirenjem će Aleksamen. - Da li dugo poznajete Milvija?

- Poznajem ga od njegovog rođenja. Roditelji su mu živeli u Sirakuzi, gde je naša crkva. Možeš li da zamisliš, sine, bol te divne i brižne porodice kad je bila primorana da se pokori paganskim zakonima i rastavi, prodavana tu i tamo kao stoka?

Aleksamen se sav naježi, a njegova majka vide kako u njegovim krupnim kestenjastim očima blistaju suze zbog sluge.

- Da li ste Vi bili tamo, oče, kad se ta strašna stvar desila? - upita Kornelija.

- Da, bio sam zajedno s nekim vernicima iz naše crkve koji su sakupili svu svoju ušteđevinu u pokušaju da zaustave tu propast.

Nažalost nismo mogli da pribavimo čitav iznos.

- O, kako bih želeo da sam bio tamo! - uzdahnu senator, tužno podigavši ruku.

Vladika Dionisije je nastavio:

- Njegova majka je našla najlepše reči kojima se s Milvijem oprostila. Rekla mu je da nikad ne zaboravi Hrista jer je On jedini Koji će ih ponovo sastaviti ovde na zemlji, pre nego što se sretnu na Nebesima.

- Šta te reči znače, oče? - upita Aleksamen.

- Objasniću ti jednog dana, čedo moje. Ima još mnogo toga što treba da te naučim. Danas su me obavestili o dve veoma važne stvari - obrati se potom episkop senatoru Popliju.

- Koje?

- Prvo, progone u Rimu su sve veći. Aurelijan je već potpisao prve ukaze. Niste to znali?

Senator je naglo ustao.

- Upravo je stigao glasnik i uručio mi pismo koje je car lično potpisao, izražavajući svoje iznenađenje zbog toga što sam mu savetovao da odloži progone. Oče, da li ste sigurni da Vaše obaveštenje dolazi iz pouzdanog izvora?

- Siguran sam, senatore. Rimski crkva je pokušala da me pronađe u Sirakuzi, ali pošto sam bio ovde, vesti sam dobio sa zakašnjenjem.

Činilo se da je Poplije još zadubljeniji u svoje misli.

- Sad razumem - promrmljao je. - Nije se usudio da mi otkrije svoju odluku.

- Misliš li da to ukazuje da smo u opasnosti? - zabrinuto će Kornelija.

- Ne! Car je dobar vojnik, ali sam mu ja potreban zbog mnogih drugih stvari u kojima nema iskustva. Osim toga, ne verujem da bi ga Tetrikova pobuna udaljila od njegovih pravih prijatelja. Ne, ne bojim se za nas, jer u pismu traži pomoć.

- Zašto je onda naredio progone, a da te nije obavestio o tome? - čudio se Aleksamen.

- Zato što je iz mog poslednjeg pisma uvideo da ja zaista nisam hteo da do njih dođe.

- A zašto misliš da je on hteo?

- Ne znam - uzdahnu senator.

- Mislim da znam - reče vladika. - Moji izvestioci kažu da Aurelijan hoće da u carstvu nametne obožavanje boga Mitre.

- Kako je došao na takvu ideju? - namršti se Kornelija.

- Mislim da sad shvatam - mirno će Poplije. - Car se priprema za pohod protiv Persijanaca i dvorski žrec mu je verovatno savetovao novo obožavanje Mitre, umesto starog obožavanja rimskih idola, da bi se tako ustremio protiv živog i životvornog hrišćanstva.

- Polazimo li za Rim? - upita Aleksamen. - Oh, oče, majko, napokon sam razumeo ono što su moji učitelji svih ovih godina pokušavali da mi objasne. Cilj našeg života ovde na zemlji je da ljubimo Boga svim svojim srcem, da se uverimo da i drugi znaju za Njega i, ako moramo, da umremo za Njega! Dakle, kad polazimo? - ponovo će s mladalačkom nestrpljivošću.

Iako je trenutak bio veoma ozbiljan, Poplije nije mogao da se uzdrži pa se slatko nasmeja takvom sinovljevom oduševljenju.

- Pošto se vraćamo lađom, moraćemo da požurimo da se spremimo - reče senator. - Takođe bih želeo da ovde ostavim novi plan rada za vilu, plan koji nikad nije postojao. Oče, svi treba da uvide da je Poplije Klem razumeo hrišćansko učenje.

- Trebaće nam nekoliko dana za pripreme - primeti Kornelija - Oče, Vi ste zaista doneli sreću u naš dom.

- Milvije je posejao seme, ja sam ga samo zalivao, a Bog je Onaj koji je učinio da uzraste - objasni nasmejani vladika.

- Niste nam rekli drugi deo Vaše vesti - bila je uporna Kornelija.

- Zaista. Moji obaveštajci iz Rima su došli i da mi jave o smrti ondašnjeg episkopa. Obavestili su me da je rimsko sveštenstvo mene izabralo za njegovog naslednika.

Nastupio je tajac. Senator i njegova žena su odmah ustali. Aleksamen je po prvi put u svom životu klekao pred drugom osobom pa, uzevši desnicu episkopa Dionisija obema rukama, usrdno je celivao i s poštovanjem objavio:

- Vaše Blaženstvo, Vi ste episkop Rima!

* * * * *

Poslednji zraci zalazećeg sunca padali su na onu stranu verande koja je bila natkrivena i gde se odvijao ozbiljan razgovor. Kornelija je

posmatrala profinjeni Aleksamenov profil ozaren ružičastim zracima zalazećeg sunca. Bila je veoma srećna što njen sin više , nije mrzovoljan i potišten, kao pre nekoliko meseci, i što je ponovo živahan i pun oduševljenja.

Primitivši da se duboko zamislio, nežno ga upita:

- Mili, o čemu sad razmišljaš?

Aleksamen se približi ocu i majci i poče nešto da im govori šapatom.

* * * * *

Uplovivši u rimsku luku Ostija, Aleksamen je uredio da mu se Milvije i Brut pridruže u kočiji. Dok su se vozili Apijevim putem, pokazivao im je razne znamenitosti i zanimljiva mesta i objašnjavao pojedinosti onako kako bi to samo rođeni Rimljanin mogao.

- Kakva je ono velika pocrnela kula s desne strane? - pitali su dečaci.

- To je grob Sesilije Metele. Vidiš li onaj drugi, malo dalje? To je naša porodična grobnica. Brate

Milvije, da nisi zaustavio moga konja, i ja bih sada tamo trulio.

Grupa putnika se približavala samom gradu.

- Ulazimo u Rim. Ovo je kapija - obavesti ih Aleksamen, koji je jedva mogao da savlada sve veće uzbuđenje.

Njihova povorka kočija kretala se gradskim ulicama i prošla pored brežuljka Palatin.

- Pogledaj - reče je Aleksamen - evo carskog dvorca! Car tu živi kad carstvo nije u ratu. Za nekoliko dana posetiću ga zajedno sa mojim ocem.

- Možda će senator moći da promeni njegovo mišljenje u vezi sa progonima - s nadom će Brut.

- Moj otac će dati sve od sebe, ali ne znam da li će uspeti. Car je u najmanju ruku tvrdoglav, da tako kažem.

Prva grupa kočija zastade.

- Da li smo stigli? - upita Milvije.

- Naravno, kod kuće smo! - odgovori Aleksamen pa obojicu uhvati za ruku. - Rekao sam da smo kod kuće i pritom mislim kod naše kuće. O, draga braćo, ko bi pre samo godinu dana mogao poverovati

da će doći dan kad vas više neću smatrati svojim slugama, već braćom!

I kočija sa tri mladića se zaustavila. Aleksamen je prvi izašao i prišao roditeljima, koji su već na stepenicama njihove palate razgovarali sa nadzornikom. Nadzornik se poklonio i obavestio ih da je sve spremno. Lica ozarenog unutrašnjom radošću, Aleksamen priđe ocu, a potom se okrenuo prema Milviju i Brutu i mahnu im pozivajući ih da idu sa njim u korak.

- Nemojte ići iza mene - reče im dok su zajedno ulazili u palatu.

Aleksamen s ljubavlju pogleda masivna, prelepo izrezbarena drvena vrata. Bio je zadovoljan što se vratio u svoj omiljeni dom. Ušli su u veliko predsoblje s otvorom na krovu kroz koji se inače kišnica slivala u ^dep i dobro napravljen unutrašnji ribnjak. Oko predsoblja su bili hodnici koji su se račvali i vodili u .razne delove palate. U zadnjem delu predsoblja, odmah iza ribnjaka, Aleksamen primeti ognjište posvećeno boginji Vesti, s plamenom koji je stalno goreo. Samo se namrštio i skrenuo pogled na drugu stranu. Ništa nije rekao.

- Tako, Aleksamene, pretpostavljam da se sami možemo snaći do svojih soba! - uz smešak će Kornelija.

- Naravno! - odgovori mladić s takvim nestrpljenjem da su se njegovi roditelji nasmejali.

Prvo su prošli pored senatorove radne sobe. Kroz otvorena vrata su mogli da vide jedna s kabinetom spojena vrata koja su očigledno vodila u drugu sobu. Aleksamen pokaza u tom smeru i tajanstveno upita:

- Jesu li unutra?

Poplije potvrdno klimnu glavom i nasmeši se, a njegovo obično ozbiljno lice se ozari. Aleksamen je gotovo poskočio od radosti. Potom, obraćajući se Milviju i Brutu, uzbuđeno reče:

- Otvorite ta vrata i uđite u sobu. Tamo vas obojicu očekuje iznenađenje.

Mladići se najpre zgledaše, očito iznenađeni i radoznali, a potom poslušaaše i krenuše u pokazanom im smeru. Milvije i Brut su otvorili vrata i ušli u sobu. Istog trena Aleksamen začu usklrike radosti, sreće, iznenađenja i čuđenja. Usledila je kratka tišina, praćena tihim plaćem. Aleksamen poljubi roditeljima ruke i očiju punih suza reče:

- Tako sam srećan! Beskrajno sam vam zahvalan. Hvala vam!

- Kako se ovo desilo? - upita Milvije, ne verujući svojim očima.

Pred njim su stajali njegovi voljeni roditelji dok su im suze tekle niz obraze, a pored njih Brutovi otac i majka koji su čvrsto grlili svoje dete.

- Moje ljubljeno čedo, ni mi ne znamo kako se sve zbilo. Znamo samo da smo, kao i Brutovi roditelji, jednog dana videli članove Počasnog legionara kako traže naše gospodare. Doneli su naređenje koje je glasilo da senator Poplije Klem traži da nas kupi po bilo kojoj ceni. Nikad se više nećemo razdvajati. Slava Bogu!

POSETA CARU

Kapetan na dužnosti kod ulaza u carski dvorac stajao je mirno i salutirao.

- Slava neka je blagorodnom senatoru Popliju Klemu!
- Najavi nas caru - uzvрати senator.
- Car Vas očekuje, Vaša Ekselencijo, i zapovedio je da Vas izvedemo pred Njegovo Visočanstvo čim stignete.

Sa kapetanom kao vodičem Poplije prođe kroz mnoge odaje u dvorcu, pune poznatih ličnosti Rimske imperije. Dobro ih je poznao, ali je mogao da ih pozdravi amo u prolazu jer ga je njegov vodič požurivao, budući da je imao naređenje da ga odmah odvede kod cara. Bilo kako bilo, na osnovu poštovanja s kojim su ga pozdravljali, bilo je očigledno da je bio veoma dostojanstvena i ugledna ličnost. Aleksamen je išao odmah iza svoga oca i s ponosom je to primetio.

Došavši najzad do drvenih vrata sa izrezbarenim slikama drevnih bitaka, starešina ih otvori i povuče zavesu. Tamo je sedeo car u svojoj ratnoj sobi, ne dižući glave sa karti različitih dalekih zemalja i sanjareći o budućim poredama. Kapetan najavi goste i smesta se povuče.

Iako Aurelijan više nije bio mlad, uspeo je da zadrži snažnu vojničku građu i njegova snaga je bila očigledna. Njegovo lice, koje je pokazivalo ne samo krepkost već i sumnjičavu narav, ozarilo se čim je spazio Poplija.

- Napokon si stigao, prijatelju moj! - rekao je srdačno zagrlivši senatora. - Zahvaljujem bogovima koji su te doveli u Rim. Kad bi samo znao koliko si mi nedostajao.

- Care, nikad ne treba da zaboraviš koliko smo ti odani i ja i moj sin.

- Tačno tako! Zato što to znam, hteo sam da se što pre vratite sa Sicilije. Pripremam pohod protiv Persijanaca - smelo izjavi.

- Care, ti ćeš zauvek ostati vojnik.

- S obzirom na moje godine, više bih voleo da nije tako - reče Aurelijan pa malaksalo sede, povremeno stežući mišiće i pokazujući snagu koja je ležala ispod površine ostarelog tela. - Ali šta da se radi kad varvari neprestano napadaju granice našeg carstva? No nisu

samo inostrani neprijatelji oni koji me brinu. Pisao sam ti o Tetriku, Mnestejevom bratu, zar ne? Znaš da je u zatvoru. Sve ove nevolje me strašno uznemiravaju. Zar ne postoji način koji bi nam omogućio da živimo u miru?

Čuvši to, Aleksamen pogleda svoga oca i ćutke mu mahnu, kao da je predlagao da kažu caru za njihovu novootkrivenu veru. Ali, stariji i iskusniji Poplije, pribran i blagorazuman, ostade uzdržan. U odgovor na carevo pitanje, samo reče:

- Ako hoćeš moj savet, treba da budeš uveren da ću uvek biti dostojan tvog poverenja.

- Ti svakako imaš moje poverenje - odlučno će Aurelijan. - Osim toga, nisi laskavac i zato i tražim tvoj savet o mnogim pitanjima. U mojim godinama, kao što vidiš, čovek počinje da uviđa da čak i bogatstvo i materijalna vlast imaju svoja ograničenja. Rimu nije uvek osigurana pobeda. Mora da postoji nešto što bi stanovništvo još bolje kontrolisalo i disciplinovalo.

Budući da je Poplije stajao ćuteći, car produži:

- Čini mi se da ne treba da ljutimo bogove prezirući ih. Naprotiv, verujem da treba da damo sve od sebe da umilostivimo. I da budem iskren, vesti koje mi je glasnik doneo od tebe uopšte mi se nisu dopale.

- Šta hoćeš da kažeš, care?

- Već neko vreme dobijam dva saveta. Jedan je da uvedem u Rimu obožavanje Mitre, koga toliko poštuju i obožavaju u Frigiji. Kasnije ću ti o tome nešto više pričati. U isto vreme mi skreću pažnju na širenje nove religije koju su Jevreji stvorili pre dva veka. Izgleda da jedan od njihovih proroka, zvani Hristos, nadahnjuje ljude na čudnu pobožnost čak i vekovima posle Svoje smrti. Sledbenika ove religije ima posvuda, čak i na mom dvoru. U to sam uveren. Teško mi je da poverujem u taj podatak. Da li se sećaš kako si reagovao kad sam te prvi put pitao za tu novu jeres?

- Vrlo dobro se sećam.

Kako mi onda možeš objasniti tvoju naglu promenu mišljenja? Stvarno sam se začudio. U početku si i savetovao da tu religiju progonim, što su i moji prethodnici činili, a onda mi odjednom daješ potpuno suprotan savet. Kako to objašnjavaš?

- Care, obećavam ti da ću ti jednog dana to objasniti i da ćeš sve razumeti.

Aleksamen izenanda načini korak napred i poče:

- Care, mogu da objasnim. Vidite... Njegovo neblagovremeno ispovedanje vere je bilo prekinuto kad je kapetan pokucao na vrata i ušao.

Zdravo, božanski care! Persijski poklisari su stigli i čekaju Vas u prestonoj dvorani.

Aurelijan je hitro ustao, potpuno zanemarujući Aleksamenovo dramatično otkrivenje. Obraćujući se Popliju, reče:

- Već neko vreme čekam ove izaslanike. Ako se njihov kralj ne preda, verujem da će se kući vratiti samo jedan njihov deo.

- Misliš, zadržaćeš neke kao taoce?

- Mislim da me poznaješ bolje od toga, Poplije. Deo na koji mislim su njihove glave - odlučno će Aurelijan idući prema vratima koja su vodila u njegove lične odaje.

- Objasni mi svoju iznenadnu odbranu hrišćana čim budeš mogao. U međuvremenu bih hteo da učinim nešto što će obradovati tvoga sina. Odlučio sam da imenujem po jednog carskog perjanika iz svake od dvanaest najuglednijih rimskih porodica. Tražim da Aleksamen bude jedan od dvanaestorice mladića koji će obrazovati moj stalni odred perjanika. Oni će me pratiti na svim zvaničnim svečanostima i biti obučeni ratnoj veštini da bi uskoro mogli da brane rimske granice. Mladići će živeti u carskom dvorcu, ali samo danima kad služe, jer ne bih hteo da blagu Korneliju lišim prisustva njenog sina jedinca.

- Hvala, care, za čast ukazanu mojoj porodici a naročito mome sinu.

- On to zaslužuje - reče car i dade kapetanu znak da otvori vrata. - Ipak, primetio sam da me od samog početka našeg razgovora nisi ni jedan jedini put nazvao božanstvenim carem. No istina je da nisi laskavac.

* * * * *

- Dakle, oče, istina je da nas napuštate? - setno će senator episkopu Dionisiju.

- Moram. Zaista ne znam kako da se zahvalim vama i vašoj porodici za lep prijem i gostoprimstvo koje ste mi ukazali. Prošla su već tri dana od kako sam došao u vaš prijateljski dom i sad treba da se vratim svojoj pastvi.

- Pa zar nismo i mi članovi vaše pastve?

- Naravno da jeste jer u svojim srcima čekate da se krstite. Tek nakon toga ćete biti i punopravni članovi mog stada. Saznanje koje ste mi dali o carevim namerama u vezi s progonima slaže se s podacima koje sam dobio od rimskih hrišćana. Činjenica da progoni tako brzo postaju sve masovniji je još jedan razlog da pastir bude blizu svoga stada. Slažete li se?

- Ima li nade da ćemo Vas jednog dana ponovo sresti?

- Sigurno da ima, ali za sad samo u tajnosti. Dani su zli. Crkva će još jedanput živeti u katakombama. No doći će dan kad će živeti slobodno. U međuvremenu ću vas tajno posećivati, ili vi mene, kao što nogi čine, po našim kriptama i drugim skrovitim mestima. Ostaćemo zajedno i sjedinjeni, jer je u tome naša snaga.

- Šta mislite o Aleksamenovom položaju pored cara? - upita Kornelija. - Zar sujeta na dvoru nije opasna za njegovu dušu, u ovom uzrastu posebno prijemčivu za utiske?

Vladika je pogledao Aleksamena, koji je ćutke stajao kraj njega.

- Šta ti misliš o tome, sine? Znam odgovor, ali bih ipak voleo da čujem tvoje mišljenje.

- Oče, mislim da bih obradovao Gospoda ako bih pokušao da učinim na dvoru ono što je Milvije uradio u našem domu. Dvanaest carevih perjanika će postati moja družina koju ću pokušati da privedem Hristu.

Sada je lice arhijereja zasijalo od radosti pa s ljubavlju reče:

- Ne samo da nisi daleko od Carstva nebeskog, nego mislim da si već u njemu. Neka te Duh Sveti prosveti na svakom tvom koraku. Aleksamene, uveravam te da nećeš dugo čekati na krštenje.

- Postoji jedna stvar za koju mi treba Vaš blagoslov - poče senator posle nekog vremena. - Nije dovoljno to što smo našli roditelje dece, i verujem se da se više nikad neće razdvajati, već se nadam da će uskoro sve moje sluge i kućno osoblje biti pušteni na slobodu. Ali zaista bih voleo da učinim još više za ove dečake. Mislio sam da bi bila dobra ideja da se osnuje škola u kojoj bi naučili ono što je

neophodno da čovek zna. Njome bi rukovodio hrišćanin, koga biste mi Vi, oče, preporučili. Šta mislite o ovoj ideji?

- Nemam ništa drugo da kažem sem da to blagoslovim - odgovori episkop. - Znam da postoje mnoge škole u Rimu, ali pretpostavljam da Vam ne odgovaraju i da nećete decu slati u njih.

- Posle onoga što ste me naučili, shvatio sam da je učenje u školi bez osnove u veri u najboljem slučaju nepotpuno, a u najgorem štetno.

- Da, to je tačno. Ali pitam se ko će predavati Jevanđelje deci idolopoklonika? - rasuđivao je episkop.

Senator je pocrveneo od stida što je zanemario tako važnu stvar.

- Zar ne misliš - počeo vladika Dionisije - da će i najbolja deca, koju sam učiš kod kuće, svojim primerom biti sposobna da prenesu veru drugoj deci u školi? Zar nisu Milvije i Brut već dokazali da su u svakom pogledu misionari? Šta kažeš na to?

- Oče, Bog Vas je svakako prosvetlio - zamišljeno će Poplije. - Svojim primernim hrišćanskim ponašanjem i živom ljubavlju Milvije će privući mnogo dece. Kako stvari stoje, Brut brzo i verno sleduje njegovim stopama. Dakle, već imamo prvu dvojicu.

Episkop Dionisije je ustao. Bio je spreman da krene. Stavio je ruku na Aleksamena da ga blagoslovi i dečak je pod njom osetio sigurnost koja mu do tada nije bila znana.

A moje krštenje, oče? - ozbiljno će dečak. - Nadam e da će uskoro biti.

- O tome ćemo razgovarati kad se sledeći put sretnemo, osim ako ne pošaljem glasnika da te doprati do mene. Videćemo.

Aleksamen je s roditeljima stajao na terasi i posmatrao episkopa Dionisija kako odlazi u grad, mešajući se na ulici s ljudima, i hrišćanima i idolopoklonicima, sve dok ga u sutonu nisu izgubili iz vida.

* * * * *

Mnestej nije bio ništa više do stari rob koji je pokazao veliku odanost caru Zbog te odanosti Aurelijan je imao poverenje u njega i dao mu važan položaj na dvoru. Mnestej je uspeo da osigura Aurelijanovo poverenje do te mere da njegov položaj ni najmanje nije

bio poljuljan kad se njegov brat Tetrik pobunio protiv cara. To jutro je predstavio Aleksamena ostalim carevim perjanicima. Poplijev sin ih je gotovo sve već poznao i srdačno ih je pozdravio.

- Zdravo, Tercije, Gaje, Lukije, Tulije. Zadovoljstvo mi je da vas ponovo vidim.

- Tu je neko koga do sada nisi sreo - reče Mnestej. Ime mu je Markel i sin je ambasadora u Trakiji, koga je car nedavno premestio u Rim.

- Mora da si srećan zbog toga - reče Aleksamen obraćajući se Markelu uz prijateljski osmeh.

Markel je bio zgodan dečak, koji je izgleda, sudeći po njegovom ophođenju, navikao da drugima nameće svoju volju.

- Svakako! - odgovorio je. - Smučilo nam se da živimo među tim varvarima.

- Pošto ste se svi upoznali, vraćam se na svoj položaj kraj cara - reče Mnestej. - Božanstveni car mi je poverio naročitu brigu o njegovim perjanicima. Hoće da se osećate kao kod svoje kuće i da u svojim sobama imate sve što poželite. I ova odaja pripada vama. To je vaša zajednička prostorija. Ovde ćete se sastajati, igrati, razgovarati i ručati onim danima kad ste na dužnosti. Naravno, svako će imati svoju sobu i kupatilo. Vaš je i ovaj deo bašte. Pozdravljam vas, blagorodna gospodo! Videćemo se opet!

Čim je Mnestej izašao, Markel im odmah stavi do znanja da hoće da se izdvoji kao njihov vođa i zato reče:

A zašto bismo bili zaključani u ovoj sobi? Vreme je lepo i bolje je da izađemo napolje, zar ne?

Ne sačekavši odgovor, izašao je na mermerne stepenice koje su vodile u baštu. Ostali su krenuli za njim.

Rimski plemići su posebnu brigu vodili o svojim vrtovima, no bašta carskog dvorca je bila zaista veličanstvena. Egzotične biljke i životinje, donesene iz raznih krajeva carstva, bile su iznenađenje čak i za mladiće koje bašta obično nije zanimala. Pretraživali su svaki njen kutak želeći da je u jednom danu celu vide i dožive.

U jednom trenutku su došli do šljunkovite staze koja je vodila ka proplanku okruženom stablima pomorandže. Zemlju je prekrivao pesak zlatne boje, a okrugla mermerna klupa ih je pozivala da

sednu. Markel je prvi seo. Neki su mu se pridružili, dok su drugi ležali na finom pesku. Samo je Aleksamen stajao.

Sklon da se nameće, Markel prvi započne razgovor. Opisao je do u najsitnije detalje zabavu na dvoru, kojoj je jednom prisustvovao. Aleksamen je zatekao sebe kako uživa u pohotnim opisima, no čim je primetio da gubi mir koji je stekao od kada je postao hrišćanin, došao je k sebi. Razmišljajući o smernom Milvijevom ponašanju, Aleksamen je osetio kako mu savest brani da sluša to što Markel priča. No ipak nije mogao da napusti grupu. Pomislio je da bi najjednostavnije bilo a promeni temu. Osvrnuvši se oko sebe, primeti da se Lukijevo lice veoma blede i činilo mu se da su i tog dečaka mučili Markelovi sumorni detalji.

- Da li te nešto boli?

- O, nije ništa. Letos sam pao sa konja i povredio ok. Ponekad osetim oštar bol kad se naglo pomerim.

Aleksamen je odmah iskoristio priliku da promeni temu. Počeo je tako što je ispričao kako je pre nekoliko meseci za dlaku izbegao sigurnu smrt, i to zahvaljujući jednom od svojih slugu. Potom je počeo da opisuje kako je Milvije imao čudesan uticaj na Arminija, ne navodeći dublje razloge, kao što mu je savetovao episkop Dionisije. Najzad je podigao drveni štap nešto nacrtao u pesku.

- Oh, kakva lepa riba! - uskliknu Markel koji više nije mogao da ćuti. - Kladam se da si ih na Siciliji mnogo upecao. Zašto si napisao ta dva grčka slova blizu riblje glave? Možda da bi pokazao kako je dobro imati učitelje i učiti? U svakom slučaju, dosadilo mi je da budem ovde. Hajde da vidimo naše sobe - reče pa i ne sačekavši da mu neko odgovori, vrati se u dvorac s onim dečacima koji su ga sledili kao odani podanici kralja.

Aleksamen iznenada oseti nečiju ruku na svom ramenu. Bio je to Tulije, koji je pokazivao prstom na svog prijatelja Geta. Krajem svoje sandale crtao je u pesku poznati lik ribe.

- Vidiš, Aleksamene, i mi smo hrišćani - reče dečak. No umesto da se obraduje, Aleksamen se malo namršti i upita:

Zašto ste onda pustili Markela da nam priča one odvratne priče o piru na dvoru?

- Da li se šališ? - uskliknu Get. - Čućemo još mnogo toga! Vidiš, ima mnogo više pagana nego hrišćana. Šta mi tu možemo da

učinimo?!

Aleksamen nije mogao da veruje da tako nešto čuje. Zar ovi dečaci, koji su sebe nazivali hrišćanima, nisu znali i ljubili istog Hrista za Koga je on bio spreman i život da položi? Ali, ako je tako, kako su mogli da prenebregnu tu ljubav? Pogledao ih je s tugom zbog njihovog slepila.

- Ali, šta govorite? Zar nije naša misija da im pomognemo da se približe Hristu?

Get i Tulije su se zapanjeno pogledali.

- Ciljaš previsoko, Aleksamene - reče Get. - Još uvek smo premladi. Doći će i na nas red jednog dana. Ne žuri se toliko!

- Tako je - dodade Tulije. - Bolje nam je da se pripremamo za ono što nas čeka kad odrastemo. Tada možemo biti pravi misionari.

Aleksamen je osećao kako se njegova plahovita narav razbuktava i odjednom je poželeo da izmlati tu dvojicu hrišćana. Podigao je svoju snažnu ruku da ih udari, ali se setio vladikinog ukora. Spustio je ruku i s nekim neobuzdanim gnevom uzviknuo:

- Ali to je besmisleno! Ako ne počnemo sada, kad porastemo neće nam biti do misionarenja.

Dva dečaka su ćutala izmenivši poglede krivice.

- Slušaj, - najzad će Get - budući da smo vrlo blizu cara, ne vredi da izazivamo neprilike. Ništa nećemo postići ako zapodenemo svađu.

- Osim toga, naša vera se tiče nas samih i nikoga više - dodade Tulije. - Zašto da preuveličavamo stvari? Hajde da nađemo ostale. Porazgovarajmo o tome drugi put.

Dva dečaka su se okrenula i otišla a da nisu ni primetila da se Aleksamen nije pomerio s mesta. Gledao je nepomično u zemlju i tako zurio neko vreme, duboko ožalošćen zbog kukavičluka koji je primetio na licima dvojice hrišćana.

Gospode, - prošapta - rekao si da je teško bogatome ući u Carstvo nebesko. Hvala Ti što nisi rekao da je nemoguće. Gospode, pomoz mi da podražavam svoju braću Milvija i Bruta! I još nešto: naoružaj hrabrošću one kojima je potrebna.

* * * * *

Tri dana kasnije, videći da između roba i slobodnog hrišćanina vlada jednakost i bratstvo, episkop Dionisije je krstio Aleksamena i Bruta, koji su nekad bili gospodar i rob, a sada su braća u Hristu.

U DRUŠTVU CARSKIH PERJANIKA

Jutarnje sunce je jarko sijalo i svetlošću preplavilo dvoranu carskih perjanika.

- Dobro jutro! - zacvrkuta Get ušavši u odaju i videći Gaja i Fabija, koji su se tamo već igrali kockicama. - Šta ima novo?

- Ništa zanimljivo! - odgovori Fabije. - Noćas je bila još jedna gozba. Gaj je zamalo pojeo čitavog pečenog vepra - šaljivo će Fabije, na što krupni Gaj pocrvene i nehotice podrignu. - Oko ponoći sam zaspao na stolici, i to usred govora starog brbljivca, senatora Justa.

- Gde su ostali?

- Uskoro će se probuditi. Većina ih nije navikla na vino koje se služi za carevim stolom. Ali gle, evo ih dolaze svi zajedno, baš kao da su se dogovorili za sastanak.

Utom dečaci uđoše u veliku dvoranu i sada je tu bilo deset perjanika. Odavali su snažan utisak. Svi su bili obučeni u otmene grčke tunike najfinije ljubičaste carske boje. Sa njihovih kožnih pojaseva visili su mali zlatni noževi, sa skupocenim drškama od slonove kosti, kao vidljivi dokaz njihovog položaja na dvoru.

- Evo i nas! - reče Tercije. - Treba samo da sačekamo Mnesteja da nam da današnji raspored dužnosti.

- Hej, dvojica nedostaju! - primeti Lukije.

- Ko? - začudiše se ostali, gledajući oko sebe.

- Markel i Aleksamen. Gde li su? Zar je moguće da još nisu ustali? Oni su svako jutro obično ovde prvi.

- Oh, setio sam se! - požuri Gaj. - Aleksamen je sinoć ostao kod kuće jer su imali neki porodični skup. Što se tiče Markela, ne znam. Verovatno stiže.

- Evo ga Mnestej, on će znati.

Od kako se njegov brat, inače general, pobunio protiv cara, Mnestej je ulazio u dvoranu zabrinutog i nespokojnog pogleda. Kao i svakog jutra i sad je nosio veliku tablu, premazanu debelim slojem voska, i postavio je na njeno postolje na mermernom stolu u sredini odaje. Dečaci su se okupili oko nje da provere svoj raspored, koji je bio naspisan finim, pravim linijama po navoštenoj dasci.

- Odlično, imamo još dva sata pre polaska na dužnost! - s olakšanjem će jedan od dečaka, dok su drugi samo nešto promrmljali. - Dakle, Mnesteju, šta se dešava?

- Car neće nikoga primati sledeća dva sata. U Mitrinom je hramu još od ranog jutra i hoće da se odmori.

- Mitrinom?

- Da - potvrdi Mnestej. - On je bog svetlosti i dobre vere. Njegovo obožavanje nam je doneto iz Grčke i dalekoistočne Azije. Kažu da su njegovo obožavanje u Rim preneli vojnici Pompeja, koji se borio protiv kilikijskih gusara. Aurelijan hoće da obnovi zaboravljenu religiju i veruje da će to biti korisno.

- A kako? - upita neko od dečaka.

- Uzda se u Mitru da će sprečiti ovu novu religiju koja dolazi sa Istoka i koja je vrlo opasna za carstvo.

Govoriš li o hrišćanima? Da.

- Mnogi carevi su ih progonili - reče jedan od dečaka.

- Da, to je tačno. Ali, među nama govoreći, činili su to bez značajnijih rezultata - poverljivo će Mnestej. - Pobili su mnoštvo hrišćana, ali hrišćanstvo i dalje postoji.

- Mnesteju, veruješ li da su ti hrišćani opasni?

- Ja mislim samo onako kako car misli - oprezno im odgovori i brzo promeni temu. - A gde je Markel? Danas je njegova čreda. Zbog čega li se zadržao?

U tom trenutku debelu zavesu, koja je razdvajala odaju od glavnog hodnika, neko naglo povuče u stranu.

- O, bogovi! - zavapi Fabije prebledevši od straha i uhvativši se za mermerni sto kako se ne bi onesvestio.

Dečaci ugledaše kako na vratima stoji neko obliven krvlju. Izgledao je užasno. Markel se uhvati za tešku zavesu da bi održao ravnotežu. Krv je bilo posvuda, a ne samo na njegovoj skupocenoj tunici. Prekrivala je čitavo njegovo telo od glave do pete. Na njegovoj obično lepo doteranoj kosi bili su tragovi usirene i zgrušane krvi. Jedino su mogli da ga prepoznaju po licu, iako je čak i ono bilo ulepljeno suvom krvlju, zbog čega je poprimilo zastrašujući i jeziv izgled.

Najpre je Mnestej pritrčao i zgrabio dečaka da ne padne. Ali, budući okretniji od starijeg čoveka, Markel mu je izvrdao i pobegao,

čudno se smejući.

Isprva su pomislili da je od mnogih rana poludeo. No Markel je naglo prestao da trči i okrenuvši se prema svima, glasno se zasmejao. Uz širok i dubok naklon dramatično reče:

- Mom carskom visočanstvu je veoma žao što sam u ovom gnusnom stanju. Dozvolite mi da se okupam pa ću vam sve ispričati.

Uvidevši da je čitav prizor neka vrsta vešto smišljene šale, ostali dečaci su počeli da gundaju, a zgroženi Mnestej je napustio odaju.

- Požuri! - doviknu jedan od dečaka Markelu.

- Ne brini, on nikad ne bi propustio priliku da govori o sebi - zajedljivo promrlja Gaj koji je prezirao Markela.

Markel je nestao u unutrašnjoj odaji i ponovo se pojavio samo nekoliko minuta kasnije. Oprao se i presvukao, obraćajući pažnju i na najsitnije detalje u svom izgledu.

Oni dečaci koje je to zanimalo, zasuli su ga pitanjima:

- Šta se desilo? Da li si nekoga ubio?

- Dakle, saslušajte šta se desilo. Dok sam juče bio na dužnosti, čuo sam da car izdaje naređenja o žrtvi koja je jutros trebalo da se prinese. Naređenje je bilo dato tako detaljno da sam shvatio da mora da je to caru veoma važno te sam odlučio da budem sa njim tokom obreda. Legionari carske garde su videli da sam jedan od njegovih perjanika i, zahvaljujući svojoj drskosti, uspeo sam da uđem u istu kočiju sa carem! - hvalisavo će Markel, na što su ostali dečaci ljubomorno nešto promrmljali. - Kad smo stigli na forum, video sam da su sve pripreme izvršene do tančina. Čitav Senat je bio tamo. Sveštenice i Pretorijanska garda su se okupili po činu i, naravno, bilo je veliko mnoštvo posmatrača. U sredini foruma bila je podignuta čudna bina. Zamislite četiri visoka i široka stuba, veća od stasitog čoveka, koji drže široku i snažnu platformu kao pod, sa nekoliko otvora iste širine kao i stubovima u njima. To je bilo postolje. Imali su male merdevine pomoću kojih se moglo popeti na platformu. Oko te čudne građevine stajali su ljudi koji će izvršiti žrtvoprinošenje. Nosili su neke neobične kape, poput onih koje nose ljudi u Frigiji, i pevali neku jednoličnu, tužnu melodiju. Car je stajao sa pažnjom i strahopoštovanjem. Potom je mahnuo služiteljima i oni su položili na postolje velikog belog bika rogova prekrivenih zlatom! Vezali su mu noge, a potom je jedan od njih podigao veliki mač i on je sevnuo pri

prvim sunčevim zracima koji su se preivali preko vrha foruma. Onda je Aurelijan govorio ljudima o blagonaklonosti boga Mitre i o njegovom uticaju na istočnjake. Rekao je da je tom bogu moguće da mu obezbedi i zajemči moć i da na taj način blagoslovi carstvo. A onda je car upitao ko će da se složi da u njegovo ime bude očišćen krvlju bika. Dobrovoljac je trebalo samo da stane ispod izbušenog poda platforme da bi se takozvana bikova krv spasenja i očišćenja izlila na njega.

- Da li se neko javio? - zapitkivali su dečaci zaneseni pričom.

- Pa, - poče Markel slavloljubivo, oklevajući i pokušavajući da priču razvuče i tako poveća neizvesnost kod svojih slušalaca - to je bio trenutak kad je cela stvar postala prilično smešna. Iako se car okretao na sve strane ne bi li video ko će da pokaže poslušnost i spremnost, niko se nije pomerio niti istupio napred.

- I najzad si posmislio da je vreme da se nešto preduzme, je l' tako? - zajedljivo će Gaj, očito ne mogavši više da se uzdrži.

- Smiri se! - nastavi Markel, želeći da upravlja brzinom kojom se priča odvijala. - Uvideo sam da je pravo vreme. Okrenuo sam se prema caru i glasno i ozbiljno rekao: Ako niko drugi nije saglasan da ponudi sebe za dobrobit Rima, ja, Vaš ponizni perjanik, sam spreman!' Aurelijan je stavio ruku na moju glavu, pomilovao me i rekao: 'Idi!' I tako sam otišao. Oh, prijatelji moji, mogu vam reći da nije bilo baš zabavno kad me je vrela gusta krv polila od glave do pete. Ali nisam se pomerao sve dok mi nisu rekli da siđem sa postolja. Odmah su me stavili u kočiju i dovezli nazad u dvorac. Vidite, ja, Markel, sam spasao Rimsko carstvo! I što je još važnije, car je gledao samo u mene!

Trenutak ćutanja je zavladao među mladim perjanicima, koji su pokušavali da sakriju svoju ljubomoru. Napokon je Lelije progovorio:

- Zaključak je da je važno doneti ispravnu odluku u pravo vreme. Dao si nam dobar primer i mi smo ti zahvalni na tome, jer smo nešto veoma važno naučili.

- Vidim da ćete pokušati da imate koristi od mog primera - gordo će Markel. - Dobro, ali zapamtite da sam prvi koji se usudio da tako nešto uradi, što znači da je teško biti pametniji od mene?

U tom trenutku u dvoranu uđe sluga i predade Markelu skupocenu kutiju.

- Od cara! - rekao je.

Svi požuriše da vide šta je u kutiji, no takav sjaj nisu mogli ni da zamisle. Bila je to prelepa ogrlica izrađena od zlata i dijamanta, pravi carski poklon. Car je tim znamenjem hteo da pokaže svoju zahvalnost odanom perjaniku. Markel je odmah stavi oko vrata i zaštitnički reče:

- Ne budite ljubomorni zbog blagonaklonosti koju mi je car ukazao! Mi smo svi dobri prijatelji i od sada pa nadalje primaću sve povlastice, budući da sam carev miljenik, i prenosiću ih na vas!

- Šteta što Aleksamen nije tu da čuje šta govoriš - primeti Lukije.

Na te reči Markelovo lice se naglo promeni.

- Zašto si to rekao? - prasnuo je.

- Zato što...

- Dakle, i ti nešto pretpostavljaš! - prekide ga Markel uz čudan podsmeh.

- O čemu govoriš?

- Eto, pitanje te je odalo na šta misliš. I ti si primetio da se Aleksamen razlikuje od svih nas. Svaki put kad govorimo o nečemu, kao pre neki dan o noćnoj zabavi na dvoru, on pocrveni i promeni temu. A kad god pomene cara, nikad ga ne nazove božanstvenim, kao što bi to trebalo. Rekao bih da je on na položaju perjanika, ali da ga to u stvari ne zanima. To prosto nije prirodno. On sigurno nešto krije i ja ću otkriti šta je to!

- Šta misliš da krije?

- Eto, da si ti jutros bio na mom mestu, da li bi postupio isto kao i ja? Da li bi učestvovao u žrtvoprinošenju Mitri?

- Pa naravno da bi, jer bi svako imao koristi od poštovanja Mitre i drugih bogova - jednoglasno odgovori nekoliko dečaka. Samo su Tulije i Get pocrveneli i nisu ništa rekli. Markel je to primetio i gnevno upitao:

- A zašto vas dvojica ništa ne govorite? Šta biste učinili na mom mestu? Hoću odmah odgovor!

Oba dečaka su još više pocrvenela i uznemirila se, ali su na kraju postidjeno rekli:

- A, zašto da ne.

Markel je neko vreme zurio u njih, a potom se namršti ne rekavši ništa. Iznenada prekinu tišinu i povika:

- Hoćete li da znate šta ja mislim? Mislim da je Aleksamen hrišćanin! Više sam nego siguran u to.

Čim su čuli šta je Markel rekao, dečaci počеше da negodujući šapuću.

- Ali on je tako velikodušan i ljubazan prema nama - usprotivi se Lelije.

- Možda - odgovori Markel. - Slažem se da je dovoljno prijatno dete. No čim pomislim da je upleten u tu bednu religiju...

- Ali, ne možeš biti siguran. Ti samo sumnjaš!

- A ne, siguran sam i vrlo brzo ću to i dokazati. Samo čekajte da vidite šta će naći kad stigne!

Izvadivši iz korica na kaišu mali nož sa zlatnom oštricom, Markel na zidu ureza podrugljivu sliku razapetog čoveka sa magarećom glavom. Ostali dečaci nisu mogli da se uzdrže od smeha.

- A da bi bilo još očiglednije za koga ovo urezujem, nacrtaću još nešto - dodade Markel pa malo dalje ureza lik dečaka sa rukama ispruženim na molitvu, a potom ispod crteža napisu na grčkom: ΑΛΕΞΑΜΕΝΟΣ ΣΕΒΕΤΕ ΘΕΟΝ, što znači Aleksamen se klanja Bogu.

U tom trenutku sve se orilo od smeha dečaka, ali su se, isto tako naglo, svi skamenili. Zavesa na vratima se pomeri u stranu i Aleksamen uđe u dvoranu s vedrim osmehom na licu, veselo pozdravljajući svakoga ponaosob, kao što je to obično činio. Najpre nije primetio da su se zbog njegove pojave ostali perjanici osećali neugodno, ali kad je ugledao crtež na zidu, na licu mu se pojavi duboka tuga. Ne rekavši ni reči, priđe zidu i, izvadivši mali nož iz korica, ispod prvog zapisa ureza: Aleksamen je veran.

Markel je prebledeo. Osetio je Aleksamenov prodoran pogled, ali na svoje iznenađenje uvideo je da to nije pogled mržnje. Svi su osetili da se u Markelu odvija velika borba. Iznenada je prišao Aleksamenu i stavio ruku na njegovo rame.

- Sviđaš mi se! - reče s puno osećaja, pa smelo pogleda Tulija i Geta. - Što se vas tiče, prezirem vas!

Okrenuvši se ljutito prema vratima, Markel napusti odaju.

JESI LI HRIŠĆANIN?

Idući putem prema školi, Milvije i Brut su prešli stari most koji je povezivao dve obale Tibra. Tog jutra su bili veoma zabrinuti, posebno Brut.

- Šta će biti ako se to zaista dogodi? - usplahireno će Brut. - Šta ćemo ako stvarno uhapse vladiku i zatvore ga?

- Ne bi bilo prvi put da se tako nešto dogodi - odgovori Milvije. - To se često događalo i u Rimu i svim drugim gradovima carstva. Hapsili su episkope i ubijali ih, misleći da će time rasterati stado Hristovo, no Hristova Sveta Crkva je zaštićena jer je On njen veliki Pokrovitelj i Njena Glava.

- Ali ovog vladiku poznajemo i toliko puta smo s njim razgovarali. Zato sam sada još tužniji.

- Da, Brute, u pravu si.

- Kad samo pomislim da mora da se krije, kao da je razbojnik! Strašno! O Milvije, nadam se da ga nikad neće pronaći!

- Mislim da nije u velikoj opasnosti - odmereno i staloženo počeo Milvije, pokušavajući da smiri uplašenog prijatelja. - Poplije će se postarati za njega. Rimski prefekt je senatorov dobar prijatelj i obaveštava ga o mnogim stvarima koje se dešavaju u gradu. Tako će Poplije moći da donese pravu odluku kad je u pitanju bezbednost našeg vladike.

- Pretpostavljam da si u pravu - uzdahnu Brut. - Ali, zbog nečega se uvek bojim da će među nama biti izdajnik.

- Zašto to kažeš?

- Pa zar se to nije desilo Hristu i apostolima i zar se nešto slično ne može dogoditi i u ovom vremenu?

- Brute, ne treba da gubitimo veru i uzdanje u naše bližnje - blago se nasmeši Milvije. - Osim toga, zar nije dobro što živimo u vremenu u kojem živimo? Uostalom, život bez junaštva je dosadan.

- Sviđa ti se to što stalno živimo u strahu da će svakog trena neko koga volimo biti uhapšen? Stradamo znajući u kakvoj je opasnosti Crkva Hristova. To je kao da svakoga dana umiremo.

- Crkva Hristova će stradati sve dok živi. Treba to stalno da imamo na umu. Sećaš li se priče o kukolju?

- Dobri i loši će živeti zajedno do kraja vremena. Suština te priče je to da nam se daju mnoge prilike da pokažemo svoju veru, čak i kad stradamo. Uložićemo veliki napor da ljudi saznaju za Hrista, naročito u teškim vremenima kao što su ova naša. To je vredno truda.

- Da, u pravu si. Znaš, ponekad zaboravim da našim životima upravlja Bog, a ne car - pocrvene Brut.

Prijatelji se od srca nasmejaše. Brut je ponovo bio spokojan.

- Vidiš, idemo u školu gde su svi naši školski drugovi pagani, ali siguran sam da nas vole. I ko zna koliko njih može jednog dana biti poput nas? - dodade Milvije.

- Misliš li da znaju da smo hrišćani?

- Možda sumnjaju. Siguran sam da vide da se razlikujemo po mnogo čemu, naprimer po tome što ne slušamo njihove nepristojne priče ili što pokušavamo da promenimo temu kad nekoga ogovaraju ili vređaju. Ruf je onaj koji to stvarno razume. Pre neki dan sam ga čuo kako ostaloj deci kaže da smo ti i ja dobri i brižni poput hrišćana, a kad su ga svi iznenađeno pogledali, dodao je da je primetio da hrišćani imaju veliku ljubav među sobom.

- Šta su ostali rekli na to? - radoznalo će Brut.

- Najpre su svi ćutali, a onda je Libije upitao da li hrišćani vole i one koji nisu njihove vere. Ruf mu je odgovorio da misli da vole i druge i dodao kako smo ti i ja uvek dobri prema njemu - uzdahnu Milvije i za trenutak začuta. - Znaš, lice mu je tada poprimilo veoma čudan izraz i pomalo zajedljivo je dodao da mu se ti i ja ponekad možda i previše sviđamo.

Brut se taman spremao da pita Milvija šta misli zašto je Ruf napravio tako neobičnu opasku, no baš tad su stigli pred školsku kapiju pa je prećutao. Prošli su kroz dvorište i nisu ni primetili veliki krug koji su njihovi školski drugovi nacrtali na zemlji. Iako su razgovarali glasno, gotovo grubo, čim su se njih dvojica pojavili, đaci su naglo začutali.

U tom trenutku se pojavio učitelj i svi dečaci su otišli na svoja mesta u učionici. No bilo je očito da je tog jutra u razredu zbog nečega vladala velika uznemirenost. Mnogi đaci nisu pazili na predavanje, a dvojica su čak bila kažnjena zbog toga. Milvije i Brut, koji su sedeli jedan pored drugog, primetiše da ih ta dva dečaka

posmatraju sa mržnjom. Brutu nije bilo jasno zašto ih tako gledaju. Znao je da ni Milvije ni on nisu ništa krivi.

Pa iako je ostatak jutra prošao prilično mirno, ipak se i Milvije loše osećao zbog onoga što se zbivalo. Međutim, posle ručka se nije vratio u školu jer je bio potreban kod kuće. Aleksamen te sedmice nije bio na dužnosti i odlučio je da ga povede na tajni zadatak van Rima, koji mu je otac poverio.

Dok se Brut tog istog popodneva sam vraćao kući, na raskrsnici je sreo grupu svojih školskih drugova. Predvodio ih je Ruf, jedan od dečaka koji su tog jutra bili izbačeni sa časa.

- Bio sam izbačen sa časa zbog tebe! - vikao je Ruf na Bruta.

- Zbog mene? - zbunjeno će Brut

- Da, zbog tebe i tvog prijatelja! Pre časa smo razgovarali o vama i zato posle toga nisam mogao da se usredsredim na predavanje. Zašto niste kao i svi mi? - neprijateljski će Ruf.

- Zašto to kažeš? Po čemu se razlikujemo od vas?

- Kao da ne znaš! Ne pretvaraj se kao neko nevinašce! Postaviću ti pitanje pa ćemo onda videti šta ćeš odgovoriti!

- Šta hoćeš da me pitaš?

- Jesi li hrišćanin? Odgovori bez uvijanja! Pitanje je došlo tako naglo i neočekivano da je

1 Brut jedva imao vremena za razmišljanje. Za trenutak je oklevao. Savetovano mu je bilo da uvek dobro razmisli pre nego što odgovori na bilo koje pitanje. Ali potom se odmah setio saveta episkopa Dionisija: "Nikad ne govori odmah osobi koju upoznaš da si hrišćanin. Ali ako te direktno pita, nikada ne oklevaj sa odgovorom."

Brut je pogledao Rufa i ostale školske drugove pravo u oči i, mada mu je srce jako lupalo, isprasio se i hrabro odgovorio.

- Da, ja sam hrišćanin.

Očekivao je da će ga kao divljaci odmah napasti, naročito zato što je ulica bila pusta i što ga je grupa dečaka preteći opkolila sa svih strana. No, na njegovo veliko iznenađenje, ništa se nije desilo! Zapanjeni tako hrabrim ispovedanjem vere, dečaci su ćutali ne znajući šta im je činiti. Najzad Ruf, koji nije hteo da izgubi mesto vođe, progovori:

- Znaš, po zakonu bismo trebali da prijavimo i tebe i Milvija. Imamo pravo na to.

Iako je Ruf očekivao da će njegovi drugovi podržati ono što je rekao, svi su ćutali. - Neću nikoga da odam samo zato što ne volimo da odajemo jedni druge! U suprotnom bi bio u nevolji! Ali zapamti, nećemo da imamo među sobom neprijatelje i izdajnike našeg carstva. To nikad ne zaboravi! - oštro je dodao.

- Zašto smo neprijatelji i izdajnici? - bezazleno upita Brut.

- Rekli su nam da hrišćani odbijaju da se mole za cara.

- To je laž! Svake noći se molim za cara - odgovori Brut.

- Zašto onda ne idete s nama kad prinosimo žrtve bogovima? - cinično će Ruf. Zašto u palati senatora Poplija nema oltara za bogove? - lukavo dodade tihim glasom. - Misliš da ne znam za to? Tvoj gospodar je moćan čovek i carev prijatelj. Ali šta misliš kako bi se car osećao kada bi to saznao?

Misliš da ne zna? Car je posetio Poplijevu palatu. Brut naglo začuta. Zdrav razum mu je nalagao da stane. Već je rekao dovoljno, potvrdiši svoju veru, i nije bilo njegovo da priča o drugima. Napokon je na odlasku rekao:

- Ako ste pretpostavili da sam hrišćanin, siguran sam da to nije bilo zbog nekog prestupa koji sam prema vama učinio. Drugovi, zdravo!

I rekavši to, lagano se progura kroz tesan obruč dečaka i nastavi svoj put.

OPASAN ZADATAK

Brutovi školski drugovi su i dalje ćutke stajali na raskrsnici dok su njegove poslednje reči još uvek odjekivale u njihovim ušima: "Ako ste pretpostavili a sam hrišćanin, siguran sam da to nije bilo zbog nekog prestupa koji sam prema vama učinio.

- Istina je - poče mladi Strimb - da je Brut veoma druželjubiv i uvek ljubazan. Isti takav je i Milvije. Ako su svi hrišćani kao oni, ne razumem zašto se onda toliko rđavih stvari o njima priča.

Dečaci su pokušavali da sami sebi objasne tu očiglednu protivurečnost, pa je ponovo nastao tajac. Videći da je njegov autoritet podriven, Ruf, koji je ostale podstrekavao na sukob sa Brutom, glasno reče:

- Oni su licemeri! Pretvaraju se pred tobom da su ti prijatelji, a iza leđa potajno rade sve da bi te povredili. Licemerje je najgori porok, a oni su pravi licemeri!

Bilo bi zaista čudno biti danju dobar, a noću rđav. Takvo ponašanje mi nije jasno - u nedoumici će Krisp, sumnjajući u grubu optužbu svog školskog druga.

- Imaju oni svoje razloge za to. Uostalom, svi govore o tome da su oni licemeri i to vam je najbolji dokaz Da je to istina! - ljutito prasnu Ruf. - Videćete da im ništa od onog što rade neće biti od koristi. Neće se time izvući! Verujte mi, znam o čemu govorim!

* * * * *

Čim je Brut stigao u palatu, saznao je od vratara da ga senator već duže vreme čeka u biblioteci. Kad je ušao u prostranu odaju punu starih knjiga i pergamenata, senator ga srdačno pozdravi, a potom reče:

- Saslušaj me pažljivo, čedo moje. Da li se osećaš dovoljno jakim da preduzmeš jedan veliki i važan zadatak?

- Nadam se, gospodine - smerno će Brut.

- Život episkopa Dionisija je ugrožen - ozbiljno će Poplije. - U velikoj je opasnosti.

- Oh!

- Kao što znaš, trebalo je da se večeras okupimo u kamenolomu Ancio, ali sam od samog cara saznao da je policija o tome obavještena, najverovatnije od lažnog brata, i da su naumili da postave zasedu za hrišćane. Moramo o tome odmah obavestiti našeg dragog vladiku. Moraš da mu preneseš poruku pre nego što ode u kamenolom!

- O, gospodine, hvala Vam na poverenju i na tako velikoj časti! - uskliknu Brut, pun strepnje pomešane sa uzbuđenjem.

- Čedo moje, mislim da niko neće posumnjati u dečaka. Aleksamen je silno želeo da on ode do vladike, ali njega dobro poznaju na dvoru, naročito svi stražari, i već je pod prismotrom. Zato sam ga poslao tobože u lov s Milvijem, a u stvari je otišao da ovu poruku prenese našoj manje poznatoj braći kako bi onda oni mogli da upozore druge hrišćane. Osim tebe nemam koga drugog da pošaljem do vladike.

- Gospodine, za njega bih i svoj život dao!

- Čedo moje, da bi uspeo da mu preneseš poruku, moraš se i sam dobro čuvati - upozori ga senator. - Budi veoma pažljiv. Treba prvo da izađeš izvan rimskih gradskih zidina, i to kroz kapiju Kapeni, i da ideš ulicom Ostija sve dok ne stigneš do raskrsnice zvane "Tri krčme". Nećeš je promašiti jer je jedina na tom putu, a i zato što odatle ulica nastavlja pravo. Na toj raskrsnici ćeš videti tri krčme. Svaka od njih sa spoljašnje strane ima svoj znak: prva medveda sa kopljem, druga veliku ribu, a treća drveni znak na kome je izrezbarena vučica. Ući ćeš u treću krčmu i reći 'Povrće je ovde.' Zapamti dobro ovu rečenicu.

- Da, gospodine.

- Pazi da kažeš tačno ono što sam ti rekao: 'Povrće je ovde.' Nemoj da kažeš, recimo 'Ovde je povrće', jer će to promeniti značenje poruke - ozbiljno će senator.

- Razmem, gospodine - odgovori Brut. - Treba da kažem: 'Povrće je ovde'.

U znak potvrde senator klimnu glavom i nastavi da daje uputstva.

- Na tu poruku jedan čovek će ti odgovoriti: 'Uđi i uzmi ga.' Slobodno kreni za njim i on će te kroz neka polja odvesti do ulice u kojoj se nalazi kuća trgovca kožom po imenu Kalv. Kad tamo stigneš, treba da kažeš: 'Petar i Pavle, apostoli'. Kalv će te onda

odvesti pravo kod episkopa Dionisija. Reci mu da si došao u moje ime i obavesti ga o onome što sam juče čuo od cara. Zamolićeš ga da prenoći u Kalvovoj kući i da je noćas ne napušta. Uz to treba da ga uveriš da smo i ostalu braću upozorili na opasnost i da ćemo se sresti za tri dana u Kalistovoj katakombi. Da li si sve zapamtio? Shvataš li da ti ne mogu dati pisanu poruku?

- Da, gospodine, shvatam - odlučno će Brut osećajući važnost onoga što je senator tražio od njega.

- Ne samo da je život episkopa Dionisija u tvojim rukama nego i životi mnoge naše braće - ozbiljno će Poplije. - Ponovi mi one dve rečenice.

Brut ih ponovi bez greške.

- Dobro - smireno će Poplije. - A sad idi. Izađi kroz baštenska vrata. Mislim da je tako bolje. I pazi da ne lutaš da ne bi nabasao na nekog od tvojih školskih drugova.

- Gospodine, obećavam Vam da ću ići što god brže mogu! Dok se Brut spremao da krene, senator ga je gledao sa očinskom nežnošću i rekao:

- Čedo moje, zar te ne čudi da čovek koga si znao kao tiranina sada može biti uključen u jedan ovakav zadatak? Srećom, još uvek sam carev tajnik i prijatelj. Ipak, moram da pazim jer sam i njegov sluga. To što smo izloženi istim opasnostima još više nas zbližava - ozbiljno će senator, pokušavajući da sakrije suze. Idi sada, čedo moje, i neka te Bog štiti i vodi.

Brut je izašao iz sobe u ozbiljnom i odlučnom raspoloženju.

* * * * *

Prošlo je oko sat vremena od kako je Brut prošao kroz Kapeni kapiju. Došao je do mesta gde Apijev put preseca drugi drum i iznenada zastao. Počeo je da razgleda unaokolo pokušavajući da prepozna tri krčme među okolnim kućama. Sedeo je na ivici puta i pretvarao se da se igra nekim kamenčićima, a u stvari je stalno pažljivo razgledao vrata na okolnim kućama. Mnogi znaci mu nisu bili jasni i to ga je brinulo. Znao je da je u pitanju vladikina bezbednost i osećao je da gubi vreme.

Iznenada je ustao i radosno prišao raskrsnici. Pogled mu je pao na vrata na kojima je bila urezana slika velikog medveda koji je kandžom čvrsto držao koplje. Iz sledeće gostionice dopirali su bučni glasovi i smeh i to ga je osokolilo da priđe bliže. Iznenada je na vratima ugledao naslikanu veliku ribu. Bio je to delfin, čuveni delfin iz grčkog mita, koji je na leđima nosio legendarnog pesnika Ariona. Brut je vrlo dobro znao da to nije bila riba koju su hrišćani koristili kao svoj znak.

I baš kad je hteo da se udalji, primeti da ga iz kafanice gledaju neki ljudi i da su iznenada ućutali. Osetio je hladan znoj po čitavom telu, a potom neočekivano začuo bučan smeh i duboki glas koji ga poziva da uđe.

- Hej ti, mali, uđi unutra!

Brut se silno uplašio. Poželeo je da se okrene i trči koliko ga noge nose, ali u isto vreme je shvatio da bi takav potez samo pogoršao njegov položaj. Zato je skupio hrabrosti i odlučio da mirno uđe u krčmu, prikrivajući svoj strah izrazom staloženosti i pribranosti. Kad je ušao u prostoriju punu naroda, video je da su ljudi u krčmi gladijatori i da piju neko crno vino.

- Priđi bliže, ne plaši se! - zabrunđa jedan od njih.

- Zašto bih se plašio? - ravnodušno će Brut koji je i usred sve te buke i galame mogao jasno da čuje jako i brzo lupanje svog srca.

- Zašto? - zagrme jedan čovek. - Zar se ne bojiš nas koji se borimo sa lavovima i medvedima? Je li moguće?!

- Ali, hvala Bogu, nisam ni lav ni medved! - srdačno se nasmeja Brut. - Zbog čega bih brinuo? - upita skrivajući svoj strah.

- Možda ne treba da brineš, ali mi se ne borimo samo protiv lavova i medveda, nego i jedan protiv drugoga! Na primer, evo danas ovaj moj prijatelj pije vino sa mnom, a sutra ćemo se boriti u Koloseumu. Jedan od nas, ili čak obojica, ćemo ostaviti život u areni. No to nas ne sprečava da pre okršaja budemo prijatelji!

Reci mi da li si ikad razmišljao o tome da postaneš gladijator? Znaš, tako možeš da zaradiš mnogo novca! Nije loš posao! - glasno se nasmeja gladijator i otpi gutljaj vina iz svoje čaše.

- Zašto to jadno dete ne ostaviš na miru! - prekide ga drugi gladijator. - Osim toga, nisi ga pozvao da uđe unutra da bi mu pričao

ove priče, nego zbog nečeg drugog.

- Tačno! Reci mi, mladiću, šta si naumio da radiš u krčmi kod vučice?

Kad je čuo pitanje, Brut je pomislio da mu je srce stalo i da će se svakog trena onesvestiti. Ali prikupivši svu preostalu snagu i hrabrost, upita:

- Kako ste znali da idem baš tamo?

- Vidiš da sam pogodio! - uzbuđeno će gladijator, lupivši o sto svojom velikom pesnicom. - Eto, znao sam, a i reći ću ti kako sam pogodio. Vidiš, dok smo moj drug i ja pokušavali da odlučimo ko će da plati vino koje smo popili, pogledao sam napolje i primetio kako gledaš u onaj znak medveda. Nisi se zaustavio pred tim vratima, a hteo si da i pored ove krčme prođeš, pa sam tako shvatio da tražiš treću krčmu. Ali samo da znaš da je bez moje pomoći nećeš naći!

- A zašto? - šapatom će Brut, plašeći se da je njegov zadatak u opasnosti.

- Zato što sam pre neku noć bio tamo sa nekim svojim prijateljima - opušteno počeo gladijator - i napravili smo takav darmar i stvorili takvu nevolju da nas vlasnik krčme više ne pušta da uđemo. Ali ne brini, osvetio sam se ja za to! Izvadio sam nož i ogulio vučicu sa vrata tako da se više ne može prepoznati! To će ga naučiti pameti! Eto, na to sam mislio kad sam rekao da nećeš moći da nađeš krčmu bez moje pomoći. Tako si mi, mali prijatelju, pomogao da dobijem opkladu. Kad sam te video, pogodio sam šta tražiš, pa će zato moj drugar da plati ovo vino. A da bih te za to nagradio, pokazaću ti gde je krčma! - odlučno će gladijator pa uhvati Bruta za rame i zajedno s njim izađe napolje. Krčma koju tražiš je druga zgrada s tvoje desne strane - samouvereno će gladijator čim su se našli na ulici. - Pogledaj, još uvek se na vratima vide ogrebotine od mog noža. Idi sad i ako sutra ne ideš u školu, dođi na stadion da nas gledaš!

Gladijator se vratio svojim prijateljima i neotesanim igrama, a Brut je stajao sam na ulici i drhtao od straha. No to ga nije dugo držalo. Čim je došao k sebi, uvideo je da mora da završi posao zbog kojeg je tu. Brzo je otišao do zgrade koju mu je gladijator pokazao i stao pred ulaz. Odlučno i hrabro je ušao unutra. Prostorija je bila bučna i puna ljudi koje su služili dve žene i jedan muškarac. Niko nije obraćao pažnju na sirotog dečaka. Nije znao šta mu je činiti, pa je

uznemireno pogledao jednu ženu koja je išla u njegovom pravcu i nosila poslužavnik pun prljavih sudova.

- Povrće je ovde - tiho joj reče u prolazu.

Žena je prošla pored njega i činilo mu se da zbog buke u krčmi ništa nije čula. Snuždeno je gledao za njom i odjednom ga je obuzeo silan strah. Osećao se kao da se pod otvara pod njim. Svi ti ljudi su mu odjednom bili previše glasni i izazivali su njegovu zbunjenost, a on se našao usred svega toga. Pitao se da li ga je žena uopšte čula, ili ga možda samo nije razumela. On joj je pogrešno dao neprocenjivi znak koji je za njihovog voljenog vladiku značio spasenje života. Može biti da ga nije razumela ili nije marila? Najgora mu je bila pomisao da je možda neprijatelju i izdajniku slučajno otkrio najvažniju tajnu lozinku. I dok je tako izbezumljeno razmišljao, iznenada vide da je žena otišla kod onog muškarca koji je služio mušterije, brzo mu nešto šapnula na uvo, a potom hitro otišla u kuhinju. Čovek je pažljivo pogledao Bruta, kao da ga odmerava, prišao mu i glasno ga upitao:

- Hej ti, mladiću, šta hoćeš?

Brut je osetio kako ga podilaze žmarci a kolena klecaju. Ali progutavši knedlu i prikupivši hrabrost, odgovori isprekidanim glasom:

- Došao sam da Vam kažem, 'Povrće je ovde.' Čovek je pogledao Bruta pravo u oči, kao da je pokušao da prodre kroz njih i da pročita njegove misli, a potom je odgovorio:

- U redu, onda 'uđi i uzmi ga. Idemo u baštu.

Brut je osetio ogromno olakšanje. Kad je čuo očekivani odgovor, zapljusnula ga je bujica radosti. Idući odmah iza čoveka, stigao je u zadnje dvorište krčme a zatim su produžili u baštu. Čovek se iznenada okrenu prema njemu i strogo upita:

- Koje povrće je ovde?

Brut nije bio spreman za takvo pitanje. Radostan osmeh olakšanja koje je osetio samo trenutak ranije, smesta nestade s njegovog lica. Uplašio se i prebledeo, pitajući se da nije možda zaboravio nešto važno što mu je senator rekao. No videvši izbezumljeni izraz na njegovom licu i očigledno zadovoljan time što dečak nije mogao da odgovori, čovek se krišom nasmeši.

- Odlično, dečache! Ne treba da odgovaraš na ovo pitanje. Samo sam ga postavio da bi se uverio da si pravi glasnik, a ne uljez - zadovoljno će njegov vodič pokazujući prstom put kojim je Brut trebalo da krene. - Tamo ćeš naći Kalvovu kuću. Prva je s tvoje leve strane. Nije je teško naći.

Sad kada je znao da je na pravom mestu, Brut počeo da trči iz sve snage. Bojao se da je zakasnio i da neće uspeti da na vreme preda poruku. Približavajući se Kalvovoj kući, oseti snažan miris sveže kože, a u isto vreme ugleda senku koja je, pri slaboj večernjoj svetlosti, koso padala preko dvorišta. Na glavnom ulazu je ćutke stajao jedan čovek. Kad mu je dečak pritrčao i stao pred njega, prekinuo je ćutanje i upitao:

- Šta hoćeš, mladiću?

Brut ga je pogledao pravo u oči i rekao:

- Petar i Pavle, apostoli.

Bio je to Kalv, trgovac kožom i on je dobro znao da ova lozinka može samo da znači da stiže poruka od velike važnosti, i to poruka o opasnosti. Istog trena je osetio kako ga po celom telu obliva hladan znoj, pa brzo reče:

- Pođi za mnom!

Brut i on se hitro popeše starim drvenim stepenicama i stigoše do jednog čistog hodnika na čijem su se kraju nalazila mala vrata. Kalv pokuca na njih i odmah uđe u odaju držeći Bruta za ruku.

Prostorija u koju su ušli bila je velika i zamračena i samo je malo kandilo treperavim plamičkom obasjavalo zidove i tavanicu. Brut priđe ljudima koje je nazirao u samom uglu sobe. Tek kad su mu se oči prilagodile na slabu svetlost, on prepozna vladiku. Sedeo je u uglu i razgovarao sa nekoliko ljudi. Činilo se da jedan od njih zapisuje nešto što mu episkop Dionisije diktira.

- Oh, oče! - uskliknuo Brut nemoćan da kaže išta više.

Sa ogromnim poštovanjem i radošću dečak pade na kolena pred vladikom i istog trena zaplaka. A onda je osetio ruku koja ga blagosilja krsnim znamenjem a zatim ga umirujuće miluje po glavi. To je zaista bio njegov voljeni vladika i dečak je odmah osetio da je na sigurnom.

Brut je nastavio da tiho plače, sve dok mu episkop Dionisije ne reče:

- Smiri se, dobro čedo moje. Plačeš li od radosti ili od tuge? Uzdam se u Boga, Koji je stvorio i smeh i suze.

- Oče, šalje me gospodar - poče dečak kroz suze. Otkrio mi je gde se nalazite i poverio lozinke koje sam imao da kažem kako bi me naša braća prepoznala.

- To sigurno znači da donosiš važne vesti od Poplija. Šta je, dečače?

- Moj gospodar Vam poručuje da večeras ne idete na sabranje koje ste sazvali. Policija sve zna i planira da Vas uhapsi!

- Šta je sa ostalom braćom? - smireno upita episkop Dionisije.

- Ne brinite za njih, oče. Moj gospodar je uredio da svi budu na vreme obavješteni. Oče, nikad više ne smete ići u kamenolom Ancio. Senator je rekao da će se sledeće sabranje održati za tri dana u Kalistovoj katakombi.

Izgledalo je kao da je episkop Dionisije na trenutak negde drugde u mislima. obraćajući se potom dvojici đakona koji su bili pored njega reče:

- Vidite, nevolje su počele. Još jednom se od Hristove Crkve traži da prolije krv za svoju veru.

- I proliće je, oče, kao što je uvek prolivala, ali će kroz ove progone postati još jača - odlučno će jedan od đakona.

- Da, sine moj, ali moramo se moliti da naša ljubav prema Bogu nikad ne ohladni u našim srcima i za to da budemo svi sposobni da izdržimo i iznesemo svoj krst kao što je to Gospod učinio. A ti, čedo, poče vladika ponovo se obraćajući Brutu - zašto ne sedneš i ne odmoriš se malo? Izgledaš tako umorno.

- O ne, oče, ne mogu! Moram brzo da se vratim kući u slučaju da sam im potreban, a i hteo bih da smirim roditelje koji me čekaju - ozbiljno će Brut. Sveti oče, blagoslovi mi da idem! - zamoli uzevši vladikin desnicu u svoje krstoliko složene dlanove.

U redu, sine - reče episkop, nežno posmatrajući mladića. - Neka je Bog uvek sa tobom. Moj blagoslov svima.

ODGOVOR

Brut se približavao Apijanovom putu, nedaleko od groba Sesilije Metele, ne primećujući red vojnika koji su preprečili put. U to vreme su se mnogi vraćali u grad iz svojih seoskih kuća i Brut je išao pomešan s njima i ravnodušno gledao oko sebe. No uskoro je primetio da vojnici zaustavljaju prolaznike i nešto ih pitaju, a potom puštaju da idu svojim putem. Brut je išao pravo i osetio veliko olakšanje kad je prošao pored vojnika a da ga oni nisu ništa upitali. No kad je čuo da o njemu govore, ubrzao je korake. Načuo je nekoliko rečenica od kojih se naježio.

- Šta je sa tim detetom?
- Ma tek je dete!
- Naređenje je naređenje! Pozovi ga da se vrati.
- Hej ti, mališa, vrati se!

Čuvši vojnikov grubi glas, Brut se borio sa samim sobom. Znao je da neće ništa dobiti ako pobegne, već da će tako samo pogoršati stvari.

Dok se vraćao ka prepreci na putu, jedan od vojnika ga je zgrabio za rame i oštro ga upitao:

- Odakle dolaziš?
- Iz tri krčme - mirno je odgovorio.
- Šta si tamo radio?
- Išao sam po povrće.
- Pa gde ti je povrće? Ne vidim ga kod tebe!
- Zato što sam ga odneo na drugo mesto.

Ruka koja ga je tako čvrsto držala, malo je popustila.

- Gde živiš?
- U kući mog gospodara senatora Poplija - odgovori Brut, znajući unapred kakav će utisak ostaviti pominjanje senatorovog imena. Ono je uvek bilo delotvorna odbrana. Čitava carska garda je dobro znala za blisku vezu između cara i senatora.

- Pitaj ga! - zaurla vojnik koji je bio rešen da se izvrši njegovo naređenje.

- Ma, on je samo dete! - gotovo zaštitnički će vojnik koji je držao dečakovo rame.

- Nema veze! To je naređenje! - odbrusi prvi vojnik. - Dakle, mališa, ponovi za mnom: Car je bog, a Hristos nije ništa. Kaži!

- Car je bog, a Hristos nije ništa. Hajde, reci! - ponovi vojnik koji ga je držao za rame, požurujući ga u želji da se ispitivanje što pre završi.

U sutonu koji je počeo da obavlja sve pred sobom, lagano skrivajući zalazeće sunce, izgledalo je tragično i pomalo čudno kako su se dva razjarena vojnika, čiji su se šlemovi i oklopi preteće nazirali u polutami, nagnula nad uplašenim detetom čekajući njegov odgovor.

Brut nije odmah odgovorio. Za trenutak je zatvorio oči da bi se usredsredio, ali kad ih je ponovo otvorio, već je bio doneo odluku. Gledajući pravo u oči vojnika koji mu je postavio pitanje, polako i jasno je rekao:

- Car je samo čovek, a jedino je Hristos Bog. Istog trena je osetio snažan šamar od čega mu se glava trgla u stranu. Pao je na zemlju krvareći iz usta.

- Pseto malo! - progundā vojnik koji ga je udario, a zatim pljunu palog dečaka i tako, nakon povrede i uvrede, okonča kukavičko delo.

- Pazi, on pripada Popliju Klemu - upozoravajuće će drugi vojnik. - Uostalom, prvi je koga smo uhapsili. Ne udaraj ga! Hajde, mladiću, ustani!

Brut je išao prema gradu između dva rimska vojnika koji sugačvrsto držali zaruke. Prolaznici su iznenađeno zurili u njih, a neki su odmahivali glavom i komentarisali:

- Vidi, Pretorijanci sa malim lopovom! Šta li je ukrao?

Na to jedan od vojnika, želeći da ostavi utisak, reče:

- Nije lopov, nego hrišćanin.

Stav prolaznika se odmah promeni i postade neprijateljski i pun mržnje.

- Tako mlad, a tako pokvaren! - dobaci jedan čovek. Veliko je ime bogova i cara koji zatire taj mrski rod!

Bruta iznenada obasu kiša kamenica. Reagujući brzo na opasnost, stražari povikaše:

- Stanite ako znate šta je dobro za vas! Vodimo ga kod sudije i on će odlučiti. Tako nam je naređeno. Neka sudija pokuša da ga ubedi da otkrije sve što zna. Na taj način ćemo ih uhvatiti još više!

Uprkos metežu i opasnosti Brut je išao između vojnika smirenim i odmerenim korakom. Činilo mu se da mu neka unutrašnja sila daje tu neočekivanu hrabrost i snagu. Kad su stigli u policijski štab, među onima koji su se tu okupili prepoznao je nekoliko svojih školskih drugova.

- Pogledaj! - uzviknu Ruf. - Uhapsili su ga! Mogao je da vidi petoricu ili šestoricu svojih školskih drugova, koji su se pribili jedan uz drugog. Znali su da sledi nešto strašno i na licima im se ocrtavao veliki strah. Na Rufovom licu se iznenada pojavi radoznalost, pa reče:

- Hajde da ih pratimo! Čuo sam da su ga uhapsili jer je hrišćanin. Postaje vrlo zanimljivo!

U ZATVORU

Tamničar se kod zatvorskih vrata duboko pokloni posetiocu i reče:

- Možete slobodno ući, Vaša ekscelencija. Verovatno hoćete da vidite zatvorenike koji su juče osuđeni? Znae, čitav Rim oseća veliko olakšanje zbog njihovog hapšenja. Ti pokvarenjaci su spremali zaveru protiv našeg carstva!

Naglašavanjem poslednjih reči tamničar je želeo da pokaže svoju odanost caru i pritom se nadao da će dobiti osmeh ohrabrenja od dostojanstvenog i ozbiljnog senatora, koji je neočekivano stigao sa sinom i slugama.

- Da, voleo bih da ih vidim. Jedan od mojih slugu je među njima - reče Poplije strogo ga pogledavši.

- O, to mora da je dečak za koga nam je car naredio da ga ne mučimo. Pođite sa mnom, odmah ću Vas tamo odvesti - s poštovanjem će tamničar i dalje pokušavajući da stekne blagonaklonost jednog od najmoćnijih ljudi u carstvu. - Ovuda, molim Vas.

- Samo trenutak! - reče Poplije, zaustavivši ga naglima pokretom ruke. - Želeo bih da dečaka vidim nasamo. Imam razloga za to - odsečno će senator.

- Naravno, gospodaru, zašto da ne? Kako želite! Tu pored je jedna prazna ćelija i, ako mi dozvolite, odvešću vas tamo zajedno s Vašom cenjenom pratnjom i tu ću Vam dovesti Vašeg malog zatvorenika.

- Hvala ti! - ozbiljno će Poplije, pokušavajući da ne pokaže emocije.

Prošli su kroz mračni hodnik gde je, sa desne strane, bila velika odaja puna ljudi i žena uhapšenih prošle večeri kraj spoljašnjeg rimskog zida. Kad su prošli pored nje, tamničar se zaustavi i reče:

- Ako mi Vaša Ekscelencija dozvoli, hteo bih da Vam ukažem na nešto što sam primetio.

- Nastavi - hladno će Poplije, prikrivajući s kakvim nestrpljenjem očekuje da čuje vesti o hrišćanskim zatočenicima.

Tamničar uspori i dok je išao postrance prošapta:

- Stvarno ne znam kakvi su to ljudi! Svi osuđenici, koji su ovde dovođeni radi pogubljenja u areni, su urlali i vikali na mene i sve druge vojnike tako glasno da su njihovi krici, tako mi Zeusa, probijali i

same zidove! Ali ovi ljudi - zaprepašćeno nastavi potpuno se zaustavivši i prišavši. senatoru tako kao da želi da mu prenese najpoverljiviji podatak - se uopšte ne žale! Gledaju jedan u drugog i razgovaraju tihim glasom, a mnogo puta sam video da se okupljaju i pevaju himne. Neverovatno! - dodade u neverici odmahujući glavom.

Poplijeve oči su bile pune suza dok je slušao tamničara. Ovaj je već išao ispred njega sa bakljom u ruci i nije mogao da primeti senatorova osećanja. Poplije se okrenu i pogleda Aleksamena i ostale i, pri slaboj svetlosti baklje, vide da su i oni čuli tamničareve reči i slično njemu reagovali. Brzo je obrisao oči krajičkom svoje skupocene tunike i, gledajući ostale s puno ljubavi i saosećanja, krenuo da se priključi svom vodiču. Tamničar je već bio na kraju hodnika i pokušavao da otključa vrata prazne ćelije.

- Izvinjavam se što Vi i Vaša pratnja morate da pričekate u ovoj ćeliji - ponizno će tamničar. - Odmah ću učiniti ono što ste tražili! - Pošto je upalio sve baklje u maloj i vlažnoj prostoriji, okrenuo se i odmah otišao, ali se ubrzo vratio zajedno sa Brutom. - Tvoj gospodar je došao da te vidi! - reče sažaljivo, a potom se, ostavivši dečaka pred vratima ćelije, udalji.

Kad se Brut pojavio pred niskim dovratkom ćelije, nije ni malo ličio na uplašenog i poniznog roba, kakav je bio na Siciliji. Vrlo dobro je razumeo vezu koja je u hrišćanstvu spajala bogate i siromašne. Lice mu je bilo spokojno i odražavalo je veliku radost koja je, poput svežeg proleća, preplavila njegovu mladu dušu a čudesna svetlost, naizgled sjajnija od baklji, blistala mu je u očima. S ljubavlju i poštovanjem se naklonio Popliju i pohitao uplakanim roditeljima.

- Oče! Majko! - uskliknuo je i oboje ih zagrlio. Oh, ne plačite, molim vas! Kad biste samo znali kako sam srećan! Znajte da se nikada nećemo razdvajati! Su;gra ću biti sa Hristom u Raju, a samo zamislite koliko ću tamo moći da se molim za vas! A jednog dana - produži gušeći se u suzama - oh, kakve li radosti, jednog dana ćete doći i srešćemo se u Raju! - reče pa za trenutak zastade. - Žao mi je što ste tužni, a voleo bih da se radujete mojoj sreći! - nastavi s neverovatnom snagom i hrabrošću. - Gospodine, ukazali ste mi veliku čast time što ste došli i obišli me, pa mi čak i roditelje doveli! - zahvalno će Brut okrenuvši se prema Popliju koji je, preplavljen osećanjima, stajao malo dalje posmatrajući čitav prizor.

- Dete moje, zamolio sam cara za pomilovanje, ali je odbio - tužno će senator suzdržavajući suze.

- Ako Bog hoće da baš sad dam život - poče Brut, ali videvši Milvija i Aleksamena kako stoje malo dalje, za trenutak zastade. - Kao što vidiš, Milvije, objasnićeš našim školskim drugovima da je Hristos Onaj koji ukrepljuje Svoje prijatelje da se ničega ne boje! - nastavi s osmehom na usnama.

Aleksamen je sve ovo ćutke posmatrao iz dubine mračne ćelije, a onda je glasno zajecao. Zatim, ne mogavši više da se uzdrži, pade Brutu pred noge i obgrli ih:

- Dragi brate, molim te, oprosti mi što sam pre bio tako surov prema tebi. Ja...

- Aleksamene, tada nisi znao za Hrista - prekide ga Brut, podigavši ga i nežno ga zagrlivši. - Od trenutka kad je On ušao u tvoj život, ti i tvoji roditelji ste postali tako dobri prema meni, i ne samo prema meni već prema svima! - Gospodine, poče odvažno okrenuvši se prema Popliju - želim da znate da je Vaša poruka tačno prenesena episkopu Dionisiju. Rekao sam mu sve što ste mi objasnili. I on se slaže da se sledeće sabranje održi u Kalistovoj katakombi. - Samo mi je zbog jednog žao - nastavi setno dok mu se u očima ogledao očaj. - Želeo bih da se poslednji put pričestim Svetim Telom i Prečasnom Krvlju Gospoda našeg Isusa Hrista. Da sam samo znao da će me u povratku uhapsiti, zamolio bih oca Dionisija da me pričesti pre mog odlaska.

Na to Milvije, koji je celo vreme ćutao, načini korak napred i ozbiljno reče:

- Ne tuguj, mali brate. Sad ćeš se pričestiti Telom i Krvlju Gospoda našeg Isusa Hrista!

- Ali kako, Milvije?

- Video sam kad su te uhapsili i odmah sam otišao da o tome obavestim našeg gospodara. On je otišao pravo kod cara da traži pomilovanje, a ja kod episkopa Dionisija.

I?

- I on mi je poverio Telo i Krv Hristovu za tebe! reče Milvije isprekidanim glasom punim emocija.

Milvije je zatim jednom rukom skinuo tuniku s ramena, a drugom otkrio ono što je pažljivo ćuvao kraj srca, moleći se sve vreme. Odvio

je parče novog čistog platna, izvadio bočicu i osećajno uskliknuo:

- Gle, Jagnje Božje!

Sa licem koje je sijalo kao sunce od radosti i olakšanja i očiju punih suza, Brut je kleknuo i pomolio se u sebi, a zatim se, pobožno i ispunjen strahopoštovanjem, poslednji put u ovozemnom životu pričestio Svetim Darovima Gospoda i Spasa našeg Isusa Hrista sa strahom Božjim, verom i ljubavlju.

* * * * *

U tom trenutku je, kao nikad pre, u školskom dvorištu bilo veoma bučno. Potresen jučerašnjim događajima, Milvije je želeo da ostane kod kuće sa Brutovim i svojim roditeljima, ali je ipak došao jer je trebalo da ispuni Brutovu želju. Zamolio ga je da školskim drugovima objasni da je Hristos Onaj koji ukrepljuje Svoje prijatelje da se ničega ne boje i zato je ovog jutra Milvije sam došao u školu, sećajući se usput kako su Brut i on često zajedno išli istim tim putem i razgovarali o veri. Čim je stigao, školski drugovi su ga obasuli pitanjima:

- Da li si video Bruta?

- Šta je rekao?

Gledajući ih ozbiljno i trudeći se da ničim ne oda svoju tugu, Milvije odgovori:

- Kazao mi je da se oprašta sa vama i da vas uverava da će vas se tamo gde ide uvek sećati.

- Ali večeras ide u arenu!

- Da, u pravu si, no posle toga ide Bogu. Od tada će vas se zauvek sećati. Biće vam zauvek prijatelj i moliće se za vas!

Neznabošci očitno nisu razumeli ni reči od onoga što im je rekao.

- Bio sam tamo sa nekima iz naše družine kad su ga uhapsili. Trebalo je samo da kaže jednu reč i oslobodili bi ga! - dobaci Ruf.

- Znam, Rufe, ali tom rečju bi se odrekao istinitog i živog Boga!

- Ako bi tebe uhapsili, da li bi i ti isto učinio?

- Da! Onako kako je Bog dao snagu Brutu da ispovedi Ime Njegovo, tako bi i meni dao.

- Ma nemoj! Ne govori gluposti! - poče Krisp nakon kraće pauze. - Siguran sam da nas je video u trenutku kad su ga uhapsili i samo se

pretvarao da je hrabar i jak. Ali hajde da ga za nekoliko sati vidimo u areni! Što se tebe tiče, Milvije, znaš da mi ne odajemo jedan drugoga, iako već neko vreme sumnjamo da si hrišćanin. Sve znamo!

- Kako ste pogodili?

Njegovo bezazleno pitanje je iznenadilo školske drugove i nisu znali šta da kažu.

- Mogu odmah da ti kažem da smo sumnjali zato što si uvek tako dobar i ljubazan - Najzad se usudi Strimb da izgovori ono što mu je bilo na umu. - Baš kao i Brut! - dodade iznenada obuzet nekim skrivenim osećanjem.

Na to mu Ruf prekorno dobaci:

- Ne razumem kako bilo ko može da sažaljeva neprijatelje našeg carstva! A naročito kad smo pušteni iz škole ranije kako bismo mogli da posmatramo prizor u areni - dodade okrenuvši se prema ostalima. - Ne vidim razlog zbog kojeg bismo to propustili. Iskoristimo priliku! Ko ide sa mnom? - upita polazeći na brzinu.

Svi su, čak i mladi Strimb, krenuli za njim. Samo je Milvije ostao. Osmotrivši napušteno školsko dvorište, polako je i sam krenuo kući.

U KOLOSEUMU

Prethodni carevi, poput Nerona, bili su zaneti igrama i gladijatorskim borbama u Koloseumu. Druge careve je više zanimalo da sa svih krajeva carstva dovode najbolje konje i vozače dvokolica, nego da brane svoje granice. Tu su bile i borbe, i to ne samo između dva vešta gladijatora, već i epski prikazi bitaka između Trojanaca i Makedonaca ili Spartanaca i Persijanaca. Hiljade ratnika je nosilo komplikovane kostime i strano naoružanje. Jedan naročito rasipan car je Koloseum napunio vodom samo da bi ponovo prikazao istorijsku pomorsku bitku. Budući da su to bile borbe do smrti, samo je cena izgubljenih života na terenu prevazilazila vrednost novca koji se zbog njih odlivao iz državne blagajne.

Kao hrabrog, disciplinovanog vojnika i dostojanstvenog guvernera, Aurelijana nikad nisu zanimale igre ili gladijatorske borbe. No ovaj put je pažljivo razmotrio raspored predstojećih igara i zaključio da gladijatorska nadmetanja i trke dvokolica svakako treba da se održe, ali i da zarobljeni hrišćani treba da budu posečeni mačevima gladijatora.

Dva sata pre igara Koloseum je bio prepun. Gledaoci su se bučno svađali, kladili i prepirali se koji će gladijator pobediti. Tokom popodneva raspoloženje u areni je podsećalo na karneval, a ne na gubilište. Ulični piljari su prodavali meso i vino, plesači su razvratnim pokretima zabavljali svetinu, a deca su uzela štapove igrajući se gladijatora.

Baš kad se činilo da čekaju čitavu večnost i da spektakl nikad neće početi, iznenada svi u gledalištu zanemeše. Glavna kapija se otvorila i ušli su oficiri Pretorijanske garde. Zauzeli su svoje položaje sa obe strane ulaza, podigli trube i odsvirali znak za pažnju. Glasni, melodični zvuk odjekivao je čitavom arenom i svi su odmah ustali sa sedišta. Stigao je car Aurelijan. U pratnji najuglednijih generala izgledao je veličanstveno. Odmah iza njega je išao Mnestej sa jedanaestoricom mladih carskih perjanika. Car je zauzeo mesto u carskoj loži, a u lože pored njegove smestiše se generali, senatori i Zevsovi prvosveštenici. Nakon toga pojavi se i upravnik igara. U gledalištu nastade tajac. Jedinu zvuk koji se mogao čuti bilo je

škripanje njegovih sandala dok je svečano koračao prema središtu arene držeći crveno platno. Podigao je pogled ka caru i čekao na znak. Aurelijan je potvrdno klimnuo glavom i upravnik je bacio crveno platno na zemlju, označivši početak trka dvokolica.

Kapije Koloseuma se odmah otvoriše i deset lepih snažnih konja sa dvokolicama besno ugalopiraše, dižući takvu prašinu da se ponekad do samog kraja trke nije moglo videti ko vodi. Rulja je podivljala histerično vičući i urlajući. Još veće uzbuđenje gledalaca izazva pucanje točkova na jednoj dvokolici, koja se nakon toga, zahvaljujući veštini vozača, i sama spektakularno polomila. Po završetku trke dvokolica, pobednik je bio ovenčan lovorovim vencem i odveden na čestitanje uz gozbu i slavlje. A onda je upravnik najavio da je došlo vreme za borbu gladijatora.

Već zagrejana dramatičnom trkom dvokolica, rulja je divlje pozdravila ulazak gladijatora. Borci su se kretali arenom a mišićava tela su im se presijavala od ulja nanetog samo nekoliko minuta ranije. Oklopi su im zaslepljujuće blistali pod zracima zalazećeg sunca. Sa disciplinovanom preciznošću, krećući se zajedno u stroju kao da su jedno, svi stigoše pred cara sa oružjem u rukama i zaustaviše se u stavu mirno. obraćajući se caru gromkim glasom, ali i u želji da ih čuje vesela rulja, jednoglasno zapevaše gladijatorsku pesmu smrti:

- Slava nek je tebi, care, gospodaru naš! Mi koji ćemo umreti, pozdravljamo te sad!

Prvo nadmetanje je počelo uz bučno navijanje i klađenje gledalaca. No svi su pomalo suzdržavali emocije očekujući spektakl dva najveća i najpoznatija gladijatora, koji su te večeri trebali da se bore jedan protiv drugog. Uskoro dva ratnika uđoše u arenu potpuno spremni da se suoče. Čim su se pojavili, odjeknuše glasni pokličići uzbuđene rulje, sad već podivljale od oduševljenja. Bili su to Liksen i Negir, dva gladijatora koje je Brut upoznao dan ranije u krčmi. Obojica su bili veoma snažno i dobro građeni i to je bilo prvi put da su se trebali boriti jedan protiv drugog. Imali su jednak broj odanih poklonika i zbog napetosti na tribinama činilo se da je pretila opasnost da se predstojeća bitka proširi i u samo gledalište.

Borba je počela. Obojica su bili vrlo vešti ratnici i, budući da su taktiku i tehniku onog drugog znali gotovo kao svoju sopstvenu,

priredili su veličanstven spektakl za razularenu masu. Gledajući više od pola sata kako se dvojica muškaraca junački bore jedan protiv drugog u zadivljujućoj borbi, razdražena svetina je bila u sve većoj neizvesnosti. No baš kad su svi već počeli da misle da su dva gladijatora polubogovi, koji ne osećaju strah ili koje je nemoguće povrediti, Negir je Liksenu zadao takav snažan udarac mačem da je ovaj pao smrtno ranjen. Rulja je skočila kličući pobedniku, koji je stajao sa podignutom okrvavljenom rukom, klanjao se na sve strane i ponosno pozdravljao cara. Ni na trenutak nije pomislio na svog druga s kojim se samo dan ranije smejaio i pio vino i koji je sada ležao mrtav samo nekoliko stopa dalje od njega.

Negir je bio ovenčan lovorovim vencem i pozdravljen usklikima mnoštva njegovih navijača. Nekoliko vojnika ga je na ramenima odnelo da proslavi svoju pobedu. Rulja je gotovo pomahnitala.

Bilo je vreme! Aurelijan je klimnuo glavom i na sredini arene pojavi se najavljiivač. Popeo se na malu binu koja je bila postavljena posle nadmetanja gladijatora, i podigavši ruke prema gledaocima i osvrćući se u različitim pravcima, počeo da govori gromkim glasom. No masa je bila bukvalno podivljala tako da je nekoliko puta ponavljao najavu pre nego što su gledaoci primetili da nešto pokušava da kaže i počeli da se smiruju.

Kao vešt govornik koji se obraća publici, dramatičnim glasom je objasnio da je car otkrio mrsku hrišćansku jeres upravo ovde, u njihovom voljenom gradu. Opisao je kako su u protekla tri dana vojnici, ti hrabri branioci i zaštitnici rimskog mira, uhapsili više od stotinu izdajnika koji su se bili uputili na njihovo tajno sabranje. A onda je čvrsto i neopozivo objavio da su zbog svojih zločina osuđeni na smrt! Njihov zločin je to što kao hrišćani predstavljaju opasnost za državu. Naglasio je kako preziru rimske bogove i kako umesto njih obožavaju nekog čoveka koji je razapet zbog svojih zločina, te da su kovali zaveru protiv cara. Upozoravajućim tonom je istakao kako car želi ovim primerom da svima stavi na znanje da neće imati milosti prema onima koji odbijaju da se povinuju njegovim zapovestima i po svojoj neposlušnosti slede ovu izopačenu jeres. Trudeći se da to upozorenje bude što dramatičnije, na trenutak je zastao i prešao pogledom preko tribina, pa čak i preko loža u kojima su se nalazili

generali i senatori i pretećim tonom dodao da se to odnosi na sve, bez obzira na novčani i društveni položaj!

Kad je završio s najavom, sišao je sa bine i službena lica arene su odmah oslobodila prostor za sledeći događaj. U narednom trenutku vojnici su uz divljačko bičevanje izveli na sredinu arene mnoštvo ljudi i žena. Posetioци su očekivali da će ti ljudi ustuknuti pod vojničkim bičevima, da će plakati ili psovati, padati na kolena i moliti cara da im u poslednjem trenutku podari pomilovanje. No umesto toga na njihovim licima su bili mir i spokojstvo. To je ostavilo takav utisak da su uskoro svi zanemeli i zgranuto zurili u zadivljujući mir koji je vladao među tim neverovatno hrabrim ljudima osuđenim na smrt. Dok su se grlili i celivali, opraštajući se tako jedan drugog, na njihovim ozarenim licima blistala je neka naročita radost. A onda su, držeći se za ruke radi utehe i podrške, počeli da pevaju melodične i nebozvučne pesme, koje su se tako uznele da su sve u areni ispunile neobjašnjivom tugom zbog onoga što će se desiti.

Svetina je i dalje gledala zgranuto i zadivljeno, ćutke čekajući ishod. U prednjem redu, blizu centra arene, sedela je grupa mladića, koja je veliki večernji spektakl takođe posmatrala sa tihom slutnjom.

- Izgleda da se uopšte ne plaše! - došapnu Strimb ostalima.

- Oni su obični licemer! - drsko odbrusi Ruf.

Aurelijan je bio zbunjen ponašanjem rulje. Očekivao je da će ćuti povike i aplauz posle ovog događaja, ali to se nije desilo. Sve više ga je brinula nema i uznemirena reakcija gledalaca. Uplašivši se da će ga rulja ismejati, naglo dade znak vojnicima. Istog trena se otvoriše boćne kapije i mišićavi gladijatori utrćaše u arenу i počeše da napadaju nenaoružane hrišćane, žestoko i divljaćki ih udarajući i probadajući maćevima i kopljima.

Dok su krvava i beživotna tela zaklanih ųrtava padala na pešćano tlo, prelepa pesma je polako zamirala. Što su više videli mrtvih hrišćana na zemlji, to su ih gladijatori sve okrutnije ubijali. Ćinilo se kao da su mahniti i kao da ih pokreće neka nevidljiva sila puna mrųnje. Najzad je na sredini arene ostao da stoji samo jedan ćovek. Bezglasno se molio s podignutim rukama. I pošto više nije bilo drugih ųrtava koje bi mogle da utole nezasitu jarost gladijatora, ćinilo se da je svaki preostali mać i koplje pao na njega. Tako će i poslednja ųrtva srušila na zemlju. Spektakl je bio završen. Sluųbena

lica arene su izašla i počela da skupljaju leševe. Jeziva tišina je i dalje trajala.

Car prelete pogledom po preneraženim gledaocima i u trenutku ga obuze strašna pomisao da rulja nije uživala u spektaklu. Brzo pokuša sam sebe da ubedi da je svetina ćutanjem samo pokazivali iznenađenost što vidi da toliko ljudi umire bez i najmanjeg znaka suprotstavljanja ili straha, bez vikanja ili psovki. Čak se i on kojeg su zvali božanstvenim pitao kako je moguće da su se ti ljudi, koji samo nekoliko dana pre toga nisu mogli ni da zamisle kakav ih kraj čeka u areni, mogli tako spokojno suočiti sa smrću.

Iznenada se najavljiivač ponovo pojavi na privremenoj bini u središtu arene i glasno upozori da sledeći prizor treba da posluži za primer onima koji carev ukaz ne shvataju ozbiljno. Istakao je da car neće podnositi ničiju neposlušnost i da čak i deca moraju da budu poslušna njegovim ukazima.,

- Upravo će ovde pred vašim očima - dramatično produži najavljiivač - umreti mladi sluga koji pripada jednoj od najuglednijih rimskih porodica! Gospodar ovog mladog anarhiste je jedan od carevih najprisnijih prijatelja i savetnika. No car se i pored toga ne koleba niti okleva da ga kazni po propisu. Čak će i carevi prijatelji postati njegovi neprijatelji, ako se nađe da su neprijatelji carstva! - naglasi najavljiivač.

Čim su to čuli, dečaci su znali da je reč o Brutu, pa zato ustadoše da ga bolje vide. Službena lica arene su još jednom ušla, ovaj put noseći drveni krst srednje visine. Sledeći data im uputstva, doneli su ga u samo središte arene, kako bi svi mogli da ga vide, a potom su počeli da kopaju rupu u koju će ga zabosti. I mladi Strimb je ćutke posmatrao ovu jezivu pripremu, no iznenada mu pogled pade na kapiju na zapadnoj strani arene. Drhteći od straha, zagrabio je Krispovu ruku i duboko uzdahnuvši pokazao prstom na Bruta:

- Oh pogledaj! Tamo je!

Istog trena dečaci se okrenuše na tu stranu i ugledaše svog školskog druga kako stoji gotovo nag. Bio je samo nekakvim tankim platnom obmotan oko struka. Išao je između dvojice vojnika, sa rukama vezanim iza leđa. Dok su se približavali centru arene, dva vojnika su bila spremna da ga bičuju, ali zbog neodobravajućeg carevog pogleda, vratiše bičeve na svoje široke kožne kaiševe

kojima su bili opasani. Car je obećao Popliju da neće dozvoliti da njegov sluga bude mučen pre stradalne smrti i sad je održao datu reč.

Brut je išao odmerenim korakom i podignute glave. Pogledom je preleteo preko rulje i činilo se kao da je pokušavao da nekog prepozna. Kad su prišli krstu, dželat je grubo odvezao njegove nežne dečije ruke. Najavljivač je ponovo ustao, ali je ovaj put iz daljine, sa strane na kojoj je sedeo, povikao:

- Car je spreman da te pomiluje samo ako porekneš ono što si juče rekao. Poričeš li?

Pri sve slabijoj zlatastoj svetlosti dana, koji se bližio kraju, začu se Brutov blag, ali jasan glas koji je nadjačao žamor rulje:

- Ja sam hrišćanin i kao hrišćanin ću uz Hristovu pomoć i umreti!

Bez i najmanjeg oklevanja, praćen samo dubokim uzdahom najavljivača, jedan od dva dželata zgrabi dete za mršavo rame i nasilno ga podiže na krst. Hitrim pokretom trgnuo je ruku unazad, a onda zamahnuo napred. Užasan zvuk zapara tišinu kad je prvi klin probio Brutovu nežnu šaku, smrskavši kosti i zabivši se duboko u drvo iza nje. Zvuk je tako prostrujao da se činilo kao da je klin prošao kroz srca svih prisutnih. U zlokobnoj tišini mogli su se čuti samo užasni zvuci udaraca čekića u klinove kojima su kidani dečakovi udovi. Dva dželata su grozničavo radila žureći da što pre završe svoj sramni posao. Klinove su zakucavali brzo i činilo se kao da ih je ispunila beskrajna sramota zbog toga što su nanosili bol jednom detetu.

Te večeri je stotinu hiljada Rimljana, širom otvorenih očiju i usana razmaknutih u sramotno mucanje, posmatralo kako to hrabro dete umire na krstu. Krv mu je u mlazevima tekla iz dlanova i stopala i obojila krst i pesak pod njim. Svi su nemo zurili u lice mladog mučenika. Nepodnošljivi bol koji je trpeo i brzi gubitak krvi izmenili su Brutovo lice. Obrazi su mu upali i prebledeli dok su mu oči blistale čudesnom unutrašnjom svetlošću. Podigao je pogled k nebu, pokazujući radost ne od ovoga sveta, radost zbog toga što se udostojio da primi ovu neizrecivu žrtvu, i tražeći božansku snagu u ovom presudnom trenu. A onda mu je glava polako klonula budući da je postao previše slab da je drži uspravno. S ogromnim naporom

je pokušao da se okrene nalevo, a potom nadesno, još uvek pogledom tražeći nekoga.

- Verovatno hoće da ga car pomiluje - reče neka žena glasom koji je podrhtavao od emocija.

No Brut nije hteo da se susretne sa carevim očima. Nekog drugog je želeo da vidi. Odjednom su mu oči jako zablistale. Najzad je u gomili jasno mogao da vidi one koje je tražio. Njegovi školski drugovi su bili blizu i posmatrali su ga s neopisivom tugom. Preko Brutovog bledog lica pređe i poslednji osmeh. Podigao je glavu i blago klimnuo Rufu, a usne su mu se malo pokrenule.

- Pogledaj! Oprašta se sa nama - kroz jecaje uzviknu Strimb.

- Pokazuje nam da je ostao čvrst do kraja - dodade Krisp sa suzama u očima.

- Obećao nam je da će ostati nepokolebiv do kraja i uspeo je! - reče jedan od dečaka.

Samo je Ruf, mršteći se i sa čvrsto stegnutim pesnicama, stajao ne rekavši ni reči. Onda je video da je Brut sklopio oči i da mu je glava klonula na rame. Na trenutak ju je ponovo podigao, a potom mu je naglo pala na grudi. Telo mu je beživotno visilo na krstu. Mladi Brut, koji je nekad bio slab i plašljiv, našao je svoju Snagu, svoju Hrabrost i svoju Ljubav. I dao je svoj život za Hrista.

Car naglo napustio svoju ložu a za njim požuriše perjanici i garda. Ušao je u kočiju i brzo nestao u pravcu dvorca.

I narod je počeo da izlazi. Posvuda je vladao mrak. Buktinje su se ugasile i čitav Koloseum je ubrzo opusteo. Samo je malo Brutovo telo ostalo na sredini arene, još uvek viseći na krstu. Ali Koloseum nije bio baš sasvim prazan. Idući oprezno i u strahu da će ih neko videti i uhapsiti, grupa mladića je krenula ka središtu arene. Tiho su prišli svom odredištu i stali na pesak. Bili su svesni važnosti i ozbiljnosti onoga što su se spremali da urade. Najstariji od njih se okrenu prema ostalima i ozbiljno reče:

- Ko god ne želi da učestvuje u ovome može da ode. Nastavljamo s onim što smo se dogovorili. Jeste li svi za to?

Svi su se pogledali sa neizvesnošću, čekajući da neko odustane. Ali, dok su gledali jedni drugima u oči, tražeći znake sumnje, naišli su samo na poglede ozbiljne saglasnosti i nepokolebive hrabrosti.

Krepeći jedan drugog nemim pogledima, krenuli su za Rufom ka krstu.

Očiju punih suza, s dubokim uvažavanjem i poštovanjem, priđoše Brutovom beživotnom telu. Polako i nevešto su počeli da vade klinove iz njegovih stopala. A onda se Krisp popeo na Rufova ramena i strpljivo počeo da vadi eksere iz Brutovih teško izranavljenih ruku. Napokon su zajedno skinuli majušno telo svog druga i položili ga nežno na zemlju.

Mali Strimb, koji čitavo vreme nije mogao da prestane da plače, kleče pokraj prijateljevih ranjenih ruku i prekrsti ih na njegovim nepomičnim grudima. Ruf je zatim skinuo svoju skupocenu spoljašnju tuniku i rekao Krispu:

- Daj mi tvoju tuniku, Krispe. Zavezaćemo ih da bismo napravili nosila za Bruta.

Kad su napravili nosila, pažljivo su na njih položili Bruta, a Ruf je polako rekao:

- Svi znamo šta se dešava sa telima onih koji su razapeti. Treba da vise na krstu do sledećeg dana i koga nađu da ga je ukrao, taj je u opasnosti. Ako se bilo ko od vas plaši da će ga uhvatiti i kazniti, neka sad ide. Niste dužni da idete za mnom.

Na to svi jednoglasno odgovoriše:

- Ne, Rufe, idemo za tobom.

Sat vremena kasnije Poplije Klem je u svojoj radnoj sobi primio Brutove školske drugove, koji su sa ljubavlju i strahopoštovanjem položili telo mladog mučenika na popločani mermerni pod. Govoreći u ime svih, Ruf je blago i ponizno rekao:

- Senatore, molimo Vas, primite telo Vašeg dobrog sluge koji je umro za svog Boga. A sad nam recite šta treba da radimo da bismo živeli i umrli kao on!

* * * * *

Mnestej je sedeo na drugoj strani gospodareve radne sobe i ukaze o progonima hrišćana stavljao u carske poštanske torbe. Aurelijan ih je jedan po jedan potpisivao uz naređenje da se hitno raznesu u razne zemlje i provincije carstva. No Mnesteja je nešto mučilo te nije mogao da se skoncentriše, što se dalo zaključiti po

izrazu njegovog lica. Svakih nekoliko sekundi krišom je bacao pogled na cara i kad je primetio da je Aurelijan najzad potpisao i poslednji ukaz, promrmljao je sa mnogo ustezanja i straha:

- Care...

- Šta je, Mnesteju?

- Care, oprostite, ali znate da sam Vam uvek bio odan i veran - usplahireno će sluga. - Znate i to da Vas nikad nisam molio za uslugu.

- Tačno! Ali to je zato što ti nikad ništa nije trebalo! Uvek sam ti davao sve što si želeo i nikad ni u čemu nisi oskudevao. Sad si mi desna ruka, moj čovek. Pre si bio samo rob, a sad si srećan, samostalan i bogat.

- Ali, care! - izlete mu iz grudi punih osećanja.

- Želiš li više nego što imaš? - iznenađeno i uz blagi prezir upita car.

- Care, ne radi se o meni, već o mom bratu. Ako bi Vaše veličanstvo bilo tako ljubazno - poče Mnestej da preklinje, ali ga car jednim potezom ruke zaustavi.

- Pokušavaš li da mi govoriš o slučaju onog tvog brata? Taj izdajnik se usudio da se pobuni protiv vojske svoga gospodara i pokušao da prisvoji moje pravo na presto?

- Vaše Visočanstvo, sasvim ste u pravu - krotko će Mnestej, dok su usta počela da mu se suše a grlo da ga peče. - To je, nažalost, tačno. Ali već je surovo kažnjen i dovoljno se napatio.

- Dovoljno? Kako ti to znaš? - sumnjičavo će Aurelijan.

- Ništa je ne znam, Vaše Visočanstvo. Znam samo da sam siguran da je posle poraza pao u ruke generala protiv koga ste se tada borili. Vaš neprijatelj ga drži u zarobljeništvu, ali ne znam gde je i u kakvom je stanju. Želim samo da od Vašeg Visočanstva saznam gde je!

Aurelijan nije odmah odgovorio pa je Mnestej iskoristio taj trenutak ćutanja da nastavi:

- Care, veoma sam uznemiren. Moj brat i ja smo bili dragi jedan drugom od našeg nesrećnog detinjstva. Jedan drugome smo bili jedini oslonac i zato bih sada kad strada voleo da budem pored njega kao pravi brat.

- Ha! frknu Aurelijan. - Pokušavaš da zlouporebiš svoj položaj i da utičeš na mene. To nisu vrline koje očekujem od Rimljanina kao što

si ti!

- Vaše Visočanstvo, samo mi recite gde je, molim Vas! Samo to? - preklinjao je Mnestej očiju punih suza.

Preko Aurelijanovih usana prelete zloban osmeh.

- E pa dobro - uzdahnu. - Žao mi te je, pa ću ti uskoro odgovoriti i tako ti pomoći da preboliš tu svoju uznemirenost!

- Care! - ponovo poče Mnestej.

- Za sad je dosta! - ljutito odbrusi Aurelijan. - Ko hoće da me vidi? - upita stražara koji se u tom trenutku pojavio na vratima.

- Care, Vaš mladi perjanik Markel traži da ga primite. Kaže da je hitno! - odgovori vojnik.

- Pusti ga da uđe! - naredi Aurelijan, pitajući se šta je to tako hitno što je mladića primoralo da se usudi da zatraži prijem.

* * * * *

Stražar je za tili čas sproveo Markela do careve odaje.

- Šta hoćeš, Markele? - strogo će car.

- Care, reč je o vrlo ozbiljnoj okolnosti - poverljivo će Markel, gledajući podozrivo Mnesteja i nagoveštavajući da mu je potrebno da bude nasamo sa carem.

- Možeš da govoriš pred Mnestejem! - osorno će Aurelijan. - Da čujem o čemu se radi?

Markel je za trenutak oklevao, razmišljajući o onome što se spremao da učini. Ali odjednom je odlučio i počeo da govori polako i odvažno, naglašavajući svaku reč:

- Care, bojim se da je ovde na dvoru skovana strašna zavera protiv Vas, i to od strane ljudi koje smatrate najdostojnijima Vašeg poverenja.

Aurelijan je bio preneražen. Napeto je posmatrao mladića i mirnio i proračunato upitao:

- Šta si saznao? Jesi li otkrio nešto novo?

- Eto - poče biranim rečima - nije li istina da ste naredili da se u čitavom carstvu razotkriju Vaši neprijatelji hrišćani?

- Tačno tako! Upravo sam potpisao pismene ukaze o progonima koji će biti razaslati širom carstva.

- O, znači tako, božanski care! Znajte da se Vaši neprijatelji nalaze ne samo na granicama carstva, već i u samom dvorcu, među Vašim perjanicama i najboljim prijateljima i savetnicima!

Na trenutak je izgledalo da je Aurelijan izgubio svoju uobičajenu pribranost.

- Jesi li siguran u to? - grubo prekide mladića.

- Siguran sam, Vaše Visočanstvo - uobraženo će Markel. - Juče sam bio na dužnosti kad je senator Poplije Klem došao da Vas zamoli da pomilujete njegovog malog roba. Usuđujem se da kažem da me senatorov potez uopšte nije iznenadio jer sam već neko vreme sumnjao da njegov sin Aleksamen pripada toj groznoj hrišćanskoj jeresi.

- Šta si rekao? Sin Poplija, jednog od mojih najboljih prijatelja? To je nemoguće!

- Istina je, Vaše Visočanstvo! Mislio sam da je moja dužnost kao Vašeg carskog perjanika da Vas obavestim - s neskrivenim ponosom će Markel.

Car se mračnog lica zavalio u stolicu držeći se za čelo. Izgledalo je kao da se izgubio u svojim mislima.

- U redu, hvala ti, Markele! - progovori najzad. Nikad neću zaboraviti kako si služio svom caru. Što se Aleksamena tiče, svakako ću saznati da li je zaista hrišćanin. I tačno znam na koji način ću to otkriti. Sad možeš da ideš!

Markel ga je pozdravio i smesta napustio carsku odaju. Ali uprkos osećaja gordosti i samozadovoljstva, čim se našao izvan careve radne sobe postideo se i osetio odvratnost zbog izdaje. Iznenada je osetio talas mučnine koji je počeo da ga lomi. Oblio ga je leden znoj pa je, kao da ga neko goni, potrčao niz mermerne stepenice i odjurio u baštu na svež vazduh. Hodao je unezvereno, ljuljajući se kao pijan, a onda se sapleo i pao pored jedne od mermernih klupa. Neko vreme je ostao da leži na zemlji, zadihan i zgađen nad samim sobom, i bezuspešno pokušao da pribere misli. Pokušavao je da dokuči šta ga je podstaklo da na takvo ponašanje. Da je Aleksamen hrišćanin shvatio je još od onog događaja sa zidnim zapisom. No i dalje mu se divio zbog hrabrosti i nepokolebivosti. Silno je želeo da bude nalik na njega. Taj hrišćanin nije bio kao drugi perjanici. Ne, bio je potpuno drugačiji, izuzetna i vrlinska ličnost. Razmišljajući o tome,

Markel je počeo da prekoreva sam sebe zbog odlaska kod cara i izdaje Aleksamena. Nije mu bilo jasno kako je mogao tako nešto jezivo da uradi. Po stoti put se pitao zašto je to učinio. Sam sebi to nije mogao da objasni. Zna samo da je iznenada osetio nagon da povredi Aleksamena što je mogao više, nagon koji je bio snažan koliko i želja da bude prijatelj sa njim. Ali zašto se onda osećao tako loše? Pa zar nije sinoć sa zadovoljstvom posmatrao kako je Aleksamenov mladi rob umirao na krstu? I nije li baš juče, pod uticajem užasne tišine koja je vladala čitavom arenom, počeo da oseća čudan sram koji ga je tako silno pritiskao u grudima? Tada se i zapitao da li će on ikada moći da skupi takvu hrabrost i snagu kao taj mladi Mučenik? Duboko u sebi je sumnjao u to. Dobro se seća da je tada pomislio da bi Aleksamen, za razliku od njega, imao hrabrosti da umre baš kao i njegov mladi sluga. Bio je siguran da on sam ne bi imao odvažnosti da umre tako hrabro i tako dostojanstveno. Sve je to izazvalo silnu ljubomoru koja se rasplamsala u njegovom srcu. Te noći ni oka nije sklopio jep mu je crv zavisti tiho i uporno grizao utrobu i nije ga ostavljao na miru. A kad je ujutro ustao, iznenada je dobio ideju da optuži Aleksamena pred carem. Znači, to je bilo to - ljubomora! O, bogovi! Setio se da je razmišljao, kako će se mnogo radovati dok bude gledao kako vojnici kreću da uhvate Aleksamena! Ali šta ako njegov duh dođe po njega noću i nikad ga više ne ostavi na miru?

Jedno je bilo sigurno - Aurelijan neće oklevati da kazni Aleksamena da bi tako dao primer ostalim hrišćanima. I sve će se to dogoditi zato što ga je on izdao! Dok je postišeno razmatrao svoje postupke, zajedljivo je pomislio kako je za carskog perjanika odličan spoj to što je u isto vreme tako ljubomoran i tako podmukao.

Markel je iznenada osetio kako mu nešto hladno i glatko gamiže po nozi i odmah se trgao iz misli. U trenutku se skamenio i naježio, od čega mu se krv zgusnula u venama. Bila je to mala šarka, poput onih koje su živele u carskoj bašti sve dok ih nisu sistematski istrebili, ili se bar tako mislilo. Njen ugriz je bio smrtonosan. Posmatrao je morskog gmizavca kako polako podiže glavu i sprema se da ra napadne. Od straha nije smeo da se pomeri. Znao je da je svaki pokret opasan i da znači smrt. Misli su ponovo počele da se roje i da ga uznemiravaju poput kakvog otrova. Osećao je da su bogovi

poslali šarku da ga ubije i da je to kazna koju su mu odredili zato što je maločas izdao Aleksamena. U deliću sekunde je pomislio da se njegova sjajna budućnost, koju je tek započeo stupivši u družinu carskih perjanika, njegovi snovi i težnje nikada neće ostvariti. Umreće pre no što se popne na vrh. Zažmurio je i čekao. Iznenada je začuo tiho siktanje. Nesumnjivo će ga sad ujesti!

U isto vreme Markel začu hitre korake i šušlave brze pokrete, a potom oseti da mu je zmija spala sa noge! Srce mu je snažno lupalo. Napola je otvorio oči, još uvek uplašen od onoga što bi mogao da vidi, i pogledao naniže. Strašni gmizavac je ležao na zemlji, slupčan i obezglavljen, a pored njega je stajao Aleksamen još uvek držeći mali nož kojim je ubio zmiju. Brzo je zagrlio Markela. Oči su mu blistale od radosti.

- Slava Bogu, živ si! Izgleda da sam stigao na vreme! O, dragi brate, tako mi je drago da si živ! Stvarno mi je drago! - uskliknu radosno.

Markel je polako ustao. Bio je bled i drhtao je. Besciljno se zagledao negde u daljinu. Podsećao je na nekakav kip. Očigledno je bio u stanju šoka.

- Ne treba da se zadržavaš ovde - ozbiljno će Aleksamen uzevši ga za ruku. - Hajde, nemoj tako da stojiš. Brineš me. Evo, drži se za mene. Čim počneš da hodaš, krv će ti prostrujati i odmah ćeš se oporaviti. Za tili čas će ti biti bolje, videćeš, a popodne se više nećeš ni sećati šta se desilo! Hajde, družo, budi hrabar!

Trenutak kasnije činilo se da je Markel došao k sebi. Aleksamen je pokušao da ga drži za ruku i da ga natera da hoda, no on se otrgao od njega i iznenada povikao:

- Kad bi samo znao, Aleksamene! O, bogovi, kad bi samo znao!

A onda, ne osvrćući se, potrča koliko ga noge nose, baš kao da ga je neko jurio.

PROVERA

Tog dana je u carskom dvorcu vladala prava pometnja jer su u toku bile pripreme za večernju proslavu, nešto što se retko dešavalo za Aurelijanove vladavine. Niko od dvorjana nije želeo da propusti priliku da uživa u vinu, hrani i plesu i zato je razočarenje bilo ogromno kad su obavješteni da je gozba iznenada otkazana. Rečeno im je da su stigli glasnici sa granice carstva sa Persijom i da su doneli važne vesti. Zbog tih novosti moralo je da dođe do ozbiljne promene plana za pohod na koji su se spremali pa je car naredio da se obustave sve pripreme za zabavu. Na dvoru je ponovo zavladao potpuna tišina, i to takva da bi noćni prolaznik mogao da pomisli da prolazi pored groblja, a ne pokraj palate rimskog cara.

Aurelijan se zatvorio u radnu sobu i bez prekida radio. Iznenada se okrenuo Mnesteju, koji je uvek stajao odmah iza njega i bio spreman da svom gospodaru bude na usluzi:

- Koji je od mojih perjanika danas na dužnosti?

- Vaše Visočanstvo, danas je Kalvova čreda, ali po Vašoj želji zapovedio sam da se zameni sa Aleksamenom.

- Dobro, reci Aleksamenu da dođe. Treba mi.

Nekoliko minuta kasnije je sin senatora Poplija Klema stajao pred carem.

- Aleksamene, ti si sin jednog od mojih najvoljenijih prijatelja. Želeo bih da mi direktno odgovoriš na pitanje, bez okolišenja. Moliš li se bogovima za mene i za naše carstvo? - ozbiljno će car.

- Vaše Visočanstvo, molim se svakodnevno za Vas i za naše carstvo. To mi je dužnost - odgovori Aleksamen bez ustezanja.

- Drago mi je što to čujem. Naravno, ne pitam te kog boga više voliš. Međutim, imamo loše vesti sa persijskog fronta pa mislim da treba da prinesemo žrtvu bogovima kako bismo ih umilostivili. Mnesteju, daj mi uljanu svetiljku. Pođi sa mnom, Aleksamene!

Car je naglo ustao i krenuo prema izlazu zajedno sa Aleksamenom koji je bio tik iza njega. Sa spoljašnje strane carske odaje kapetan na dužnosti i nekoliko vojnika stajali su u stavu mirno dok je car prolazio. Predavši uljanu svetiljku svom mladom perjaniku, Aurelijan mu dade znak da ide ispred njega i osvetljava im put. Po protokolu je

Mnestej uvek išao iza cara, ali danas je zajedno s Aleksamenom išao ispred cara i vojnika. Uskoro se svita kretala širokim i dutim hodnicima carskog dvorca. Bilo je to prvi put da ih je Aleksamen video tako prazne. Obično je mnoštvo ljudi ispunjavalo ove hodnike, među njima senatori, konzuli, sudski činovnici i glasnici. Tako pusti Aleksamenu su se činili većima nego inače. Izgledalo je da njihov hod nema kraja.

Nakon nekog vremena Aleksamen više nije znao u kom delu dvorca se nalaze. Čak ni stražari nisu znali više od njega. Činilo se da samo Mnestej, koji je maločas dobio carevo naređenje, zna tačno kuda idu pa je išao napred ujednačenim korakom. Kad su stigli do stepeništa koje je vodilo u neke manje odaje, Aleksamen je shvatio da se nalaze u delu dvorca koji mu je bio potpuno nepoznat pa je pažljivo sledio Mnesteja. Za trenutak mu se učini da je njegov pratilac zastao, ali ne zato što nije znao put. Krenuo je dalje, no iznenada je usporio i pogrbio se baš kao da ga nešto teško pritiska. Ponovo su sišli niz neke stepenice i došli do ogromne kripe tako mračne da se više ništa nije videlo pri slaboj svetlosti baklje. I pored toga su ušli unutra.

Napokon je Aurelijan dao znak da se pratioci zaustave, a vojnici i kapetan na dužnosti su stali u stavu mirno.

- Mnesteju, i ti ostani ovde! - zapovedi car.

Mnestej je posmatrao gospodara sa zbunjenim, ali i pomirljivim izrazom lica. Ne obazirući se na njega, car se okrenu Aleksamenu i, držeći ga za rame, nežno ga povede kroz mračnu kriptu. Išli su tako dvadeset metara i, na svoje iznenađenje i užas, Aleksamen se iznenada nađe pred oltarom posvećenim Mitri. Četiri žreca su već čekala oko žrtvenog kamena. Aleksamen vide da žreci drže neki veliki predmet kod nogu, ali nije znao šta. Kad je car klimnuo glavom, podigli su ga na mermerni sto. Širom otvorenih očiju Aleksamen s užasom shvati da je to bio neki polunag čovek kome su ruke i noge bile vezane zajedno kao nekoj životinji koja treba da se prinese na žrtvu!

Zatvorenik je bio mlađi čovek. Okrenuo je glavu prema caru i pogledao ga s mržnjom pomešanom sa strahom, ali nije rekao ni reč. Car je ponovo klimnuo glavom. Jedan žrec snažno zamahnu rukom i širok i oštar nož sevnu pri slaboj svetlosti baklje. Pre no što

je Aleksamen mogao da shvati šta se dešava, sečivo se zari u grlo jadne žrtve. Čuo se hrapav i prigušen krik, a potom je sve bilo gotovo. Čovek je bio žrtvovan.

Kod samog ulaza u kriptu razleže se još jedan vrisak i silovito odjeknu u tami. Sudeći po zvucima koji su odatle dopirali, činilo se kao da se neko otima u nastojanju da dođe do oltara, ali da ga stražari prisilno u tome sprečavaju. Zatim je Aleksamen, bled od užasa, posmatrao kako car smireno i hladnokrvno prilazi žrtvi i umače ruku u duboku ranu i tako okrvavljenu je podiže ka nebu polagano izgovarajući:

- O Mitro, molim te, primi ovu žrtvu iz mojih ruku i neka ona ublaži tvoj gnev kako bismo imali tvoju zaštitu u pohodu protiv Persijanaca. A sad ti, carski perjaniče, uradi tačno ono što sam ja uradio i pomoli se Mitri za mene i za carstvo! - zapovedi Aleksamenu strogo ga pogledavši, dok je dečak stajao pognute glave i bez reči. - Šta je, zar nećeš izvršiti moju zapovest? - prasnu Aurelijan. - Treba li da ti ponovim naređenje? Moji vojnici i starešine me na prvu zapovest slušaju, a ti se, dečače, usuđuješ da budeš neposlušan? Šta se to desilo s tobom?

Prisutni su zgranuto gledali dete koje je smerno stajalo pred onim koji je bio vladar njihovog sveta. Dečak je hrabro pogledao cara i neustrašivo rekao:

- Care, svakako da ću se moliti. Moliću se za ovu nesrećnu žrtvu i za Vas koji ste naredili ovako strašno ubistvo, ali ne Mitri, jer nije bog. Moliću se samo Istinitom Bogu, Onome Koji je stvorio nebo i zemlju i Koji će jednog dana suditi svima nama!

Aurelijan nije odmah odgovorio. Stisnutih zuba je pokušavao da obuzda svoj gnev.

- Eto, saznao sam ono što sam hteo! Znači ti si hrišćanin!

- Da, care, hrišćanin sam! - nepokolebivo odgovori Aleksamen.

- Znaš li šta te čeka?

- Znam da je, po Vašem naređenju, jedan od slugu moga oca sinoć bio razapet u areni zato što je hrišćanin. Kako god odlučite da moram umreti, nadam se da ću pokazati istu hrabrost koju je on pokazao.

- Budalo! Zaslužuješ ono što će ti se desiti - progundā car. - Sutra u zoru savićeš glavu pod dželatovim mačem! Dao bih da ti odseku

glavu u tvojoj palati, ali zato što mi je žao tvoga oca, pogubiću te na Apijevom putu, okrenutog prema tvojoj porodičnoj grobnici. S tobom će umreti čitavo tvoje pokolenje! Vodite ga! besno naredi vojnicima. - A ti, kapetane, nemoj da dozvoliš da mi se iko obrati s namerom da me moli da pomilujem ovog buntovnika!

S namerom da ga uhvate za ruke, dva vojnika odmah stadoše sa obe Aleksamenove strane. No on nije pružao otpor, nego je tiho krenuo za njima.

Stojeći i dalje pored žrtvenika, Aurelijan, glasom koji je drhtao od besa, povika:

- Mnesteju, dođi ovamo! Dođi da vidiš kako kažnjavam izdajnike!

Mnestej je brzo prišao caru i pri slaboj svetlosti baklje savio se nad telom zaklane žrtve.

Dok su ga vojnici odvodili, Aleksamen je čuo Mnestejev prodorni i bolni krik:

- Moj brat!

* * * * *

U mračnom podzemnom zatvoru Aleksamen je čekao svoj poslednji čas. Nije prošlo mnogo vremena pre nego što je jedan od dvojice stražara na dužnosti ušao u njegovu ćeliju i veoma oprezno, pazeći da ga ne bi neko video, vrhom koplja nacrtao ribu na zemljanom podu.

- O, moj brat! - radosno uskliknu Aleksamen.

I baš tu u tamnici sin velikog i uglednog senatora Poplija Klema zagrlj bednog tamničara i dade mu celiv mira.[1]

- Šta mogu da učinim za tebe, mali brate? Hoćeš li da odem do tvoje palate i obavestim tvoje časne roditelje gde se nalaziš? - saosećajno upita stražar.

Aleksamen je razmislio za trenutak, a potom polako rekao:

- Stvarno bih želeo da ih vidim poslednji put, da ih zagrlim i poljubim! Ali, ne, bolje je da kasnije saznaju šta se dogodilo. Jedino što želim da učiniš je da im ispričaš kako se sve desilo. Treba da znaju da im je sin ostao veran i pokazao se dostojan ne samo svojih drevnih predaka i čuvene porodice već, još više, krštenja koje je primio. Želim da to znaju.

- Obećavam ti da ću im sve reći. Ali tako bih želeo da učinim nešto za tebe - ozbiljno će stražar.

- U redu. Idi u palatu i reci vrataru da mi je neophodno da vidim Milvija.

- Milvija?

- Da. On je pre bio jedan od mojih slugu, ali sad mi je brat. Njemu dugujem što sam pristupio Hristu. Vrtar će misliti da treba da obavi nešto za mene, ali kad ga vidiš nasamo, zamoli ga da mi donese...

- Svete Darove?

- O, kako me dobro razumeš! Stvarno mi je sada potrebna Hristova snaga da bih imao hrabrosti da umrem u slavu Njegovu. Hvala ti, brate, dovde ti hvala - reče pokazujući prema nebu. - Moliću se za tebe, naročito ako ti zapovede da me pogubiš. Znam kako je teško da...

- Ako mi daju takvo naređenje - prekide ga stražar - posvedočiću svoju veru i zajedno ćemo umreti! - završi saosećajno i brzo krenu.

HRANA ZA MUČENIŠTVO

Mnogi od carevih dvorjana su bili razočarani kad su saznali da je proslava na dvoru otkazana, ali niko kao Fabricije Pansa, šef policije. Bio je toliko rastrojen i uznemiren da se tešio svraćanjem iz jedne u drugu krčmu, bančeći i ispijajući što je mogao više vina. Već je svanulo, a grad je još uvek spavao. Pansa se vraćao kući svojom kočijom u strašnom stanju.

- Stani! - iznenada zaurla na kočijaša.

U neprestanom strahu da će izgubiti posao, kao i svi državni činovnici njegovog vremena i šef policije se stalno trudio da pokaže predanost svom poslu. Ali od kako je dobio naređenje da hapsi hrišćane, Fabricije Pansa je pokazivao naročit polet i spretnost u poslu. Slobodno vreme provodio je razmišljajući o načinima kako da ih otkrije. I mada je tog jutra bio pijan, ipak je primetio dečaka koji je išao veoma oprezno i suviše ozbiljno za svoje godine.

- Hej ti, mali, kako se zoveš? - upita pomalo zaplićući jezikom.

- Milvije! - ozbiljno odgovori dečak.

- A kuda si se to uputio?

- Obavljam posao za svog gospodara, sina senatora Poplija Klema, koji je jedan od dvanaest carevih perjanika.

- Aha, vidim! A šta to držiš u rukama? Kako si ih prekrstio, izgleda da kriješ nešto ispod tunike sumnjičavo će Pansa.

Milvije nije odgovorio. Spustio je pogled i gledao u zemlju.

- Hoćeš li mi odgovoriti? - strogo će debeljko. Znaš da imam puta i načina da te nateram da progovoriš. Kočijašu, siđi i saznaj šta to drži onaj mladić!

Kočijaš se za tren oka nađe pored Milvija i poče da mu rastavlja ruke. Iako se Milvije borio da ih drži zatvorenima, čuvajući svoj neprocenjivi paketić, grdosija ga je nadjačao. Ruke su mu polako popuštale.

- Šta je to palo? - strogo će kočijaš. - Pa to je nekakva bočica? Da vidim šta je unutra. Malo vina i nekoliko parčića hleba? Zar si me zato toliko namučio? - prezrivo će kočijaš vraćajući čep u flašicu pošto je pomirisao njen sadržaj. - Eto šta možeš da očekuješ od glupih robova! - nastavi da mrmlja, dok je Milvije ćutao.

Iznerviran što nije našao nešto zanimljivije, Pansa zgrabi bočicu i tako je ljutito baci da je letela nekoliko metara kroz vazduh i pala s druge strane puta. Van sebe od užasa, Milvije je posmatrao bočicu u vazduhu, a onda sa olakšanjem uzdahnuo kada je pala na nasip meke zemlje.

- Slava Bogu! - molio se u sebi. - Nije se slomila! Hvala Ti, Gospode!

- Nisam navikao da me ljudi ne slušaju - besno nastavi Pansa. - Hej ti, kočijašu, skini tog smešnog dečaka i veži ga za ono tamo drvo!

Umoran od duge noći i svraćanja po krčmama, kočijaš je samo mislio o tome kako da se što pre vrati kući, pa je bez oklevanja učinio ono što mu je naloženo.

- Bravo! - zatapša Pansa. - Baš lepo! Sad ćeš mi, ti gujo mala, reći zašto je ta bočica toliko važna kad si je tako pažljivo nosio. Nadam se da nisi hrišćanin!

Milvije pogleda Pansu pravo u oči i odlučno reče:

- Da, ja sam hrišćanin!

- Hmmm, još jedan! - ciknu debeljko od radosti. Eh, car se ne može požaliti da me moj posao ne zanima! Ha, ha, ha! - smejavao se dok je rukama trljao neobrijano lice, prijavio od noćasnog uživanja.

Iznenada se s drugog kraja puta začuše koraci. Neko je išao pravo prema zaustavljenoj policijskoj kočiji. Pansa je stavio svoju debeljuškastu ruku na čelo kao da želi da se zaštiti od sunčeve svetlosti, mada je tek bila rana zora i sunce još nije bilo ni izašlo. Ipak se okrenuo kočijašu i rekao:

- Možeš li da vidiš ko je to? Znaš da odnedavno ne vidim baš najbolje na daljinu. Izgleda mi kao da dolazi nekoliko ljudi?

- Gospodine, to su deca! - veselo će kočijaš.

- TJaci? Oh, savršeno! Baš sam se nečeg odličnog setio. Hej, deco, dođite ovamo! - zaurla zapovedničkim tonom.

Deca predoše ulicu i pridoše čoveku koji je vikao na njih.

- Hej, dečaci, jel' vi to idete u školu? - lukavo će Pansa. - Siguran sam da vam se baš ne mili da idete i zato ću vam dati zadatak u kojem ćete verujem uživati i biti vrlo zadovoljni. Znate ko sam ja, zar ne? Ja sam Fabricije Pansa...

- Šef policije - dopuni najstariji dečak.

- O, vrlo dobro! - srećno promumlao Pansa, radujući se u sebi što ga čak i deca prepoznaju. - Vidim da ste dobro obavešteni. Da, ja sam šef policije i upravo sam uhapsio ovu mladu hrišćansku guju. Po carevom ukazu imam pravo da ga osudim na smrt i da ga odmah ubijem, što i nameravam učiniti! A znate li, mladi prijatelji, ko će da ga pogubi? - upita lukavo se smešeći. - Vi! Tako je, vi! - reče glasno se smejući zaprepašćenju koje je video na dečijim licima. - Da, prijatelji, naređujem vam da ga ubijete! Pružam vam priliku da dokažete kako ste odani i verni svom dobrom caru - oholo je rekao, upirući svojim debelim prstom u njih. - Pošto ste na putu ka školi, verovatno sa sobom nosite one male noževe koje koristite za pisanje, zar ne? Dakle, mislim da možete njima na smrt da izbodete ono besmisleno malo stvorenje koje je tamo vezano. Evo da vam pokažem kako!

Zgrabivši iznenada nožić sa pojasa najmlađeg dečaka, koji ga je bespomoćno gledao, otrčao je do Milvija onoliko brzo koliko su mu to dozvoljavali njegove kratke noge i naduveni stomak, i ubo dečaka nekoliko puta u grudi.

- Vidite, - počeo pokušavajući da uhvati dah - ovaj nož ne može da zađe duboko u telo i zato ćete morati da ga ubodete mnogo puta pre nego što umre! Hajde, krenite na posao! - nestrpljivo će debeljko.

Nijedno dete se nije ni pomerilo.

- Hej, ti! - obrati se Pansa najstarijem dečaku u grupi. - Kako se zoveš?

- Ruf! - odgovori mladić pomalo prkosno, iako mu je glas inače bio miran.

- U redu, Rufe, pošto izgleda da si najstariji, ti treba i da počneš - naredi Pansa. - Evo, uzmi ovaj nož i počni. Šta čekaš? Plašiš se krvi iz njegovih grudi? Zar nisi nikada bio u areni? - govorio je sve nespokojnije, jer je već počeo da misli kako s još jednim ludim detetom uzalud traći vreme.

Ali tada je to isto dete neočekivano odgovorilo tako ozbiljnim i strogim tonom da je za trenutak zateklo šefa policije nespremnom.

- Nije stvar u tome da li se plašim! - prkosno će Ruf. - Milvije ide s nama u školu i u našem je razredu. Nećemo ga povrediti ni na koji način!

Ruf je zastao na trenutak, no pošto je već počeo da govori, više nije mogao da zadrži svoja osećanja pa je još glasnije uskliknuo:

- Ali, ako hoćete da znate pravi razlog zbog kojeg odbijamo da izvršimo Vaše zlo naređenje, gospodine šefe policije, tu smo da Vam kažemo! To je zato što smo moji školski drugovi i ja takođe hrišćani i možete i nas uhapsiti i mučiti. Ako hoćete, možete nas čak i ubiti, ali, mi nikad nećemo učestvovati u Vašem svirepom zlodelu!

- Veliš ako hoću? - razbesne se Pansa. - Kočijašu, dođi ovamo. Ti i tvoj pomoćnik odvedite ova naopaka stvorenja i vežite ih za kočiju. - No kad se Pansa okrenuo, video je vojnike koji su trčali prema njemu. - O, dolaze nam u susret vojnici Pretorijanske garde! Narediću im da mi pomognu da poubijam ove mlade hrišćane. Zakleo bih se bogovima da sam ovoga jutra imao obilnu žetvu! - ushićeno će, ponovo rukama trljajući svoje podbulo lice.

Stojeći nasred puta, Pansa je jednom od oficira dao znak da mu priđe. Oficir mu je brzim i odlučnim korakom smesta prišao, sagnuo se i s ozbiljnim izrazom na licu kratko i jasno mu nešto šapnuo. Zatim je, i ne sačekavši da mu šef policije odgovori, nastavio put u velikoj žurbi. Činilo se kao da pokušava da od nečega pobegne.

Pansa je nepomično stajao nasred ulice i polako se vraćao u život. Bio je zgranut zbog vesti koju je upravo dobio i tako bled da se činilo da mu u licu nije ostala ni jedna jedina kap krvi. Strah je učinio svoje! Dugo je tako unezvereno stajao, otvarajući i zatvarajući usta kao riba na suvom. Borio se za vazduh, ili je možda pokušavao da kaže nešto što nije mogao da izgovori. Kad se napokon pribrao, zaurlao je na kočijaša:

- Hej, ti, idemo u grad! Vozi što god brže možete! Hajde, kreći!

- Ali, gospodine, šta ćemo sa dečacima? - upita kočijaš ne shvatajući šta se desilo.

- Ostavi ih! - ciknuo Pansa. - Kad kažem kreći, to znači da tako i mislim! Neću da čujem više ni jedno pitanje, čuješ li? Idemo odmah, i to brzo! - vikao je na kočijaša sa mešavinom gneva i dubokog nemira u glasu.

Istog trenu konji galopom pojuriše ostavljajući za sobom oblak prašine. Čim se kočija udaljila, deca otrčaše do Milvija i odvezaše ga od drveta.

- Jesi li mnogo povređen, brate? - brižno ga upitaše.

- Hajde da vidimo tvoje rane da bismo mogli da se pobrinemo za tebe! - osećajno će Strimb, najmlađi u grupi.

- Ne, ne treba! Hvala vam, dobro sam. Samo vi mene ostavite. Bio sam na veoma važnom zadatku i bojim se da na svoje odredište neću stići na vreme. Molim vas, morate me sad pustiti! - tužno je molio za razumevanje.

- Možemo li i mi s tobom? - bojažljivo će Krisp.

- Da - ozbiljno odgovori Milvije. - Ali ne smete da razgovarate sa mnom. Sve ću vam kasnije objasniti. Bog vas blagoslovio, prijatelji moji i, molim vas, molite se za onoga s kim treba da se sastanem i ko me tako nestrpljivo očekuje!

Milvije je brzo podigao svoju uprljanu tuniku, koja je bila bačena u prašinu, i pokrio svoje krvave grudi, a zatim je pretrčao na drugu stranu puta, kleknuo i prekrstio se. Pobožno je podigao neoštećenu bočicu, usrdno je celivao i nežno je položio ispod odeće, pored samog srca.

Ne shvatajući šta Milvije radi, ali zaključivši da je to nešto neobično što ima duboko značenje, Ruf skide sa sebe skupocenu tuniku i ponudio mu je.

- Šta on to radi? - radoznalo upita Strimb.

- Ćuti! - prekide ga Ruf. - Čuo si da nas je zamolio da ne razgovaramo s njim. Pogledaj kako ide sa rukama prekrštenim na grudima. Sećaš li se šta nam je senator rekao kad smo odneli Brutovo telo u palatu i zamolili ga da i nas učini hrišćanima? - nastavi tihim glasom. - Rekao je da postoje neke važne stvari koje će nam kasnije objasniti. Možda je to jedna od njih. Hajdemo sada za njim da mu pomognemo ako bude potrebno.

Sledeći Milvija, grupa mladića je tiho išla niz ulicu, držeći se blizu zgrada i prolaza da ne bi privukli pažnju. Usput je Krisp počeo da primećuje veliki broj vojnika na galopirajućim konjima. Činilo se da su, kao nikad ranije, dolazili sa svih krajeva grada. Izgledalo je da svi idu u pravcu carskog dvora.

- Ne sećam se da sam tako nešto pre video - rekao je začuđeno. - Mora da se nešto ozbiljno dešava u Rimu!

- O, verovatno se samo spremaju da učestvuju u vojnim vežbama - odgovori jedan od dečaka.

- Zašto onda izgleda kao da dolaze u takvoj žurbi i sa svih strana?
- ponovo će uznemireni Krisp. - Misliš li da se dešava nešto neuobičajeno? - upita Rufa.

- Pst! Hajde da pazimo da ne izgubimo Milvija! prekinu Ruf razgovor među dečacima. - Ovde ima tako mnogo ljudi, a od kako smo prošli gradski bedem, saobraćaj je sve gušći!

Idući što su brže mogli, dečaci su uskoro stigli do carskog dvorca. Kad su došli do određenog mesta u dvorskom vrtu, Milvije se tiho, ali ne bez teškoća, provukao kroz usku pukotinu u zidu pazeći da ga ne primete, a potom krenuo kraćom stazom koja ih je dovela do ulaza u mračan prolaz. Brzo su sišli niz nekakve hladne i vlažne stepenicame, gde su upaljene baklje stajale na zidu obasjavajući dug i mračan prolaz sa ćelijama na obe strane.

- Ali, ovo je zatvor! - iznenađeno će Krisp. - Šta traži ovde? Ko je dole zatvoren?

Niko mu nije odgovorio. Nisu znali, a srca su im lupala sve brže zbog onog što su naslućivali.

Dečaci su nastavili da prate Milvija, samo sad na manjem odstojanju. Došli su do sredine dugog hodnika trudeći se, što su više mogli, da ne ispuste neki zvuk. Tada su se vrata jedne ćelije iznenada otvorila i pojavio se stražar! Izgledalo je kao da su dečija srca na trenutak prestala da kucaju. Skamenili su se, a krv im je pojurila u obraze od straha da će biti uhvaćeni. Ali stražar je učinio nešto potpuno neočekivano. Stavio je prst na usta, dajući im znak da budu tihi, i ćutke se pokretom ruke obratio Milviju koji je brzo ušao u ćeliju.

Dečaci su zbunjeno stajali kod vrata i zurili u unutrašnjost mračne ćelije. Na svoje veliko iznenađenje uskoro su uvideli da je zatvorenik bio jedan od dvanaest carevih perjanika. Prepoznali su ga po njegovoj naročitoj uniformi. No ono što ih je stvarno zadivilo bilo je to što su videli da je blagorodni zatvorenik srdačno zagrlio bednog Milvija i zaplakao od радости što ga vidi.

- To je Aleksamen, Poplijev sin! - prošapta Strimb. - Ali zašto kleči?

I zaista, Aleksamen je pao na kolena pred Milvijem koji je vrlo pažljivo i sa strahopoštovanjem izvadio bočicu iz Rufove tunike i zatim je dao Aleksamenu. Vojnik koji je bio u ćeliji sa Aleksamenom

stajao je u stavu mirno priklonivši glavu i salutirajući kao vojnik. Koplje je držao onako kako je to činio u prisustvu cara.

- O, i on je hrišćanin! - uzbuđeno će Strimb. Aleksamen je još neko vreme ostao na kolenima, s rukama prekrštenim na grudima i bočicom na dlanu. Tiho se molio. U tom trenutku mir i tišina su vladali mračnim zatvorom koji se pred malom družinom na neki način preobrazio u mesto strahopoštovanja, radosti i svetlosti.

- Pogledaj, i Milvije je kleknuo! - primeti jedan od dečaka.

- U redu! Budite tihi! - prekide ih Ruf potresen prizorom čiji je bio svedok, a da nije stvarno razumeo šta se dešava. Jedino je znao da se nešto mirno, lepo i sveto zbiva baš pred njegovim očima. Čutke, i ne znajući zašto, i on je iznenada pao na kolena, dok su mu suze navirale blistajući u njegovim lepim očima. Sledeći njegov primer, dečaci jedan po jedan učiniše isto, dok se Aleksamen pričešćivao Svetim Tajnama Hristovim.

Tamničar koji je ostao u hodniku sa dečacima stajao je oslonjen leđima na zid i prekrštenih ruku. Strogo je posmatrao oko sebe dok se sve to odvijalo u ćeliji. Nakon nekoliko minuta krenuo je ka vratima ćelije, uhvatio vojnika hrišćanina za rame i šapnuo mu:

- Vidi, pustio sam ove dečake da ti učinim uslugu. No bojim se da smo svakog trena u sve većoj opasnosti da otkriju da smo pustili toliko ljudi u zatvor. Dželiti će se svakako uskoro pojaviti i ako vide ovu gužvu, teško nama. Za naše dobro, izvedi ih odavde.

Vojnik je potvrdno klimnuo glavom i krenuo da da znak Milviju, no stražar iznenada usplahireno i uplašeno reče:

- O, ne! Prekasno je! Već su ovde! Prekasno je, stižu! Već su se mogli čuti koraci nekoga ko je trčao niz stepenice. No bili su pretihi u odnosu na vojničke korake. Aleksamen i Milvije su već ustali i bili spremni da se zauvek rastanu u ovom životu. U međuvremenu su se dečaci pribili uz zid hodnika kad je mladić, jedan od carevih perjanika, utrčao u ćeliju, boreći se da dođe do daha i jecajući, i pao ničice Aleksamenu pred noge.

- Markele! - uskliknu Aleksamen osećajno. - Ti! Došao si da se oprostiš?

- Došao sam da te molim za oprostaj, Aleksamene zaječa Markel. - Spasio si mi život, a ja sam te izdao! Pogrešio sam! Aleksamene, - nastavi glavom naslonjenom na zemlju i s pokajničkim suzama koje

su mu tekle niz lice - molim te, reci mi kuda ideš i da li ćeš mi se osvetiti? To bih zaista želeo! Uveravam te da bih zaista želeo da mi se osvetiš. Mislim da je to jedini način na koji bih mogao da se iskupim za svoje strašno zlodelo i jedini način na koji bih mogao da ti vratim dug za zlo koje sam ti učinio.

- Markele, brate moj - uzdahnu Aleksamen.

- Ja, tvoj brat? - iznenađeno će Markel podigavši pogled ka Aleksamenu - Zar ja koji sam ti upravo rekao da sam te izdao? Uskoro ćeš umreti zbog mene! Zbog mene, Aleksamene! - glasno je zavapio udarajući čelom o svoje dlanove.

- Kako je to moguće? - bezazleno zapita Aleksamen ne shvatajući o čemu se radi.

- Ljubomora me je oslepela! - zastenja Markel. - Video sam da si bolji od mene i nisam mogao to da podnesem. Bio sam tako gord. A onda sam primetio da ostali perjanici više vole tebe nego mene. Da bih sebi olakšao mučenje zbog strašne ljubomore i mržnje prema tebi, u trenutku bezumlja otrčao sam kod cara i odao te! Rekao sam mu da si hrišćanin! Ali, Aleksamene, sada te stvarno volim! - dodade jecajući. - Slušaj, - počeo obraćajući se stražaru - moj otac je vrlo moćan čovek na carskom dvoru. Molim te, oslobodi mog prijatelja, a ja ću te izdržavati bez obzira šta se desi. Molim te oslobodi ga!

- Ne, gospodine, to ne mogu! - odgovori stražar. To nije u mojoj nadležnosti!

- Ali možeš! - uporno će Markel. - Kažem ti, nemaš čega da se bojiš! Možeš da odeš odavde, a ja ću svoga oca naterati da ti da jednu od svojih kuća daleko odavde na selu i tamo ćeš biti srećan! Evo, uzmi ovu ogrlicu koju mi je car dao. Pogledaj je, vredi čitavo bogatstvo. Sva je u dijamantima i zlatu. Uzmi je! Tvoja je!

Stražar je odmahnuo glavom rekavši:

- O ne, gospodine! Bio bih u velikoj nevolji. Ne mogu to da uradim. Moja dužnost je da stojim i stražarim i da ne dozvolim da se vrata otvore!

U tom trenutku začu se bat teških i brzih koraka ljudi koji su išli prema ćeliji.

- O, sad je sve gotovo! - očajno povika Markel. - Dolaze da te odvedu, Aleksamene! Šaljem te u smrt! Ja...

- Sunce je već odavno izašlo - u nedoumici će stažar. - Mora da je napolju već dan. Zašto li su zakasnili? Ne razumem, već je trebalo da dođu. Ali, čekaj, mislim da dolaze!

Stražar je pokušao da zaustavi jednog Pretorijanca, no i on je žurio, baš kao i grupa vojnika. Ipak je u prolazu dobacio:

- Car!

- Hoćeš li da izađem napolje i da saznam šta se dešava? - predloži Ruf Milviju.

No vojnik hrišćanin ga je brzo prekinuo rekavši:

- Ne, nemoj to da radiš, dragi brate, jer bismo tada obojica bili u opasnosti. Bolje je da odem sam i da vidim šta se desilo.

Iznenada se u hodniku pojavi kapetan, koji je išao brzo ali nije trčao. Vojnik je stao u stavu mirno nadajući se da će nešto saznati. I nije se razočarao. Gledajući u njega sa izrazom koji je govorio da novosti koje će mu preneti više nisu tajna, kapetan progovori kroz stisnute zube:

- Car je mrtav! Mnestej ga je ubio! - reče i žurno nastavi niz hodnik.

Aleksamen je i dalje zgranuto zurio u kapetana, čak i kad je ovaj otišao. On je neko vreme bio jedini koji je shvatio da je Mnestej ubio cara iz osvete za smrt svog brata.

STRAŠNA VEST

U carskom dvorcu su vladali neopisiv nemir i osećanje nesreće. Vest se munjevito pronela i čitavim gradom. Kapetan koji je te kobne noći bio na dužnosti u carevim odajama naveo je u izveštaju da je čuo čudnu buku. Činilo mu se kao da se dva čoveka rvu i da jedan od njih prigušenim glasom pokušava da dozove pomoć. Najzad je čuo strašan krik i smrtni ropac.

Brzo je ušao u carevu spavaću sobu i, na svoj užas, ugledao cara Aurelijana kako nepomično leži na krevetu a Mnestej ga razjareno i dalje bode nožem. Pritrčao je Mnesteju, bacio koplje na njega i probo ga pravo kroz srce. Ali cara više nije mogao da spasi. Dva mrtva tela su se zajedno skotrljala na pod oblivena krvlju jedan drugog. Zajedno u smrti, kao što su bili i u životu.

Kapetan je stajao skamenjeno i zurio u onoga koji je samo minut pre toga bio gospodar čitavog poznatog sveta, a sada samo beživotno telo, mrtvo telo koje se ni po čemu ne razlikuje od tela sirotog sluge koji je ležao pored njega. Iznenadni povici su pokrenuli čitavu gardu Pretorijanaca koji su hitno pozvali svoje saradnike u carske odaje. Od njih su se vesti brzo pročule po ogromnom dvorcu.

U odajama Pretorijanaca usledio je ozbiljan razgovor. To nije bilo prvi put da je ta odabrana i povlašćena grupa carskih stražara na svoju ruku birala novog cara. Odmah su prionuli na posao jer je Aurelijan, koji je do juče bio živ i poštovan više od svih ostalih ljudi, sada za njih bio samo uspomena.

* * * * *

U mračnom podzemnom zatvoru stražar je bio potpuno zbunjen. Kad je čuo vest o carevoj smrti, prosto nije znao šta mu je činiti. Naviknut da naređenja izvršava sa apsolutnom tačnošću, nije umeo ni da razmišlja ni da odlučuje. No ipak je duboko u sebi osećao da zatvorenike ne može večno čuvati.

U hodniku je vladala pometnja. Vojnici su dolazili i odlazili kao mravi čije su gnezdo i kraljica uništeni. Zatvorenik iz druge ćelije već je uspeo da pobegne. Kada je stražar, koji se nije usuđivao da

Aleksamena i ostale zatvorenike ispusti iz vida, zamolio drugog vojnika da ode za beguncem, ovaj mu je odgovorio:

- Zašto? Nema razloga za to! Car je dao naređenje, ali sada više nema cara.

Utešen tim odgovorom, i osećajući da mu je to dalo potrebno opravdanje, stražar je rekao:

- E, ako je tako, onda odoh i ja!

Čim se stražar okrenuo da pođe, Markel je brzo zgrabio Aleksamena za ruku i rekao:

- Hajde, brzo! Idemo tvojoj kući!

No Aleksamenov pogled je bio prikovan za zemlju i nije se ni pomerio.

Milvije prekide Markela i, gledajući u Aleksamena, saosećajno reče:

- Razumem te. Bio si spreman da svoj život žrtvuješ za Hrista, radovao se tome i bio spokojan. Sad si verovatno pomalo razočaran, ili se možda osećaš krivim što kao hrišćanin nisi mučeničkom smrću posvedočio našu veru. Ali, veruj mi, Hristos to od tebe više ne traži. Možda te On priprema za nešto drugo, moj dobri brate, nešto podjednako važno. Hajdemo kući.

Milvije je s ljubavlju zagrlio prijatelja i Aleksamen je dopustio da ga izvede iz zatvora. Ostali dečaci su krenuli za njima, zbunjeni sopstvenim osećanjima.

- Sad razumem zašto nas je šef policije tako lako pustio i u takvoj žurbi se vratio u Rim - reče Ruf.

Dečaci su išli polako, zaobilazeći gužvu na ulicama, gde su se gomile ljudi okupljale na svakom uglu i trgu i živo i žustro razgovarali o novostima. Konačno su stigli u palatu Poplija Klema. Kao i obično u senatorovom domu se vredno radilo. No čim se Aleksamen pojavio na vratima, uskluci puni radosti su naglo zaustavili sve poslove. Majka ga je čvrsto zagrlila sa suzama u očima i on je odmah počeo da joj priča o događajima prethodne noći.

- Uveravam te, draga majko, da sam mnogo razmišljao o tebi i ocu. Ali bio sam siguran da ne bi želela da čuješ da ti je sin bio kukavica, naročito sada kad sam postao hrišćanin. Takođe sam imao na umu primer našeg Bruta, prema kojem sam nekad bio grub i zao, koji je

sada iznad svih nas, gore na visini. Gde je otac? Nadam se da je dobro?

- O da, sve je u redu - reče Kornelija brišući suze. Proveo je čitavu noć kod episkopa Dionisija. Vladika je hteo da dođe ovamo da me uteši. Čuo je šta ti se desilo od Milvija koji je otišao da ga zamoli za Svete Tajne. Ali tvoj otac ipak nije hteo da mu dozvoli da dođe ovamo jer se boji da to nije bezbedno. Cele noći smo bdeli i molili se za tebe. Bili smo tužni, ali u isto vreme i ponosni na tebe. Znaš, sine, Hristos verovatno očekuje nešto drugo od tebe, nešto što je važno koliko i mučeništvo.

- Upravo mi je to i Milvije rekao - zamišljeno će Aleksamen. - O, osećam se tako blagosloveno i srećno što smo svi pričasnici iste vere! Ali, Milvije je toliko ispred nas. Toliko puta je bio spreman da da svoj život za Hrista. Kako nas je samo svojim primerom na divan način poučio i Gospodu priveo! To je silnije od bilo koje propovedi!

- Da svojim primerom - složi se majka. - Zamisli samo, spasao ti je život kad te još nije ni poznao, a onda je spasao život tvome ocu ne zloupotrebivši Arminijevu tajnu.

- A, s druge strane, Mnestej je ubio svog gospodara jer se Aurelijan na stravičan način njegovom bratu osvetio za izdajstvo - dodao je Aleksamen.

- O, kako ljudi ne mogu da vide Istinu? - uzdahnu sa žalošću Kornelija.

- Verovatno zato što se mi nedovoljno trudimo da je prenesemo drugima. To je moje mišljenje - ozbiljno će Aleksamen.

Poplije se vratio kući kasno te večeri. Dugi i teški sastanci koje je držao sa gradonačelnikom Rima su doveli do toga da se, zbog njegovog uticaja u Senatu, umiri žestoki temperament i besedništvo nekih ekstremnijih političkih stranaka u gradu. Carev ukaz o progonu hrišćana je bio poništen. I Pretorijanci su se odobrovoljili. Nisu žurili sa izborom novog cara, jer su se stvari smirile Poplijevim trudom.

- Oče, šta misliš, koliko dugo će trajati ovo mirno razdoblje? - upita ga Aleksamen dok su stajali na balkonu.

- Samo Bog to zna, dečaće moj. Ali šta god da se desi, uvek se sećaj šta je predodređeno za večnost, a to nije Rimsko carstvo, već Crkva Hristova. Pa čak i kad je progonjena, ona će pobedonosno stajati - iskreno odgovori Poplije zamišljeno prelazeći pogledom

preko grada. - Jednog dana, kad se ovaj grad pretvori u ruševine i kad Rimljani više ne budu vladali svetom, jedina stvar koja će prevazići i nadvladati sve i svakoga biće Krst. Časni Krst našeg Gospoda će zauvek ostati, a sve ostalo će proći. Nikad to ne zaboravi, sine.

EPILOG

Progoni su ponovo počeli i među mnogim žrtvama svirepog pokolja bio je i episkop Dionisije. Na Aurelijanovom prestolu smenjivali su se carevi sve dok se jednog dana carstvo nije srušilo pred najezdom varvarskih hordi. Više nije bilo ni cara ni Senata, niti Pretorijanaca. Sve je nestalo i pamtilo se samo na stranicama istorije.

I u tom neslavnom dobu, kad se sve pretvorilo u ruševine, samo je jedna sila ostala da stoji - Crkva Hristova. Sveta Crkva, sa svojom silom iskupljenja, je spasila zapadnu civilizaciju od katastrofe i označila novo doba u istoriji čovečanstva.

Vekovi su polako prolazili. 1856. godine grupa arheologa vršila je iskopavanja na starorimskom brežuljku Palatin nadajući se da će naći ruševine neke od starih palata rimskih imperatora. Na zidu dvorane carevih perjanika otkrili su vekovima netaknut podrugljiv zapis koji je podsećao na nekakav dečiji crtež. Prikazivao je raspetog čoveka sa magarećom glavom i, odmah pored njega, mladog molitvenika. Ispod lika je bio natpis na grčkom: ΑΛΕΞΑΜΕΝΟΣ ΣΕΒΕΤΕ ΘΕΟΝ, što znači Aleksamen se klanja Bogu, a pored njega se nalazio još jedan natpis na latinskom, koji je glasilo: ALEXAMENOS FIDELIS, što znači Aleksamen je veran.

Arheolozi su pažljivo izvadili iz zida tu mermernu ploču tako da i dan danas svako može da dođe i da je vidi na izložbi Palatinskog antičkog muzeja u Rimu. Zadivljujuće je to da naučnici tvrde da je ovaj zapis najstariji crtež hrišćanskog raspeća ikad pronađen, zbog čega je i nazvan "Palatinsko raspeće".

To raspeće je, nažalost, pretvoreno u hulu. Međutim, to je bilo po dopuštenju Božjem, jer se odmah pored hule otkriva ispovedanje jednog mladog hrišćanina. Tako često biva jer greh i pokajanje vekovima idu jedno uz drugo. Zato i nije teško zamisliti da će za ko zna koliko godina neko možda pronaći tragove vrlinskog ispovedanja vere današnjeg mladog hrišćanina. Jer vaistinu svi koji streme da služe Hristu, sa istom revnošću kao što su to činili Aleksamen, Milvije i Brut, svim svojim srcem i svom svojom snagom zapisaće ime Gospodnje, ali ne samo u pesku ili na kamenu, već u dubini srca svojih bližnjih.

KRAJ
i Bogu našem slava!

Table of Contents

CRTEŽ U PESKU

Povest o ranohrišćanskim mučenicima

U POPLIJEVOJ VILI

DAN U LOVU

SLOBODNI ROBOVI

ARMINIJEVA SMRT

HRABRO ISPOVEDANJE

SMERNI MISIONARI

POSETA CARU

U DRUŠTVU CARSKIH PERJANIKA

JESI LI HRIŠĆANIN?

OPASAN ZADATAK

ODGOVOR

U ZATVORU

U KOLOSEUMU

PROVERA

HRANA ZA MUČENIŠTVO

STRAŠNA VEST

EPILOG